MEZOPOTÁMIAI KISSZÓTÁR
az ősi sumer képjelek szerinti rendszerezésben

Jelkereső táblázatok
Labat és Deimel mezopotámiai szótárainak gyors és megbízható használatához

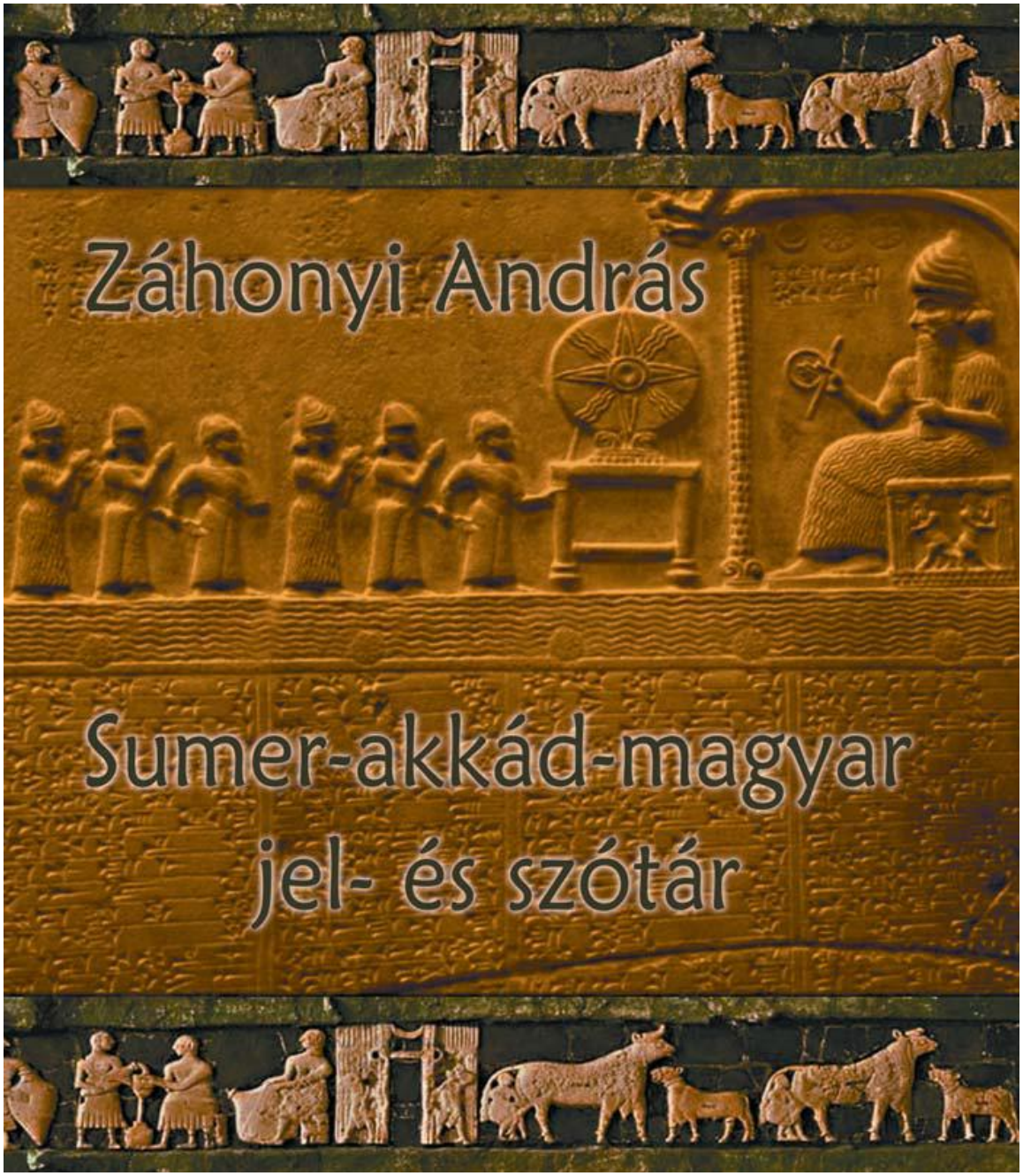

Rovás Alapítvány
2014

A **T. Olvasó** most egy sumer-akkád-magyar (kép)jel- és szótárat tart a kezében. Ennek elkészítése elvileg az asszirológusok feladata lett volna – ők azonban idejüket inkább a könnyebben azonosítható ékjelek és a folyamatosan olvasható babiloni-asszír feliratok kutatására fordították, szótáraikban pedig az ősibb jelalakokat általában már fel sem tüntetik.
A népek és a nyelvek rokonságvizsgálatához szükség van egy olyan jeltárra és kisszótárra is, amely a sumer jelek ősi formáinak keresését, pontos azonosítását gyorsítja. Ez a könyv ezt a hiányt igyekszik pótolni.

Meg lehet-e gyorsan találni Labat epigráfiai kézikönyvében egy sumer képjelet?
A válasz: **NEM**.
(Ugyanis Labat az ékjelek formai sajátosságai alapján rendezte epigráfiai kézikönyvét, így az ősi képjelek keresésekor minden esetben végig kell lapoznunk a 332 oldalas könyvet.)

Ha Labat szó- és jeltáraiban felismerünk egy ősi képjelet, ugyanazon jelzetszámnál találjuk-e azt Deimel *Sumer Lexikonában?*
A válasz: **NEM**.
(Ugyanis Deimel a *Pantheon Babylonicum* és a *Sumer Lexikon I.* esetében egy másik számozási rendszert alkalmaz, a *Planetarium Babylonicum*ban pedig a csillagképek-égitestek nevei ábécébe rendezve találhatók meg.)

Elvárható-e, hogy minden, a magyarság és Mezopotámia kultúrája iránt érdeklődő embertársunk jól beszéljen franciául, németül, angolul, oroszul?
A válasz: **NEM**.
(Számukra nagy segítséget jelent, ha egy mezopotámiai kisszótár és jeltár magyar nyelven is bemutatja a legfontosabb olvasatokat-jelentéseket, és emellett átjárást biztosít az eltérő rendszerű szakszótárak között.)

Záhonyi András eredeti foglalkozása mérnök. A fizika kultúrtörténetét megíró polihisztor, Simonyi Károly tanítványa. Professzorától tanulta a rendszerszemléletű megközelítést, melyet a táblázatos összevetések, statisztikai (gyakorisági) vizsgálatok során a bölcsészettudományban, a holt nyelvek kutatása során is felhasznál.
Mint tudományos kutató tagja az Agyagtábla Baráti Körnek, a Filozófiai Vitakörnek és a Zürichi Magyar Történelmi Egyesületnek. 2002 óta oktat a Miskolci Bölcsész Egyesületben, ahol R. Labat, A. Deimel, N. Kramer, Varga Zs. és Badiny J. F. eredményeit felhasználva, a természettudományok módszereivel kezdett hozzá az ősi mezopotámiai jelek, nevek, feliratok újrarendszerezéséhez, újraelemzéséhez, egy áttekinthető, könnyen és gyorsan használható szó- és jeltár létrehozásához.
Szó- és jeltárához nem tett hozzá egyetlen saját értelmezést sem, így szótárkészítési munkája objektívnak tekinthető.
Új (kép)jel- és szótára segítette abban, hogy új összefüggéseket ismerjen fel, újszerű megközelítéseket próbáljon ki, az eddigi olvasatokhoz kiegészítéseket készítsen. Ezeket azonban külön tanulmányokban – a Kapuban, a Turánban, az Ősi Gyökérben és megjelent könyveiben (*Ősi titkok nyomában, Hol vagy, Mezopotámia?*) – közölte.
Záhonyi András új könyve az *asszirológusok* és a *sumerológusok* munkáját egyaránt segíteni tudja. Ennek reményében ajánlom ezt a hiánypótló szó- és jeltárat a szakemberek és a T. Olvasó figyelmébe.

Tábori László keletkutató

SUMER-akkád-magyar JEL- és SZÓTÁR

MEZOPOTÁMIAI KISSZÓTÁR
az ősi sumer képjelek szerinti rendszerezésben

Jelkereső táblázatok
Labat és Deimel mezopotámiai szótárainak
gyors és megbízható használatához

Összeállította, franciából és németből fordította
ZÁHONYI ANDRÁS

Lektorok
FARKASINSZKY TIBOR, TÁBORI LÁSZLÓ

A képjeleket formai alapon rendszerezte: Ecsedi László,
Pataki Tamás és Záhonyi András

A képanyag számítógépre vitelében közreműködött:
Gyimes István

Borítóterv: Bihari Gábor

Globedit

2017

SUMER-akkád-magyar SZÓ- és JELTÁR

TARTALOMJEGYZÉK 4

ELŐSZÓ 5
Miért fontos számunkra a sumer nyelv tanulmányozása? 5
Kisszótár és jeltár 6

1. JELAZONOSÍTÁST SEGÍTŐ TÁBLÁZATOK 9

Jelösszesítő táblázat 9
Jelkereső táblázat 9
A jelek csoportosítása formai hasonlóságaik alapján 9
A jelkereső táblázat használata 9
A jelkereső táblázat formai kategóriái 11
Szócsoport-meghatározók 11
Hangtani (fonetikai) kiegészítők 14

2. LABAT SZÓ- ÉS JELTÁRA *BEVEZETŐ*JE
(rövid összefoglalás) 15
Fogalomírás, szótagírás 15
Érvek a sumer fogalomírásos rendszer működőképessége mellett 15
A hangtani értékek megbízhatósága 15
Városnevek 18
Az akkádok nyelvi „újításai” 18
Ajánlott szakirodalom 19
A jelformák változásai 20
Példák a jelösszevonásra 21
Rövidítések, jelölések 21
Labat szó- és jeltárának speciális jelölései 21
Indexelés 22
Az összetett kifejezések írásmódja 22

3. SUMER-AKKÁD-MAGYAR KISSZÓTÁR 23
Bevezetés 23
Miért van szükség egy "univerzális" sumer-akkád-magyar szó- és jeltárra? 24
Sumer-magyar kisszótár 28
Jelkereső táblázat 47
A Mesopotamian Word and Symbol Dictionary 72
(angol nyelvű összefoglaló)

4. FÜGGELÉK 76
Labat Akkád Epigráfiai Kézikönyve alapján készült kisszótár 76

ELŐSZÓ

MIÉRT FONTOS SZÁMUNKRA A SUMER NYELV TANULMÁNYOZÁSA?

Minden nemzet tudósai keresik hagyományaik, nyelvük, írásrendszerük ősi kapcsolatait. Mi, magyarok is szeretnénk minél jobban megérteni a mai és a nyelvújítás előtti nyelvünk ősi gyökereit.
Az özönvíz előtti „ősnyelvről" nem maradt fenn írásemlék. Tanulmányozni csak azt lehet, ami megőrződött. Az egyik legősibb nyelv, a **sumer** már gazdag írásemlékekeben. A nagyszámú, agyagtáblákon, pecséthengereken fennmaradt felirat olvasatai segítik a Folyamközben (Mezopotámiában) élő ember gondolkodásmódjának, istenképének, az ókori tudomány (pl. építészet, csillagászat, asztrológia, matematika /számrendszer, egyenletek, időszámítás, közelítő formulák/ eredményeinek megértését.
Az eddigi tudományos eredményeket rendszerező, azokat táblázatokban összefoglaló könyvünk jó kiindulásul szolgálhat a világ nyelveinek (köztük a magyarnak) összehasonlító vizsgálatához. Ebbe beletartozik a nyelvtani, hangalaki párhuzamok keresése, az írások jelkészletének, eredetének, párhuzamainak tanulmányozása is.

A bibliai történetek többségének megvan a mezopotámiai előképe (pl. a vízözön története a Gilgames-eposz 11. tábláján, Mózes és Szargon király gyermekkorának párhuzama: mindkettőjüket kosárban tették ki a folyóra, a „véletlenre" bízva túlélésüket).
Számos vallás – köztük természetesen a kereszténység, a manicheizmus, a Mithrász-kultusz – tanai és hitbeli megközelítései (pl. reinkarnáció, feltámadás, újjászületés) mélyebb megértését, tágabb összefüggés-rendszerbe helyezését segíti, ha ősi kultúrákat, vallásokat tanulmányozunk.

Ebben a könyvben a sumer írásemlékekben fellelhető jelekről és jelentéseikről lesz szó – azonban a mélyebben érdeklődők számára feltétlenül ajánlanánk, hogy ismerkedjenek meg a védikus tanokkal (a szanszkrit és a dravida nyelvvel), valamint az egyiptomi kultúrával és nyelvemlékeivel (a hieroglifákkal, a hieratikus és démotikus írással) is.

KISSZÓTÁR ÉS JELTÁR

A tisztelt olvasó most egy sumer-akkád-magyar kisszótárat tart a kezében. A kisszótár és Jeltár

René Labat: Manuel d'Epigraphie Akkadienne (Imprimerie Nationale, Paris, 1948)[1]

sumer, akkád és francia nyelvű munkájára /a továbbiakban Labat szó- és jeltára, rövidítése: L./ épül. Elsősorban az **egytagú, vagy egy jellel jelölt kifejezéseket** tekinti át.

A **kisszótár**ban megtalálhatók

a jelek;
a fonetikai értékek[2];
a sumer olvasatok;
az akkád olvasatok;
a jelentések (franciából és németből magyarra fordítva)
és a kapcsolódások más szótárak anyagaihoz[3].

Mindezek jól áttekinthető, táblázatos formában kerülnek bemutatásra.

Labat szó- és jeltárának számait minden egyes egytagú, vagy egy jellel jelölt sumer kifejezésnél feltüntettük. Ezek a számok a jeleknek a sumer olvasatok szerint abécébe rendezett szótárrészében is megjelennek. Ezzel valósul meg az „**átjárás**" a kép- és ékjeleket is tartalmazó főrész sumer szócikkeihez.

Jelösszesítő táblázat

A jelkeresést egy külön **jelösszesítő táblázat** is segíti. Ennek használata jelentősen gyorsítja a képjelek keresését, illetve azonosítását. Azok számára készült, akik már jól ismerik Labat szó- és jeltárának felépítését, így már „megszokták" annak jelsorrendjét. Használatával az eddigi, időigényes eljárást – amely során minden egyes képjel keresésekor végig kellett lapozni Labat 330 oldalas szó- és jeltárát – cserélhetjük fel egy gyorsabb jelazonosítási lehetőséggel.

Jelkereső táblázat

A képjelek csoportosítása formai alapon

Jeltárunkban szerepel még egy, **a képjelek formai csoportosítására épülő táblázatsor** is, amelyben a hasonló alakú vagy szerkezetű jelek találhatók meg egymás mellett. Használatával csökken annak az esélye, hogy a hasonló képjeleket összekeverve a jelet hibásan azonosítsuk, vagy pontatlanul értelmezzük.

---

1 Labat Akkád Epigráfiai Kézikönyvének 1976-os kiadása a számozást ugyan összhangba hozza R. Borger asszír-babiloni jelgyűjteményével, a képjelek keresését azonban ez a változtatás sem könnyítette meg. Nem is könnyíthette, mivel Borger jellistája ugyanis a korai jelformákat nem hozza.

2 A meglévő **polifónia** és a **homofónia** miatt egy jelhez több hangérték társul, illetve egy adott hangértékhez több, egymástól gyökeresen eltérő jelentés tartozik. Szótárunkból – mely a Labat-szótár ömlesztett szócikkeit külön-külön sorokba rendezi – az is megállapítható, hogy az egyes fonetikai (hangtani) értékek sumer vagy akkád eredetűek. Ennek előnyeit a nyelvtani szerkezetek, a szemi-ideografikus szóösszetételek és a hangzásbeli párhuzamok kiértékelésekor élvezhetjük;

Pl. L.558-nál *amat* csak fonetikai értékként szerepel (egyetlen olvasata GEMÉ amtu szolgálónő, rabszolganő), ugyanakkor a L.73 TI.AMAT másodlagos ideogrammának is része. TI.AMAT (sumer) és tâmtu (akkád) jelentése: tenger. Összetételként: TI (borda) + AMAT (úrnő), vagy TIL (élet) + AMAT (úrnő). Erről márris a bibliai „Éva" /a héber név jelentése: élet/ sumer előképe, NIN.TI (az élet vagy a borda úrnője) juthat eszünkbe! L.73 fő fonetikai értéke ugyanis *ti*.

3 Deimel szótáraihoz, köztük a mezopotámiai csillagneveket felsoroló Planetarium Babylonicum, illetve az istenségneveket tartalmazó Pantheon Babylonicum címszavaihoz

Ligatúrák, összetett kifejezések

Kisszótárunk csak a fontosabb sumer és akkád olvasatokat tünteti fel. Elsősorban az egyszótagú kifejezéseket tárgyalja. Az összetett (többtagú, több jellel leírt) kifejezések pontos elemzéséhez Deimel részletesebb négykötetes *Teljes Ideogramma-gyűjteményének* (a Sumer Lexikon II. kötete)

Anton Deimel: Šumerisches Lexikon, Teil II., Roma, 1928

használata nélkülözhetetlen, mivel ott a szavakat leíró összes jelelemnek nemcsak hangértéke, hanem ékjele is pontosan fel van tüntetve. Az ékjelek pedig egyértelműen hozzárendelhetők az ősi, illetve klasszikus sumer képjelekhez (őket Labat Akkád Epigráfiai Kézikönyvének 1. és 2. oszlopa tartalmazza). Így remélhető. hogy szó- és jeltárunk a sumer írásokat kutatók munkáját nagymértékben tudja segíteni.
Mivel az akkádok a sumeroktól vették át az írás jelkészletét, ezért **külön vizsgálatot igényel a felirat nyelvének felismerése.**

Különösen nehéz helyzetbe kerül a kutató, ha **Assurbanipal** könyvtárából előkerült, újasszír ékjelekkel átmásolt régebbi szövegeket vizsgál. A jelkészlet Kr. e. 7. századi, azonban az eredeti (átmásolt, sumer nyelvű) felirat lehet akár 2000 évvel idősebb is.
Hosszabb szövegek esetén az előforduló földrajzi, uralkodó- és istenségnevek, a képet is tartalmazó pecséthengereken, agyagtáblákon pedig a kép és a felirat egybehangolása segíthetnek a kor és a nyelv pontosabb behatárolásában.

Az egyértelmű végeredmény így sem garantált – jelzi ezt, hogy néhány esetben **a kutatók véleménye már a felirat nyelvének meghatározásában is eltér.**
A jeltáblázatok Labat szó- és jeltárának minden képjel-elemét (1. és 2. oszlopban található ősi és klasszikus sumer jelformákat) és – a 12 oldalas jelösszesítő táblázat kivételével — az ékjeleket tartalmazzák, hozzájuk egyetlen hipotetikus kiegészítés sem járul, így azok **megbízhatóság**a megegyezik Labat szó- és jeltárának jeleiével.
Labat szó- és jeltárában az összetett (több jelből álló) kifejezések esetében csak egy jel (az első) szerepel. A további jelekre az olvasatoknál szereplő **index**ek utalnak.
Az indexelés azonban gyakorta pontatlan, és nem egyezik meg minden esetben a Deimel szótáraiban szereplő indexekkel. Az utóbbiaknál minden indexszel jelölt olvasati elem mellett ott áll az adott jel újasszír ékjele is.

A jelekhez tartozó **képi anyagot részletesen bemutató Labat-jeltár** és a sokkal részletesebb, **az olvasatoknál minden ékjelet** precízen és részletesen **feltüntető Deimel-szótárak összehangolására** ezen munkánk jelenti **az első komoly kísérlet**et.
Anton Deimel nagyszótárát a hatalmas szócikk-készlet és egységes indexelés jellemzi. Labat szó- és jeltára főleg a képi „jelfejlődésre" koncentrál, viszont a szűkebb a szókészlete. Együttes használatuk (szó- és jeltárunk révén) lehetővé teszi **az eddigi és jöbőbeli írásértelmezések megbízhatóságának javítását.**

A precíz írásfejtéshez elengedhetetlen, hogy Deimel előbb említett, közel 1200 oldalas lexikonát is használjuk. Labat szó- és jeltárából ezért csak a képi anyagot és az egytagú sumer olvasatokat, fonetikai értékeket vettük át. Eljárásunk csökkenti a kisszótár terjedelmét, fokozza az áttekinthetőséget, a készülő számítógépes változat esetében pedig gyorsítja a keresést.

A magyar-sumer szótárrész újabb 200 oldallal növelné meg kisszótárunk terjedelmét. Ezt a bővítést azért nem tettük meg most, mert a számítógépes változat „keresés" parancsával úgyis másodpercek alatt megtaláljuk az adott magyar szó, kifejezés sumer (és akkád) megfelelőit.

Sjöberg és munkatársai a Pennsylvaniai Egyetemen összegyűjtötték a mezopotámiai írásemlékek eddigi összes olvasatát, s ebből egy sokkötetes (a világhálón is elérhető) szótárt szerkesztenek. Az eredeti jelváltozatok azonban nem mindig követhetők nyomon, így az ősi (sumer, óbabiloni, óasszír) olvasatok helyességének ellenőrzése csak fáradságos munkával (az eredeti agyagtábla, pecséthenger megkeresesével és jelazonosításainak újravizsgálásával) lehetséges.

Ezt az újravizsgálást szeretné megkönnyíteni mezopotámiai JEL- és SZÓTÁRunk, mely már nem az ékjelek geometriai tulajdonságai, hanem az ősibb, kép(szerű) jelek tartalma, részelemei alapján rendezi újra a jeleket.

Felmerül a kérdés: miért kell(ene) elismert kutatók eddigi munkájának egy részét feltétlenül újraértékelni?
A válasz egyszerű: Labat Akkád Epigráfiai Kézikönyvét minden egyes jel esetében végig kell lapozni, amikor ősi (sumer, óbabiloni, óasszír) feliratok értelmezése során jeleket keresünk. Ez gyakorivá teszi a hibázás lehetőségét (pl. egy igen hasonló jel választását a ténylegesen ott szereplő helyett). Egy rövidebb felirat esetén még a nyelv megállapítása sem egyértelmű. Az eddig megjelent könyvekben találunk példát sumer felirat akkádként, és akkád (babiloni-asszír) felirat sumerként való „értelmezésére" is.
Sjöberg és munkatársai ezekre a részletekre nem fordítanak külön figyelmet, így szótárukban időnként olyan értelmezéseket is rögzítenek (szinte dogmaként), melyek újraértékelése feltétlenül szükséges lenne. Mezopotámiai szó- és jeltárunk ehhez az újraértékeléshez ad segítséget és kedvet.

Labat szó- és jeltárának akkád-francia szószedete ma is jól használható. Magyarra fordítása csupán néhány hetet venne igénybe – ennek ellenére nem tudunk róla, hogy megjelentetett-e valaki teljes precíz fordítást[4]. Mi részben már megtettük, hiszen az ábécébe rendezett sumer-magyar kisszótár elkészítéséhez szükség volt rá. A fordítás után következett a rengeteg időt követelő másik lépés, a szavak kigyűjtése és ábécébe rendezése.
Mi elsősorban (az eddig elhanyagolt) sumer nyelvemlékeket tanulmányozók munkáját szeretnénk segíteni, de igény esetén örömmel vállalkozunk a hiánypótló akkád-francia szószedet teljes magyarra fordítására is, mely elsősorban az asszíriológusok munkáját segítheti. Elkészítése tovább növelheti szó- és jeltárunk használatának területeit.

Emellett pedig arra késztet, hogy az **összetett kifejezések**et magunk is megpróbáljuk elemeikből „összerakni". Munkánk során mi is tapasztaltuk ennek a kreativitást igénylő tevékenységnek az előnyét, amikor az említett ligatúra-képző és -vizsgáló technikának az alkalmazása során olyan felismerésekre (a jelösszetétel és a hangzósítás új lehetőségeire) bukkantunk, amelyek a szótárkészítőknek, illetve a szótárakat használó írásfejtőknek eddig még elkerülte a figyelmét. Új kutatási eredményeinket, feltételezéseinket a „konzervatív" kisszótár még nem tartalmazza, mivel a már széles körben elfogadott alapismereteket szeretné **elválaszt**ani azoktól az egyéni meglátásoktól, amelyek még nem állták ki az alapos tudományos kiértékelés próbáját.

Az előbb említett „felismerések" vezettek el odáig, hogy belevágjunk a szótárkészítés fáradságos, időigényes, szellemi és anyagi elismerést azonban ritkán hozó munkájába. Mindezért remélhetőleg kárpótolni fog majd az a jóleső érzés, hogy az ókori írások kutatóit szó- és jeltárunkkal szolgálni és segíteni tudjuk.

Ezúton mondok köszönetet a Miskolci Bölcsész Egyesület Ősnyelvkutatói Műhelyének,
az Agyagtábla Baráti Körnek és
lektoraimnak, Tábori Lászlónak és Farkasinszky Tibornak.
Külön köszönöm Bihari Gábor, Ecsedi László, Gyimes István, Pataki Tamás és Pitlu János munkáját, bíztatását, valamint Miriszlai Miklós nélkülözhetetlen segítségét.

Záhonyi András

Budapest, 2016. december 14.

[4] Dudás Rudolf kézzel írt és kis példányszámban közzétett fordítása (Scytha szó- és mondattár, Magánkiadás, Vancouver, 1998. Letölthető: http://www.napturul.hu/letoltesek/_a-z.htm), mely René Labat Akkád Epigráfiai Kézikönyvére épül és annak bevezetőjét nyelvtani példákkal egészíti ki, tartalmaz egy ilyen magyar szószedetet, azonban benne Labat eredeti megállapításai és Dudás saját felismerései nincsenek szétválasztva.

1. JELAZONOSÍTÁST SEGÍTŐ TÁBLÁZATOK

JELÖSSZESÍTŐ TÁBLÁZAT

Labat Akkád Epigráfiai Kézikönyvében található ősi és klasszikus képjelek összefoglalása 12 oldalon, Labat számozásának megfelelően. Részletesen lásd a Függelékben.

JELKERESŐ TÁBLÁZATOK

A jelek csoportosítása formai hasonlóságaik alapján

A jel- és képanyag Labat sumer-akkád-francia szótárként is működő Akkád Epigráfiai Kézikönyve (jel- és szótára) alapján készült. Fő célja, hogy segítse a gyakorlott írásfejtők munkáját, valamint kiinduló anyagul szolgáljon a mezopotámiai írásemlékekkel ismerkedő tanulók, egyetemisták számára. Feltételezi Labat szó- és jeltárának ismeretét, melynek használatáról részletesen a *Bevezetés* c. fejezetében olvashatunk francia nyelven.

A *Bevezetés*t magyarra Zakar András fordította. Az ott leírtak ezen szó- és jeltárra is nagyrészt érvényesek, ezért elolvasásukat a kezdő írásfejtőknek, illetve az egyetemi hallgatóknak különösen ajánljuk.
Szó- és jeltárunk a témakörrel most ismerkedők számára is könnyen áttekinthetővé válik, ha elolvassák Labat *Bevezető*jének rövid összefoglalását, melyet szemléltető példákkal és megjegyzésekkel egészítettünk ki.

A jelkereső táblázat használata

A jelösszesítő táblázat az ékjelek felépítése szerint csoportosítva mutatja be a képjeleket, azaz a Labat-szótár felépítését követi.

A **jelkereső táblázatok** – a képjelek formai hasonlósága alapján – további lehetőségeket kínálnak az írásfejtői munkához. Nemcsak gyorsítják, hanem a formai párhuzamok áttekintésével pontosabbá is teszik a jelazonosítás munkáját. A táblázatok használatának javasolt lépései:
1. A vizsgált jelet kikeressük a jelkereső táblázatokban, majd jelentésüket a Kisszótárban.
2. A vizsgált és a vizsgálttal azonos vagy majdnem egyező egyéb jeleket és olvasataikat, hangértékeiket is számításba vesszük. Ezért a jel környezetében található, formailag „hasonló” jeleket is megkeressük a jelkereső táblázatokban és a – Labat szó- és jeltára alapján elkészített – Kisszótárban.
3. Összetett kifejezések esetén Deimel négykötetes *Teljes Ideogramma-gyűjteményé*ből (Sumer Lexikon II.) kapunk további segítséget.
4. Ó-, közép- és újbabiloni, valamint ó-, közép- és újasszír jelek esetén Labat *Akkád Epigráfiai Kézikönyvé*t (sumer-akkád-francia szó- és jeltárát) érdemes használnunk, mivel ott a jelformák teljes köre az időrend feltüntetésével szerepel. Labat szó- és jeltárában tehát két szempont szerint is nyomon követhetjük a jeleket:
   - korok szerint: sumer, asszír-babiloni
   - „jelfejlődés” szerint: képjel, ékjel.

A megtalált **párhuzam** egyúttal a jelek felcserélhetőségének, összekeverhetőségének idejét is jelzi. Labat szó- és jeltárának erőssége ugyanis éppen abban rejlik, hogy a „jelfejlődésre” (pontosabban időbeli változásra, mely az eredeti képi tartalom elhomályosulása, geometrizálódása felé vezet) koncentrál, s benne egy jelzetnél **számos jelváltozat** szerepel, méghozzá a használat ideje szerint elkülönítve. A (12 oldalas) **jelösszesítő táblázat** azok számára foglalja röviden össze az említett jeleket, akiknek nem áll rendelkezésére **Labat** Akkád Epigráfiai Kézikönyve.

A Kisszótárban utalások találhatók a **sumer csillag- és istenségnevek**re. Részletes leírásukat Anton Deimel következő szakszótárai tartalmazzák:

Pantheon Babylonicum, Päpstliche Bibelinstitut, Roma, 1950 (Sumer Lexikon, IV/1)
Planetarium Babylonicum, Päpstliche Bibelinstitut, Roma, 1950 (Sumer Lexikon, IV/2)

Ezen könyvben a legáltalánosabb és közérthető formai-geometriai kategóriák szerint csoportosítottuk a jeleket, remélve, hogy így táblázataim egyformán jó kiindulásként szolgálnak majd az íráskutatók, a régészek és a mitográfusok számára.
A jeltárban bemutatott jelcsoportosítást persze másképp is össze lehetne állítani. Eddigi tapasztalataink szerint a bemutatott változat jó kiindulópont a további munkához és a szó- és jeltár bővítéséhez.

A jelkereső táblázatok formai kategóriái

A táblázatokat Záhonyi András és Ecsedi László készítette el.

A jelkereső táblázatok Labat Akkád Epigráfiai Kézikönyvének alapján készültek. Céljuk, hogy megkönnyítsék az ősi sumer képjelek (vagyis azok Labat szótárában szereplő számának) megtalálását. Az ősi sumer képjelek mellett feltüntettük a klasszikus sumer képjeleket és az újasszír ékjeleket is, mely utóbbi alapján Labat szó- és jeltárát felépítette.

A táblázatokban csak azok a jelek szerepelnek, melyeknek van ősi sumer képjelük.
Az ősi sumer képjeleket formai hasonlóság alapján[5] osztályoztuk. A jelkereső táblázatok így hasonlítanak egy növényhatározó felépítésére – eltérnek azonban abban, hogy bizonyos jelek többször is szerepelnek benne. Így ugyanis könnyebb megtalálni a nehezebben besorolható vagy alaktanilag többféle kategóriába is illeszkedő jeleket.

A jelkereső táblázatok használata előtt célszerű megismerkedni annak felépítésével és kategóriáival, a hozzájuk tartozó magyarázatokkal. A jelkeresés során elsősorban a rá legjellemzőbb formai tulajdonságot kell megtalálnunk. Ezután következik a megfelelő táblázat kikeresése, majd a képjel azonosítása.

[5] A formai hasonlóság, párhuzamok mögött sokszor fogalmi vagy hangalaki párhuzam is felismerhető. Ennek vizsgálata további kutatómunkát igényel.

A jelkereső táblázatok formai kategóriái

1/ **iker**
A jelek két azonos, vagy hasonló formából állnak. A formák állhatnak szabadon, vagy összekötve.
2/ **csillag**
A jelek csillagformát alkotnak, vagy bennük csillag-forma található.
3/ **ék**
A jelek ékformát alkotnak, vagy bennük ékforma található.
4/ **egyszerű jelek, hullámos vagy cikk-cakkos vonalak**
A jel egy vagy több, egyenes vagy görbe vonalból áll, de felépítése egyszerű – azonban nem nyíl (a nyilat lásd a 6c pontban). Kivétel: L. 69
Az itt feltüntetett jelek egy csoportja hullámos vagy cikk-cakkos vonalakból áll, vagy ilyet tartalmaz. Hasonlít két folyó egymásba torkolására (lásd a térképek szokásos ábrázolásait).
5/ **sugárzás**
A jelből legalább 3 vagy több párhuzamos, vagy közel párhuzamos vonal áll ki.
6a/ **háromszög**
A jelek háromszög-formát alkotnak, vagy a jelen/jelben feltűnő módon ilyen forma található.
6b/ **csepp, deltoid, rakéta**
A jelek csepp, deltoid, rakéta, műhold formára emlékeztetnek.
6c/ **nyíl, dárda**
A jelek nyíl, vagy dárda hegyére emlékeztetnek.
7/ **kör, körív, tál, íj, kereszt, lencse**
A jelek az említett formákra emlékeztetnek, illetve tartalmazzák azokat – azonban jellemzően nem a templomtornyot (a templomtornyot lásd a 9/ pontban). A L.76, L.86. jelek itt is megtalálhatók.
8/ **épület-alaprajz, templomtorony, gyertya, négyszög** (pl. rombusz)
A jelek hasonlítanak a térképeken ábrázolt épületek alaprajzára, vagy templomtoronyra, vagy négyszögre – de nem csak iker-formájú (az iker-formát lásd az 1/ pontban).
9/ **ablak, rács**
A jel hasonlít az ablak vonalas rajzára, vagy valamilyen rácsos szerkezetre. A rács lehet keretes, vagy szabad.
10/ **korsó** (egyszerű és ikernyakú), **palack, lombik**
A jelek az említett formákra hasonlítanak.
11/ **csónak, hajó**
A jelek hajót, vagy annak részeit ábrázolják.
12/ **ember és testrészei** (láb, fej stb.)
A jelek emberre, vagy testrészeire hasonlítanak.
13/ **állat**
A jelek kígyót, halat, madarat, emlőst, vagy ezek testrészeit (pl. fej, pata) ábrázolják. A testrészeket lásd még: 12/ ember és testrészei.
14/ **növény, mag, gomba, ovális forma**
A jelek növényre vagy valamelyik részletére, illetve az említett formákra hasonlítanak.
15/ **számok** (számosság)
A jelek külön kategóriáját képviselik a **számok** (**számosság)** – többségüknél nem áll rendelkezésünkre az ősi sumer képjel. Ezért egy külön táblázatban – lásd 15/ – tüntetem fel őket, melyet az ékjelek alapján állítottam össze.

SZÓCSOPORT-MEGHATÁROZÓK (determinatívumok)
Csak a fogalmi kört jelezték. Általában nem ejtették ki a hozzájuk tartozó hangértéket.
Az egy fogalomkörbe tartozó, vagy azonos jelentésű jelek egymás mellett találhatók.

Hátul álló szócsoport-meghatározók

L.2 többes szám „egy és egy” DI(D)LI-DI(D)LI	L.404 többes szám HÁ —	L.532 többes szám ME
L.533 többes szám MEŠ (ma‘adûtu)	L.570 kettősség MIN (šinâ)	L.139 osztó számnév TA.AM$_3$ (L.139 TA + L.579 A + L.13 AN)
L.579 tő- és sorszámnév (létige is) AM$_3$ (L.579 A + L.13AN)	L.143 sorszámnév KÁM	L.406 sorszámnév KAM
L.152 növényzet, zöldség ŠAR (arqu)	539 gyapjú SÍG šipâti	461 föld, Föld KI ersetu / irsitu
L.78 madár MUŠEN issûru (hu)	L. 537 juh UDU immeru	L.589 hal KU$_6$ nûn(u)

Elől álló szócsoport-meghatározók

L.7 bőr KUŠ mašak(u)	L. 13 istenség DINGIR il(u)	L.38 város URU âl(u)
L.52 hónap ITI arah	85 nád GI qan(û)	L.104 kötél, fonott tárgy SA riksu
L.122 hajó MÁ eleppu	129a csillag MUL kakkab	L.132 réz URUDU erû, erî
L.151 király LUGAL šar(ru)	L.171 hús UZU šîr(u)	L.229 kő ZÁ aban, abnu
L.296 fa GIŠ isu	L.309 edény, váza DUG karpat(u)	L. 318 növény, fű U_2 šam(mu)
L.330 férfi(ember) LÚ amîl(u)	L.366 ország, hegy KUR mât(u), šad(û)	L.579 vízfolyás, folyó ÍD nâr(u)
L.480 férfinevek m (a fr. masculin szó röv.)	554 nő GEME sinništu f (a fr. feminin szó röv.)	L.536 ruha, anyag TÚG subât(u)

HANGTANI (FONETIKAI) KIEGÉSZÍTŐK

Az írnok velük jelzi, hogy a szóban forgó jel melyik olvasatát vagy hangértékét kell vennünk. A fonetikai kiegészítő gyakran szuffixum (rag, jel, képző stb.) is egyben.
A nyelvtani elemként önállóan is használatos jeleket külön megjelöltük.

L.5 BA (rag is!)	L.55 LA	L.61 MU (rag, igekötő is!)
L.70 NA	L.85 GI	L.94 TIM, DIM
L.145 AD	L.191 QU	L.211 UŠ
L.231 NI (rag is!)	L.328 RA (rag is!)	L.373 ŠUD
L.381 UD	L.411 U	L.537 LU

Példák

Sumer kifejezések L.13 olvasatai: DINGIR, AN → DINGIR(.RA), AN(.NA)
L.128 olvasatai: AB, $EŠ_3$ → AB(.BA)
L.73 olvasatai: TI, TIL_3 → TIL_3(.LA),

Akkád kifejezések (L.366 olvasatai): mâtim^{tim}, šadû^{u}, akšud^{šud}, ikaššad^{ad}

Az akkádok használtak többelemű fonetikai kiegészítőket is, pl.
di-û, si-il, maš-tum, qa-ti, pi-i

Az indexelésnél leírtak miatt nem zárható ki, hogy az 1-es indexű olvasat vagy fonetikai érték jele mellett ritkábban a 2-es, 3-as indexűekét is alkalmazták az írnokok.
Ennek a kérdéskörnek az alapos vizsgálata közelebb vezethet bennünket a más nyelvű forrásokban is fennmaradt ősi földrajzi és uralkodónevek eddigieknél pontosabb hangzósításához, értelmezéséhez.

Ha egy szó végén együtt fordul elő szócsoport-meghatározó és fonetikai kiegészítő, akkor a szócsoport-meghatározó megelőzi a fonetikai kiegészítőt: mâtum$^{ki\text{-}tum}$

A magánhangzó megkettőzése (háromszorozása) rendszerint annak hosszúságát jelzi:
ta-a-bu = tâbu

2. LABAT SZÓ- ÉS JELTÁRA BEVEZETŐJÉNEK RÖVID ÖSSZEFOGLALÁSA

Fogalomírás, szótagírás

A tiszta szótagírás előnye, hogy gyorsan megtanulható és viszonylag könnyen és gyorsan olvasható. A jóval nagyobb számú (ideális esetben több ezer) fogalomjel elsajátításához sok idő, használatához pedig nagy műveltség és intelligencia szükségeltetik.

Labat szó- és jeltárában a legutolsó jelszám 598 (képjel-típus pedig – a számugrások-számkihagyások miatt – 400-nál is kevesebb található benne). A tiszta fogalomíráshoz több ezer jelre van szükség (lásd a kínait), a szótagíráshoz pedig elegendő lenne néhány száz jel. Az előbbi számadatok tehát azt jelzik, hogy a mezopotámiai jelkészlet igazán egy „**vegyes**" írásrendszerhez megfelelő, amelyben az összetételek, a nyelvtani ragok, képzők, fonetikai kiegészítők, determinatívumok (szócsoport-meghatározók) fontos szerepet játszanak.

Vajon az akkád hatalomátvételtől kezdve a fogalomírásos jelek szerepe arányosan csökkent-e a sumer hagyományok háttérbe szorulásával? – teszi fel a kérdést Labat.
Az akkád korban a közönséges levelek írói már alig használtak fogalomjeleket, azonban a hivatalos okmányokban, vallási és mágikus feljegyzésekben, jóslatokban még sokáig megőrizték a többé-kevésbé leegyszerűsített sumer jelformákat. A fogalomjelekkel „el lehetett rejteni" azokat a profán szemek elől. Akik megtanulták a fogalomírást (pl. a pecséthengerek vésnökei), azok „befolyással lehettek térre és időre" – írja Labat.

Érvek a sumer fogalomírásos rendszer működőképessége mellett

Labat szó- és jeltárának bevezetője fontos és megalapozott állításokat sorol fel a szótag- és fogalomírással kapcsolatban. Szerzőjének azonban elkerülte a figyelmét, hogy a flektáló akkád nyelvben a magánhangzók száma jelentősen kevesebb, mint a sumerban.

Joggal feltételezhetjük, hogy az a, e, i, u mellett még **számos más magánhangzót** (pl. á, é, í, ó, ő, ű) is ismertek és használtak a sumerok, amelyet az akkádok nem tudtak kiejteni vagy egymástól megkülönböztetni. A polifónia és a homofónia gyakori felbukkanása Labat és Deimel szótáraiban bizonyára innen eredeztethető.
A számításba vehető magánhangzók hosszú és rövid változataival (a kevesebb szóba jöhető jelentés miatt) máris könnyebben olvashatóvá válna a Labat szerint csupán 598, Deimel szerint pedig 972 jelforma-csoportot használó sumer fogalomírásos rendszer.
A szócsoport-meghatározókkal és a fonetikai kiegészítőkkel „segített" jelkészlet így már **több ezer** egyértelműen megkülönböztethető **alapolvasat**ot biztosítana. Velük már működőképessé válna a sumer fogalomírás rendszere – különösen, ha figyelembe vesszük, hogy a jelösszetételek (ligatúrák) segítségével ez az alapszókincs korlátok nélkül bővíthető.

> További nehézséget jelentett az akkádok számára a sumer és az akkád nyelv eltérő mássalhangzó-készlete, erre azonban most nem térünk ki.

A hangtani értékek megbízhatósága

Labat őszintén megállapítja, hogy a „hangtani (fonetikai) értékek adatait vagy a szótagjelek sajátosságait… **csak jelzésként** szabad figyelembe venni".

Ez annyit jelent, hogy gyakran használták a szóban forgó jelet az adott hangzósítással. Az ókori mezopotámiai szövegek folyamatos olvasását ugyanis jelentősen nehezíti, hogy egy jelhez több olvasat, hangtani érték és jelentés társul. Így a „gyors és egyértelmű olvashatóság" kritériuma gyakran nem áll fenn, az ilyen szövegeket tehát (az egyiptomi hieroglif feliratokhoz hasonlóan) „csak" hosszas munkával lehet értelmezni, melyhez jelenként percek, órák vagy akár napok szükségeltetnek.
Érdemes tehát **különválasztanunk a jelentés megállapításának és a hangzósításnak a kérdéskörét**. Az utóbbival kapcsolatban azért merül fel bizonytalanság sumer szövegek esetén, mert **lejegyzésük más szerkezetű „közvetítő" nyelvek segítségével történt meg**.

A sumer írás lényegében (szótagértékeket is használó) *fogalomírás* volt, egy jel egy meghatározott alapértelmet hordozott. Ehhez az alapjelentéshez csatlakoztak a származtatott és rokon jelentések, illetve a rokon értelmű szavak (szinonimák).
A sumer fogalomírás-rendszer kevésbé volt merev, mint a kínai. Megengedte pl., hogy a jeleket hangok, illetve hangcsoportok jelölésére (is) alkalmazzák. Ennek oka az a törekvés lehetett, amely a mondatok értelmét szabatosabbá kívánta tenni (pl. a nyelvtani szerkezetek – prefixumok, ragok, belragok – pontos megjelölésével). Ezek jelölésére gyakran használtak fel rövid alapszavakat.

Így pl. az *AN* igekötőt (prefixumot) hangtanilag ugyanúgy kellett kiejteni, mint a Labat 13-as jelzeténél (rövidítve: L.13-nál) szereplő AN-t (eredeti jelentése: ég).

Megjegyzések:
Az indexekre és a homonimákra a sumeroknak valószínűleg nem volt szükségük. A *homonima* mint fogalom felbukkanása minden jel szerint a flektáló nyelvek szűkebb magánhangzókészletének köszönhető. A sumerok ugyanis feltehetően jóval több magánhangzót és más mássalhangzókészletet használtak, mint az őket meghódító akkádok (babiloniak, asszírok), így **a ma homonimának tekintett hangalakokat** a sumerok feltételezésünk szerint **másképp ejthették ki.**
Emiatt korunk tudományos fogalmakban gondolkodó íráskutatói a pontos megkülönböztethetőség kedvéért bevezették az indexeket.

Az *AN* esetében – ahol ugyanaz a L.13-as jel jelöli mindkét AN-t (a prefixumot és az „eget") – a kiejtés és jelalak teljes egyezéséről van szó. Ez mindenképpen szorosabb kapcsolatot feltételez – olyat pl., mint amilyen a magyar „*fel*" igekötő és az ég (a *fel*ső világ) között fennáll.
Az esetek többségében eltérő jelek jelölik a szótárakban a homonimákat – ilyenkor az azonos hangértékhez tartozó, de eltérő jeleket az indexek különböztetik meg.

Az akkádok átvették a sumerok írásrendszerét, és a nagyobbrészt fogalomírásos rendszernek a fonetikus jellegét nyomatékosították. Flektáló (tőhang-váltó) nyelvükhöz ez a jelleg sokkal jobban illett, mint az agglutináló-inkorporáló sumerhoz. Bizonyos jelek fogalomírásos jellegét azonban továbbra is megőrizték, pl. L343 rabû nagy.

Labat a fogalomírásos jellegüket megőrző jelekre is ad példát. Ilyenkor a szavak sorrendje is értelemhordozó szereppel bír:

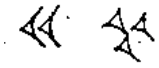
šar(ru) mâti(m) = az ország királya

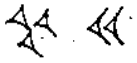
mât(u) šarri(m) = a király országa

Vajon mennyire megalapozott Labat előbbi értelmezése?
Láthatjuk, hogy Labat a fogalomírásos feliratok esetén is **újasszír ékjelekkel** szemlélteti gondolatait, a feliratokat pedig **akkádul olvassa** el. Célja elsősorban az akkád feliratok értelmezésének segítése (ezt támasztja alá szó- és jeltárának címe is:
Az Akkád Epigráfia Kézikönyve – azaz *Akkád Epigráfiai Kézikönyv*).
Labat a fonetikai értékek kormegadásakor az ősi akkád, ó-, közép- és újasszír/babiloni kategóriákat használja. Sajnos már nem tudjuk megkérdezni Labat úrtól, hogy az ősi akkádon mit értett (csak feltételezhetjük, hogy az ősibb sumer nyelv egyik dialektusát – tehát nem a ma akkád alatt értett babiloni-asszír nyelvet).
Ha az előbbi szöveg archaikus vagy klasszikus sumer jelekkel rögzítve fordul elő, a fogalomírásos szöveget sumerul érdemes elolvasnunk. Pl. a

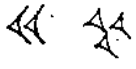
jelek esetén esetében a sumer olvasatok: LUGAL KUR(.RA).

Azonban L.366 KUR további jelentései (az *ország* mellett): hegy, ragyog.
A L.471 jel gyakoribb olvasatai és jelentései: NIS 20, MIN_3 2, UTU_3 Šamaš napistenség, UTU_3 šarru király.
A 20-as szám éppen a Napisten (UTU, Šamaš) klasszifikátora, tehát a L.471 jel olvasatai szorosan kapcsolódnak egymáshoz.

A 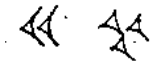 jelek mint fogalomjelek tehát – függetlenül attól, hogy akkádul vagy sumerul értelmezzük őket – inkább a heggyel, a ragyogással és UTU (Šamaš) napistenséggel állnak kapcsolatban[6]. A *šar(ru) mâti(m)* olvasat viszont nem általános érvényű, csak speciális szövegkörnyezetben érvényes.
Labat megadott példájában ráadásul nem az 1-es indexű šar (L.152), hanem a ritkábban használt 4-es indexű $šar_4$ (L.471) szerepel. Ez az eljárás mindenképpen **külön indoklás**t igényelne, hiszen a 'király' jelentésű L.151 (L.151 LUGAL $šar_2$ király) vagy a leggyakrabban használt hangtani érték (L.152 šar) sokkal erőteljesebben utal a király fogalmára, illetve a király akkád hangalakjára (L.152 šar).

A persepolisi feliraton is a jellemzőbb L.151 jel szerepel a király jelzésére. L.151 fonetikai értékei: $šar_3$, šarru, lugal. Ez a jel ténylegesen is királyt jelent: sumerul LUGAL, akkádul: šarru. Felhasználásával az „ország királya" (vagy a „hegyek királya") a következőképpen írható:

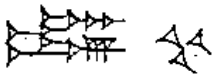

Elmondhatjuk tehát, hogy Labat *Bevezető*jében egy nem a legjellemzőbb értelmezéssel találkozunk, mely csak a későbbi akkád nyelv hangalakjainak segítségével olvasható az „ország királyának" vagy a „király országának"..

Akkád vagy sumer?
Nézzünk meg most Szargon király táblafeliratát! Erről az írásemlékről az *Ősi tikok nyomában* c. könyvünk részletesebben is ír (a 85-88. oldal a jeleket is pontosan feltünteti). Most csak röviden érzékeltetjük a felmerülő problémákat.

Anton Deimel 2. nyelvtani gyakorlatában (Sumer Nyelvtan, Miskolc, MBE, 1998 – az eredeti, Rómában, 1939-ben kiadott mű magyar fordítása) a teljes szöveget akkádul értelmezi. Pl. a 7. kolumnát (olvasási egységet) a következőképpen fordítja: *išruk* = (fel)szentelte.
A megadott három jel olvasata azonban *a* + *mu* + *ru*. Ezt sumerul értelmezve valóban a „(fel)szentelte" jelentést kapjuk, hiszen L.68-nál ott szerepel az A.MU.RU összetétel. Ennek a sumer szónak az akkád fordítása *išruk.* Ezt azonban az akkádok az *iš*, a *ru* és az *uk* (vagy *iš* + *ruk*) hangtani értékű jelekkel írták le, pl. a
L.212 (fonetikai értéke: *iš*) + L.68 (fonetikai értéke: *ru*) + L.130 (fonetikai értéke: *uk*)
jelek segítségével.

További érv a szöveg sumer volta mellett, hogy **Szippar neve** is sumerul ($UD.KIB.NUN^{ki}$) fordul elő, a ^{il}Šamaš napistenséget leíró jel pedig minden további nélkül sumerul is olvasható (^{d}UTU).
Valószínű tehát, hogy egy olyan fogalomírásos, eredetileg sumer nyelvű szövegről van szó, amelybe Sarganisarri akkád király idejében (Kr. e. 24. sz.) beleírták az akkori uralkodó nevét. A fogalomírásos szöveget Deimel szerint – amiatt, hogy az uralkodó neve akkád, és emellett néhány akkád nyelvtani elemet (ana, in) is felismerni vél – akkádul célszerű olvasni. Ezután megadta értelmezésének német fordítását is. Indoklásában két akkád nyelvtani elemre hivatkozik:

- az első a L.148 *in*, amely akkádul a helyhatározó prefixuma. Labat szerint a jel sumer prefixum is, további jelentései: gabona(termés), len. Így a „Szipparban" olvasat mellett a „Szippar gabonatermésének (fel)szentelése" is szóba jöhet a szöveg értelmezésekor.

6 Pl. olyan összefüggésben, hogy 'a ragyogó Nap, a hegy mögül felkelő Nap(istenség)'.

- Deimel második érve az a-na mint nyelvtani elem, mely akkádul azt jelenti, hogy *számára*. Esetünkben azonban UTU napistenség neve előtt áll, egyik (legvalószínűbb) jelentése sumerul: „atyjának”.

A **Sarganisarri** névvel kapcsolatban megjegyezzük, hogy első eleme (Sargani) Szargon nevének fonetikus átírása is lehet,
a második részt jelölő jeleket (amelyek akkád olvasata Deimel szerint „sarri”) pedig sumer fogalomírásként értelmezve a LUGAL URU (a város királya, uralkodója) olvasathoz jutunk. Mivel Szargon az agadei dinasztia alapítója, így uralkodásának idején a sumer nyelvű táblafeliratok még gyakorinak számítanak.
A megadott fogalomírásos szöveg akkádul és sumerul is „értelmezhető”. Deimel a felirat akkád olvasatára tesz kísérletet. Véleményétől eltérően mi – az előbbi érvek alapján – a sumer nyelvű értelmezést tartjuk megalapozottabbnak.

Városnevek elemzése

Amint láttuk, a városnév (Szippar) esetében lehetőségünk nyílt a körültekintő ellenőrzésre.
Nézzünk meg még egy, városnevekkel kapcsolatos példát!
Babilon városának egyik *sumer* neve KA.DINGIR(.RA)^{ki}, jelentése L.133-nál: az isten(ek) kapuja, akkád neve *Babilu* – jelentése megegyezik a sumer névével.
L.308-nál és D.308/5-nél megjelenik egy rövidítés (E), melyet az **E**^{ki} (*akkádul* Babilu, lásd D.308/131) városnév helyett használtak, kizárólag újbabiloni szövegekben.
Ennek a rövidítésnek a felbukkanása egy sumer szövegben nem igazán valószínű (ugyanis *anakronizmus*) – mégis találunk olyan megállapítást az ilyen témakört tárgyaló könyvekben, amely ezt feltételezi.

Az akkádok nyelvi „újításai”

Az előbbi példákból láthatjuk, hogy **a mezopotámiai feliratoknál már a szöveg nyelvének megállapítása is komoly körültekintést igényel**.

Az akkád nyelvben meglévő hangtani értékek kifejezéséhez kevésnek bizonyult az **átvett sumer jelkészlet**. A nagyszámú homonimából pedig egy is elegendő lett volna a kiejtést követő (alapvetően szótagírásos) írásmódot használó akkádok számára. A több szótagú sumer hangértékek, olvasatok (pl. L.13 DINGIR, L.483 LAGAB) pedig nehezen használhatóknak bizonyultak az akkádok részére.

Végül az akkádok megtalálták a **megoldás**t: mindegyik átvett jelhez jellemzően egy fonetikai értéket (nyitott /pl. ab/ és zárt /pl. mur/ szótagértéket, illetve ritkán kétszótagosat /pl. para/) kapcsoltak, s ezzel írásukat gyorsan és egyértelműen olvashatóvá tették. Ezzel azonban **elveszett** számukra **a** sumer írásrendszerrel még kifejezhető **rejtett többértelműség**, **művészi-irodalmi magasröptűség**, a szókincs logikus bővítésének határtalansága.

> Az akkádok lépéseit a praktikum irányította. A nyelv így egyre jobban a gyakorlatot, a mindennapi életet, az egyértelműséget kezdte szolgálni (korunkban az angol nyelv tölti be ezt a szerepet, mint „közlekedő nyelv”), a szakralitás fokozatosan háttérbe szorult.
> A folyamat betetőzése a manapság használt **betűírásos ábécé**, ahol az egyes jelekhez önkényesen rendelt hangokat a diákok az iskolában tanulják – a jel-hang megfeleltetés azonban más a franciában, a németben, az angolban és a magyarban…

Az előbbiekből is láthatjuk, hogy a mezopotámiai írásemlékek tanulmányozásához a sumer és az akkád hangtan és nyelvtan alapos ismerete is szükséges.

Ajánlott szakirodalom (a kiadás időrendje szerint rendezve):

Delitzsch, F.: Sumerisches Glossar. Leipzig, 1914
Deimel, Anton: Šumerische Grammatik. Päpstliche Bibelinstitut, Róma, 1939[7]
(Magyarra fordította: Imre Kálmán, MBE NLKME, Miskolc, 1998)
Érdy M.: A sumír, ural-altáji, magyar rokonság kutatásának története. Gilgamesh, New York, 1974
Gosztony K.: Dictionnaire d'Étimologie Sumérienne et Grammaire Comparée. É. E de Boccard, Paris, 1975 (Összehasonlító szumér nyelvtan. Magyarra fordította: Vállay Ferenc Károly, Duna K., Fahrwangen, 1975)
Sjöberg, A. J. et. al.: The Sumerian Dictionary of the University Museum of Pennsylvsnia, Philadelphia 1984
Green, M. W. – Nissen, H. J: – Damerow, P. – Englund, R. K.: Zeichenliste der archaischen Texte aus Uruk. Berlin, 1987
Hayes, John: A Manual of Sumerian Grammar and Texts, Undena Publications, Malibu, 1990
(Kutatási segédanyag az ókori Kelet nyelvészeti emlékeinek tanulmányozásához)
Halloran, John A.: Lexicon of Sumerian Logograms, h. n., 1995

Rédei Károly: Őstörténetünk kérdései. A nyelvészeti dilettantizmus kritikája. Budapest, 1998
Itt hívjuk fel az asszziológusok figyelmét, hogy érdemes lenne a viszonylag nagy példányszámban megjelent könyv mezopotámiai nyelvekre vonatkozó „megállapításait" kritikai elemzés tárgyává tenni, s a nyilvánvaló hibákat[8] kijavítani.

A világ nyelvei. Főszerkesztő: Fodor István, Akadémiai Kiadó, Bp., 1999
(A sumer és akkád nyelvtan rövid összefoglalása, Zólyomi Gábor összeállítása)
Mieroop, Marc van de:.Cuneiform Texts and the Writing of History. London, 1999
Glassner, J.-J.: Écrire à Sumer. L'invention du cunéiform, h. n., 2000
Thompsen, M.-L: The Sumerian Language. Coppenhagen, 2001
Edzard, D. O.: Sumerian Grammar. Leiden-Köln, 2003
Borger, R.: Mesopotamisches Zeichenlexikon, Münster, 2004
Sumer szótár az interneten: http://psd.museum.upenn.edu/epsd/nepsd-frame.html

---

[7] Tanos Bálint asszziológus (MTA Nyelvtudományi Intézet) szerint „gyakorlatilag használhatatlan" /A sumer-magyar hit és sumerológia. In: Ókor, 2006. V. évf. 3-4. szám, 106. o./.

Véleményünk szerint az akkád feliratok értelmezéséhez vannak jobb eszközök is, azonban a sumer nyelvű feliratok olvasatainak elkészítéséhez más, az ősi jelformákat is bemutató jelgyüjtemény nem áll rendelkezésünkre.

[8] Pl. dumu-an-ak-e (sumer): An anyja (Rédei szerint) – helyesen azonban: An gyermeke (i. m. 87. o.)

Pl. a "šar šumeri u akkadi" akkád nyelvű szövegrész sumer megfelelője Rédei szerint „Ki/e-en-gi" – helyesen azonban: Lugal ki.en.gi uri[ki] (magyarul: Sumer és Akkád királya, i. m. 85. o.)

Ki-en-gi csupán Sumer földjét /országát/ jelenti sumer nyelven, az akkád szövegrész azonban Sumer királyát (lugal) említi.

A jelformák változása

A jelformák változását (az „ékesedést”) két dolog magyarázza:
egyrészt az alkalmazkodás a rendelkezésre álló hordozó anyag (az agyag) és az íróvessző tulajdonságaihoz, eredeztetethetjük, másrészt a lejegyzések gyorsításának szándéka.
Pl. a jelek 90°-os „megdöntése” is az utóbbi célt (a gyorsabb lejegyzés lehetőségét) szolgálhatta. Kezdetben a jobbról balra haladó kolumnákat (a bekeretezett írásegységek alkotta oszlopokat) felülről lefelé olvasták. A megdöntés után a sorokat – melyekben a jelek 90°-kal balra döntve szerepelnek – már balról jobbra írták.
A jelek összevonása ligatúrává, illetve a nyomaték hangsúlyozása (a lényegi gondolat megerősítése, Labat szóhasználatában a „gunu”) is ebbe a gondolatkörbe tartozik.
Ezen folyamat végeredménye, hogy a kezdeti rajz(olat)ok az „egyszerűsítés” eredményeként végül felismerhetetlenné váltak, „csupán” eltérő geometriai formákká alakultak.
A ’jelváltozás’ folyamatát jól szemlélteti a **L.309** jelzet:

L.309
fonetikai értékei: dug, lud
sumer olvasata: DUG,
akkád olvasata: karpatu,
magyar jelentése: váza, edény

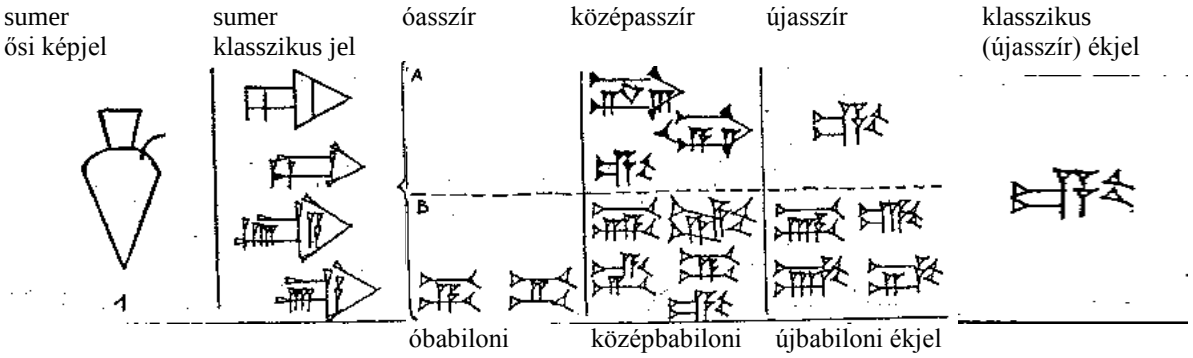

Az ősi képjel alatti **1-es** szám az uruki időszakra utal
(Labat Akkád Epigráfiai Kézikönyvében a **2-es** szám a Dzsemdet-Naszr korszakot, a **3-as** pedig az archaikus uri korszakot jelzi – pontosabb kormeghatározás nélkül).

Az **agyag** melletti másik „maradandó” íráshordozó – a **kő** – Mezopotámiában ritkaságnak számított. Megmunkálása, felhasználása írások rögzítésére másféle technikát igényel(t).
Az egyiptomiak a kő mellett a könnyebben írható pergament használták – az utóbbi azonban kevésbé időálló, mint a kő vagy az égetett agyag.
„Nem szabad megfeledkezni róla, hogy az agyagra rögzített ékírás folyóírás (kézírás), így az írnokok eltérő „keze vonása” miatt a jelalakok ritkán azonosak” – írja Labat.

Példák a jelösszevonásra (ligatúra-képzésre)

1. A **képjelek** világában:

L. 556	=	L.554	+ L.536
úrnő NIN		nő MI_2	ruha TUG_2

Deimel szerint a „ruhába öltözött nő” az uralkodónőre utal (a TUG_2 közép-babiloni ékjelformája pontosan illeszkedik a MI_2, GEME, SZAL olvasatú ékjelhez s belőlük alakult ki a L.556 ékjel).

L.556 **ékjele** azonban más elemekből is összerakható:
L.556 NIN = L.554 SZAL és L55 LA (jelentése: női + bőség), vagy
= L.554 SZAL és L342 MA (jelentése: női + ország, név)
Jelentésében ezek is visszaadják az úrnő fogalmát („gazdag, bőségben élő nő/asszony”, illetve „az ország asszonya, nev/ezet/es nő”).

2. A **képjelek és az ékjelek** körében egyaránt:

L.36 =	L.15	+ L.597
eszik	száj	+ kenyér
L.35 =	L.15	+ L.579
iszik	száj	+ víz

Rövidítések, jelölések

NAGYBETŰvel írt szavak sumer olvasat
(megjegyzés: Labat-tól eltérően Deimel a bizonytalan olvasatok jelölésére használja)

Kisbetűvel írt szavak akkád olvasat (Labat szó- és jeltárában aláhúzás is jelöli)

Indexek $A=A_1$, $Á= A_2$, $(À=)A_3$-tól a jobb alsó index jelzi (a homofonokat Deimel és Labat alkalmazásuk gyakorisága szerint állítja sorba)

Pa. B.	Pantheon Babylonicum (az istenségek lexikona)
Pl. B.	Planetarium Babylonicum (a csillagok, csillagképek lexikona)
Cs.	csillag
Csk.	csillagkép
L.	Labat szó- és jeltára
D.	Deimel *Teljes Ideogramma-gyűjteménye* (Sumer Lexikon II, 1-4. kötet)
DET	determinatívum (szócsoport-meghatározó)
FON	hangtani (fonetikai) kiegészítő
–	a forrásmunkában nem szerepel adat
cf. n^o …	vö. (vesd össze) a … számú jellel

Labat szótárának speciális jelölései

A feliratokban a szavak és a mondatok nincsenek elválasztva egymástól, azonban a soroknak fontos szerep jutott: kezdetben a szavak nem nyúltak át a következő sorba (oszlopba) és egy sor (oszlop) teljes gondolatot képviselt.
Hosszú szó esetén megengedett volt, hogy az a következő sorban (oszlopban) folytatódjék. Rövid kifejezések esetén a sor közepén hagytak üres helyet, az utolsó jel a sor (oszlop) végére került.
Minden 10. sort megjelölték a L.411 jellel, mely nek jelentése: 10 (bizonyára azért, hogy az írnok véletlenül ne ugorjon át vagy hagyjon ki sort/sorokat).
A táblák alján (időnként hátoldalán) gyakran található az okmány kibocsátására (vagy a mű kiadására) vonatkozó adat, az ún. *kolofon*. Mellette a következő tábla első sora is megtalálható. Az utolsó táblánál ezt a *vége* (ZAG-TIL-LA-BI-$ŠE_3$) helyettesíti.

L.480 a vesszőnek feleltethető meg,

L.362 vagy L.378 a szót választja el a magyarázatától,

L.363 jelzi a gondolat végét.
(Megj.: a L.363 jelzetnél „az ismétlés vagy elválasztás jele” magyarázat szerepel.)

A *ditto* (ugyanaz) jele: L.570 , ritkábban L.363 .

A törlést a L.363 jel megkétszerezése jelzi.
A nem szabályszerű dokumentumokban a paragrafusokat, fejezeteket, versszakokat egy függőleges vonal választja el.
Ha a szöveg hiányos (törés következtében), akkor azt az írnok a **hi-pí** (hi-pí eš-šu) megjegyzéssel jelezte.

Indexelés

Az **indexelés** az azonos hangzású(nak leírt), de eltérő jelentésű kifejezések (homonimák) írásbeli megkülönböztetését teszi lehetővé. Thureau-Dangin rendszere a sumer és az akkád kifejezésekre egyaránt vonatkozik. Ez a homofonokat a szövegben való alkalmazásuk gyakorisága szerint állítja sorrendbe.
A leggyakrabban előforduló homofonoknál nem szerepel index (az **1-es index**et nem írjuk ki).
A **2-es index**et jobbra dőlő vonás (´) jelöli.
A **3-as index**et a francia nyelvész balra dőlő vonással (pl. À) jelölte, azonban a könnyebb számítógépes kezelhetőség miatt kisszótárunkban már kiírjuk (pl. A_3).
A **4-es**től kezdődően az indexet a jel jobb alsó sarkához írt szám jelzi.
A többszótagú homofonok esetében az indexelés az utolsó magánhangzónál kezdődik. Pl. a kétszótagúaknál a következő indexelt sorozat adódik (a 3-as indexet a számítógépes kezelhetőség miatt kiírtuk, azonban Labat szó-és jeltárában azt az U fölött egy balra dőlő vonás – Ù – jelöli):

1-es: UMUN,
2-es: UMÚN,
3-es: $UMUN_3$,
4-es: ÚMUN,
5-ös: $UMUN_5$,
6-os: $UMUN_6$
stb.

Labat a szó- és jeltárának 41. oldalán a jelek használatának helyére és idejére, valamint a szövegtípusra utaló jelzéseket sorolja fel. Kisszótárunk ezeket nem tartalmazza, mivel Deimel *négykötetes szótárában (Šumerisches Lexikon*, Teil II., Roma, 1928) minden jelről és olvasatról Labat szó- és jeltáránál sokkal részletesebb leírás található, mely az előfordulásokat is pontosan feltünteti.

Az összetett kifejezések írásmódja

Az összetett (több jellel leírt) kifejezések esetében **a sumer olvasatoknál pont választja el** az egyes jelek hangértékeit (pl. DILI.PÁT).
Labatnál szó- és jeltárában az előbbieket **kötőjel** választja el: DILI-PÁT.
A Labat-szótárral való könnyebb összevethetőség kedvéért a *sumer olvasatok* és a *magyar fordítás* oszlopokban megtartottam a kötőjeles változatokat, azonban itt hívom fel a figyelmet, hogy a kötőjeles írásmódot az akkád (asszír-babiloni) olvasatoknál szokás alkalmazni.

3. SUMER-AKKÁD-MAGYAR KISSZÓTÁR

BEVEZETÉS

A kisszótár alapvetően R. Labat Akkád Epigráfiai Kézikönyve (szó- és jeltára) alapján készült. A kép- és ékjelek hangzósításánál a nagybetűs olvasatok a sumer, a kisbetűsek az akkád olvasatokat jelölik.

A DET a (fák, országok, istennevek, stb. előtt álló) szócsoport-meghatározókat,
a FON a fonetikai (hangtani) kiegészítőket jelöli.

A feltárás (az írás előkerülése) helyét jelölik a következők:

1. Uruk
2. Djemdet-Nasr
3. Ur

Az olvasatokat és a jelentéseket A. Deimel szótárainak olvasataival is kiegészítettük. Csak az alapszavakat és azok jelentéseit tüntetjük fel – az összetételeket (ligatúrákat) nem. Azok ugyanis a Labat szó- és jeltárában csak a kezdő jelnél szerepelnek. Pontosabb olvasatokhoz és jelazonosításokhoz jutunk, ha azokat az egyes jelelemekből mi magunk rakjuk össze, felhasználva Deimel olvasatait.

Deimel szótárainak számozásai nem egységesek.
A Sumer Lexikon II. (1-4. Kötet) számozása megegyezik Labatéval (1-598),
a Sumer Lexikon I. és a Pantheon Babylonicum számozási tartománya: 1-972,
a Planetarium Babylonicum ábácábe rendezi az égitestek neveit (1-407).

Összefoglaló kisszótárunk táblázatos rendszere átjárást biztosít a különböző rendszerű és számozású szótárak között, s ezzel nagymértékben gyorsítja a keresést, az olvasatok összevetését.

A szó- és jeltárat a sumer képjeleket – Labat számozása szerinti – összefoglaló táblázat vezeti be.
A képjelek formai hasonlóságai alapján rendszerezett táblázatsor ebben a kiegészítő füzetben található meg. Ennek segítségével biztosabban és gyorsabban tudjuk majd azonosítani a tábla- és pecséthenger-feliratokon található képjeleket.

Erre azért van szükség, mert Labat és Deimel szótárai alapvetően az akkád (babiloni-asszír) nyelvű ékjeles feliratok olvasását segítik, s jeleket csak az ékjelek formai felépítése alapján rendszerezik. A tőlük jellegükben jelentősen eltérő képjelek (piktogramok) hasonlóságainak, kapcsolatainak felismeréséhez ilyen formában nem nyújtanak kellő segítséget.
A füzet végén egy ábécé szerint rendezett sumer-magyar kisszótár is megtalálható, a magyar jelentésekkel együtt.

A felhasznált szótárak (címeiket magyar fordításban adjuk meg):

R. Labat: Akkád Epigráfiai Kézikönyv, IN, Párizs, 1948.
A. Deimel: Sumer Lexikon I., Sumer, akkád és hettita hangértékek, SPIB, Róma, 1947.
A. Deimel: Sumer Lexikon II., Teljes ideogramma-gyűjtemény 1-4., SPIB, Róma, 1928-33.
A. Deimel: Sumer Lexikon IV., Planetarium Babylonicum, SPIB, Róma, 1950.
A. Deimel: Sumer Lexikon IV., Pantheon Babylonicum, SPIB, Róma, 1950.

MIÉRT VAN SZÜKSÉG EGY "UNIVERZÁLIS" SUMER-AKKÁD-MAGYAR SZÓ- ÉS JELTÁRRA?

Az eddig elkészült szótárak használata ősi mezopotámiai feliratok esetén eléggé nehézkes. Labat, Deimel (a továbbiakban L. és D.) és a többiek szótárai ugyanis jól láthatóan az asszirológusok számára készültek. Bennük a jelek, olvasatok, hangértékek egy speciális sorrendben találhatók meg. Ennek alapja az ékjelek (az ékjel a jelek változásának-fejlődésének utolsó állomása) geometriai felépítése. Emiatt a Kr. .e. VI. században használatos újbabiloni ékjelek szerint lehet bennük gyorsan keresni.
Ebből következik, hogy **képjeles írásemlék elemzésekor minden egyes jel azonosításakor végig kell lapozni az egész szótárt**.
Ez ahhoz a problémához hasonlítható, amikor egy magyar-angol zsebszótárban keresünk angol szavakat: mivel csak a magyar szavak vannak ábécé szerint rendezve, minden egyes angol szónál sokat kell lapozgatnunk, míg rábukkanunk.

Labat szótárában az egyes jelzeteknél a jelek "időbeli fejlődését" is megadja. P. Jensen és Marton V. nyomán az egyes korok kormeghatározása a következő (***A sumir kultúra története***, 86. o.):

Kr. e. 3300 Archaikus sumer	3200-2800 Uruk, Fara, Dzsemdet Naszr (klasszikus sumer)	2700-2140 átmeneti	2300-1800 tiszta ékírás	1800-1750 babiloni
1750-1160 kassita	650 asszír	580 újbabiloni		

A szótárban elől állnak az egy vízszintes ékkel (—) kezdődő ékjelek, őket követik a két (==), három stb. vízszintes ékkel indulók. Ezután a dőlt, majd a nagyobb méretű, vízszintes állású ékfejjel (—◁) kezdődő ékjelek következnek. A sort a függőleges állású ékjellel kezdődőek (|) és a számosságot (számokat) megjelenítő összetett jelek zárják.

Ennek a mechanikus osztályozásnak semmi köze sincs a "jelfejlődés" korábbi szakaszaiban megjelenő képjelekhez, amelyek még fogalomjelként működtek. Az előbbieknek van egy hátrányos következménye: ha fogalmi rendben keresek egy jelcsoportot, pl. a fejeket, vagy a fejhez kapcsolódó testrészeket, cselekvéseket, akkor azokat nem egymás közelében találjuk meg. Pl.

jelentés	**sumer olvasat**	**jelszám**	**jelalak**
fej (emberi)	SZAG	L.115	emberfej
száj	KA	L.15	emberfej
nyelv	EME	L.32	emberfej
beszél	ME	L.532	emberfej
iszik	NAG	L.35	emberfej
eszik	KU_2	L.36	emberfej
szakáll	SZU_6	L.18^x	emberfej
disznó	SAH	L.53	disznófej
medve	AZ	L.131	őz- vagy kutyafej
szamár	ANSE	L.208	szamárfej
bika	GUD	L.297	bikafej
róka	KA_5(.A)	L355	rókafej
dühös	SUR	L.329	emberfej

A L.329 jel egy égnek álló hajú emberi fejet ábrázol, ezért említjük meg felsorolásunkban.
Labat ugyanennél a jelnél tünteti fel a *dühös* ellentétét (KUS_2, jelentése: *nyugodt*). Feltételezzük, hogy a sumerok és az akkádok jelalakban is megkülönböztették egymástól a *dühös* és a *nyugodt* mellékneveket, pl. a nyugodt esetében egy a „dühös” jeléhez hozzáfüggesztett vagy elé helyezett "nem" jellel (pl. L.75 NU nem).
Az ehhez hasonló nehézségek miatt érdemes Labat szótárát pontosítani, azt az újabb felismeréseknek köszönhető kiegészítésekkel ellátni, valamint a képjelek keresését segítendő azok forma szerinti rendszerezését is elkészíteni.

dühös	HUS	L.402	medve- vagy oroszlánfej

A feltüntetett képjel egy medve- vagy oroszlánfejre emlékeztet. Jelentései között azonban a (SAH.)HUS(.A) vörös disznó szerepel.
D.402 szerint egy patás emlős fejét ábrázolja, egyik jelentése: mérges (pl. oroszlán).

koponya	UGU	L.412	emberfej
frizura, turbán	SZAGSU	L.419	emberfej
tehén	AB_2	L.420	stilizált állatfej
bölény	ALIM	L.421	(az oroszlán L.444 jeléhez hasonló)
fiú	AMAR	L.437	stilizált fej
oroszlán	UG	L.444	stilizált fej?
disznó	SAH_2	L.467	szarvas állatfej
kutya	UR	L.575	kutyafej
oroszlán	UR.A	L.575	kutyafej

Emellett érdemes a jeleket ligatúraként értelmezve azok "összetevőit" is megadni. Ugyanis az ékjelek, illetve a képjelek alapján végzett vizsgálatok segíthetnek megérteni az ókori Mezopotámia lakóinak gondolkodását. Néhány példát most be is mutatunk a kép- és ékjelek szerinti ligatúra-képzésre.

A város jelének (L.38) előfordulásai

URU	a'lu	város, kör	$ERI_4.DU_{10}$ Eridu városa	38
UKKIN	puhru	gyűlés	város+ test(ület) (L.74)	40
BANSUR	passu'ru	tábla, plató	város+réz (L.132)	41
URU_2	abu'bu	vízözön, árvíz	város+vihar (L.381)	43
S(Z)ILIG	sagapuru	hatalmas	város+ búza (L.449)	44
GUR_5	kasza'mu	vág	város+ zsinór (L.559)	46
$ERIN_3$, $ERIM_3$	isittu	magtár, csűr	város+ kenyér (L.597)	49
GAL_3		szolga, rabszolga	város+ 1 (L.480), 2 (L.570)	49^x

Az esetek többségében az összetétellel képzett jel jelentése nyilvánvalóan következik részeinek jelentéséből.

A száj jelének (L.15) előfordulásai

sumer	**akkád**	**magyar**	**szópárhuzam / a ligatúra elemei**	**jelszám (Labat)**
KA	pu'	száj	KÁ ba'bu kapu L.133	15
ZU_3	sinnu	fog (főnév)	zub (szláv)	15
DU_{11}	daba'bu	beszél		15
INIM(.MA)	a'matu	szó		15
GU_3	sasu	ordít, kiált		15
TU_6	siptu	varázsige, varázslat	száj+fenyő /üstdob/ (L.59)	16
MU_7	siptu	varázsige, varázslat	száj+fenyő /üstdob/ (L.59)	16
US	imtu	nyál	száj+vér (US L.69)	17
US	ru'tu	vér	száj+vér (US L.69)	17
NUNDUN	saptu	ajak	**száj+fejedelem** (NUN L.87)	18
SU_6	ziqnu	szakáll	**száj+háló, fonál** (SZA L.104)	18^x
$BUZUR_5$	puzru	titok	száj+kötél (KAR_2 L.105)	19
NIGRU	a'sipu	szellemidéző	száj+ atya + máj része (AD L.145+ EDIN L.168)	20
NIGRU	a'sipu	ördögűző	száj+ atya + máj része (AD L.145+ EDIN L.168)	20
MUSLAH	muslahhu	a kígyók papja	száj+ atya + máj része (AD L.145+ EDIN L.168)	20
$URGU_2$	libba'tu	harag	harag, Gibil tűzisten száj+tűz (L.172)	22^x
IBIRA	tamka'ru	kereskedő	száj+gyeplő (L.228)	23
$TIBIRA_2$	tamka'ru	kereskedő	száj+kantárszár (L.228)	23
ARA_9	saga'mu	ordít, rezonál	ARA (Usmu) isten (L.353) száj+számol (SID L.314)	24
$DILIB_2$	ami'lu	ember		24
SZUB	kara'bu	imád, áld	száj+kéz (L.354)	26
SZUB	ikri'bu	ima, könyörgés	száj+kéz (L.354)	26
$TUKUR_2$	saqummatu	csend	száj+mag (L.367)	27
IMMA	sumu	szomj	száj+szárazság (L.381)	28
BUN_2	napa'hu	lélegzik	száj+szél (L.399)	30
EME	lisanu	nyelv (hullám) EME.SZAL, EME.KU	száj+beszél (L.532) sumer nyelvjárások	32
MA_5 (MU_3)	qamu'	őröl	száj+liszt/por (L.536) L.536-hoz hasonló jel: L.26	33
KU_2	aka'lu	eszik, felfal	száj+ kenyér (L.597)	36
NAG	satu'	iszik	száj+víz (L.579)	35
NAG	saqu'	öntöz	száj+víz (L.579)	35

A „nap+száj" ligatúra előfordulásai

sumer	**akkád**	**magyar**	**szópárhuzam/ a ligatúra elemei**	**jelszám (Labat)**
ZABAR	sziparru	bronz	nap+száj+eloszt (L.74)	29
ZABAR	sziparru	réz	nap+száj+eloszt (L.74)	29
ZABAR	ellu, ablu	világos, tiszta	nap+száj+tiszta (L.74)	29
ZABAR	musalu	tükör	nap+száj+tiszta (L.74)	29

Néhány esetben – pl. nap+száj+tiszta = tükör (L.29) – az értelmezés további kutatásokat igényel.

Lábformák (esetleg törzzsel) /a **Sumer-akkád-magyar szó- és jeltár** 66. oldalán már a többi testrésszel összevontan található, lásd 12. EMBER és TESTRÉSZEI/

334 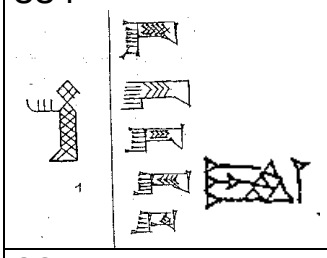	335 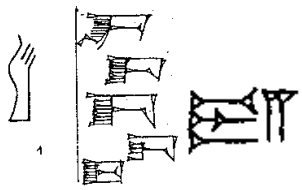	89
225 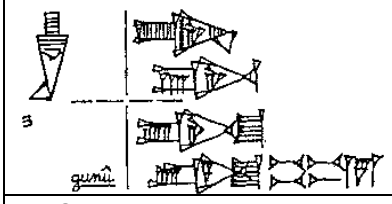		
440 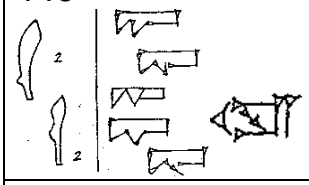	418 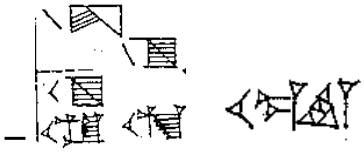	392
206 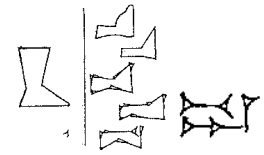	88 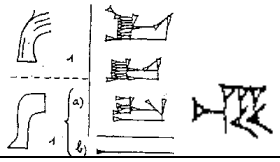	205 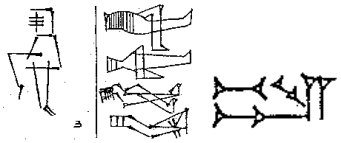
201 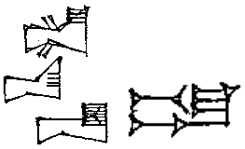	202 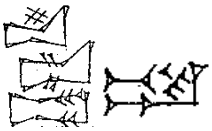	203 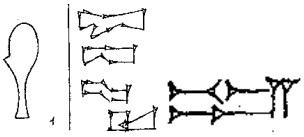
226 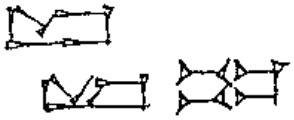	206a 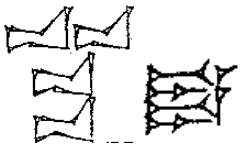	207 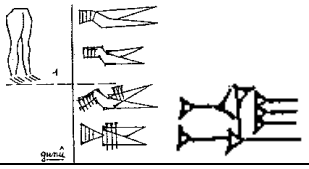
298 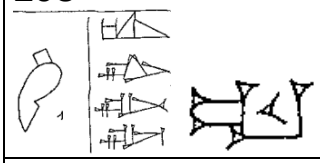	574 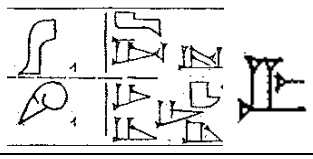	209 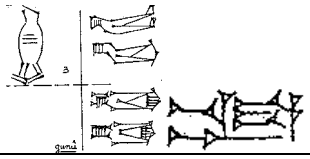
57 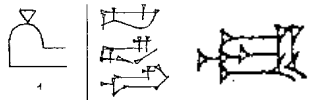	50 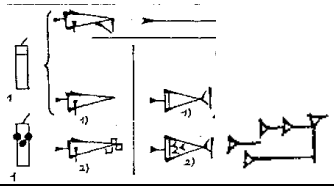	56 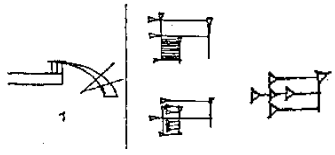

Sumer-magyar kisszótár

René Labat Akkád Epigráfiai Kézikönyvének alapszavai (szóösszetételek, ligatúrák nélküli alapkifejezések)
/a *sumer* szavak a magyar ábécé sorrendjében és a magyar kiejtés szerinti átírásban szerepelnek/

D(eimel): hivatkozás Anton Deimel Sumer Lexikonára (SL I-IV., SPIB, Róma, 1928-33)
DET: determinatívum, szócsoport-meghatározó
FON: fonetikai (hangtani) kiegészítő
az **indexek** jelölése Labat-nál: A=A_1, Á=A_2, À=A_3, A_4…
L.579: Labat Akkád Epigráfiai Kézikönyvének jelzetszáma
a fonetikai (hangtani) érték az adott jelhez társított sumer és akkád hangalakokat jelenti

sumer olvasat	jelszám	fonetikai érték	jelentés
A			
A	L.579	a	víz, áradás, hullám (tenger) → A.USZAR = Assur (isten, város)
A	L.579	a	atya, fiú → A.MA.RU áradás (AMAR= fiú)
Á	L.334	á, id	jobb kar/kéz, oldal, szárny, erő /akkádul: idu/
A', 'A	L.397	a'	L.398 (rovar, féreg, hernyó) megduplázva
AB	L.128	ab	ablak, lyuk, tenger, atya, öreg (férfi) → AB.SZÍN Szűz csk.
ÁB	L.420	áb, lid	tehén, bika (tehénhal)
ABLAL	L.525		fészek, boly
AD	L.145	ad	atya, kiáltás
ÁD	L.10	ád	örökzöld benge
AG	L.97	ag, ak	tesz → AKA = ültet
ÁG	L.183	ram	szeret, mér (akkádul: râmu)
AGA	L.347	mir	dühös, szél, észak
AGAM	L.580		mocsár
AGÁN	L.291		mell
AGÁR	L.500		mező, szántóföld /akkádul: ugaru/
AGARGARA	L.87		ürülék
AGRIG	L.452		(templom)felügyelő
AKA	L.97	ak	ültet
AKKIL	L.92		panasz, sírás
AL(.LA)	L.298	al	kapa, csákány, igei prefixum
ALÁD	L.322	lab, kal	védőszellem
$ALAD_3$	L.323		védőszellem, Isum isten, a Tigris (folyó)
ALAL	L.317		víztartó edény
ALAM	L.358		forma, alak, szobor
ALIM	L.421		bölény, bak (Bak jegye), /hőscincér/, nehéz, durva
ALLA	L.560		suppositoire = fogamzásgátló kúp, végbélkúp → NA(N)GAR, $ALLU_5$ Rák csk.
AM	L.170	am	hős, vad marha
AM_3	L.579	am_3, a	DET (sorszámnevek), mint
AMA	L.237		anya, melegség, DET (istennők neve előtt)
AMAR	L.437	zur	fiú, kicsi → AMAR.UTU Marduk, MARAD.DA^{ki} (város)
AMAS	L.293		karám, bekerített terület
AMBAR	L.522	zuk	(halas)tó
AN	L.13	an	Ég, An (akkádul Anu) istenség → AN.TA = fenn /akkádul: elîš/
ANDUL, DUL_3	L.329		segítség, védelem, háremhölgy
ANSE	L.208		szamár, asszír térfogategység (100 qa) → ló = hegyi szamár
APIN	L.56	pin	eke
AR	L.451	ar	ragyog, dicséret, magasztalás
ÁR	L.306	ár	üres terület, pusztítás, dicsfény
AR_3	L.401	ur_5	széttör, őröl, molnár -> ARA_3 = őröl, finom(őrlésű) liszt
ARA	L.353	sa	ARA /akkádul: Usmu/ isten (Janusz-arcú, a kezdet és vég istene)
ARÁ	L.381	ra_3, ud	lángol, ragyog
ARA_9	L.24		ordít, bőg
$ARAH_3$	L.261		raktár, csűr
ARHUS	L.271	(sal_4)	női mell (Deimelnél: AM, A.MA), szánalom, együttérzés
AS	L.1	as (dil, rum)	Egy /akkádul: ištên, mely hettita eredetű szó/, -ban
ÁS	L.339	ás	elátkoz, átok, vágy
AS_3	L.598b	as_3	6
AS_5	L.543		pók, kétkerekű kocsi
ASZAR(U)	L.44		szent nevek részeleme
ATTU	L.318	ú	tövis, tüske, születési azonosító jel
AZ	L.131	az	medve

B

BA	L.5	ba	ad, birtokos szuffixum
BA_3	L.472	ba_3	előjel, máj, has, fele, Szin isten
BABBAR	L.381	par, bír, bar_{11}, ud	fehér(en izzó)
BAD	L.69	bad	nyit, elmegy, megbékül
BAD_3	L.152_4	u(g_5)	magas, fal, erőd
BAHÁR	L.309	dug	fazekas
BAL(A)	L.9	bal, pal	jelvény, elvisz, átkel, orsó
BALAG	L.352	bu_{11}	hangszer
BAN	L.439	ban	ív, (hűbér)birtok, Vénusz, Nagy Kutya+Hajófara csk.
$BANDA_4$	L.74	bar	kis korsó
$BANDA_5$	L.144	tur, mar_5	gyerek, gyenge
BANES	L.339	ás	térfogategység, területegység
BANMIN	L.295	bá	2, űrmérték
BANSUR	L.41		plató (fennsík, tálca), tábla
BAP(P)IR	L.225		maláta, sörtészta, sörfőző
BAR	L.74	bar, par_2	oldal, kívüli, környéki, idegen, kereszt, bőr, test
BÁR	L.344	bár	megtisztít, zsák, szent trón, szentély, márc.-ápr. hónap
BARÁ	L.69	be, til	elenged
BARA(G)	L.344	bár	szent trón, szentély
$BARA_3$	L.280	par_3	elterül, kiterjeszt, nyújt
$BARA_6$	L.517		király
BE	L.69	be	úr, nyit, elmegy, megbékül → Enlil
BÉ	L.214	bé	beszél
BE_5	L.536	ku	ürít
BI	L.214	bi	ez
BI(L)	L.172	bi(l)	meleg, meggyullad
BIBRA	L.550	<u>h</u>úl	madár
BID_3, BI_7	L.536	ku	ürít
BIR	L.400	bir	bezúz, feltör
BIR_4	L.168	szeri	→ SZU.BIR_4
BU	L.371	bu	ragyog, fúj, lélegzik
BU_5	L.515	bu_5	fúj
BUGIN	L.522	zuk	dézsa
BUGÍN	L.528		kenyeresláda, lisztesszekrény
BULUG	L.96		határ(kő), határjelző karó
$BULUG_3$	L.60	bu_{10}	fog (árpagyöngy)
BUN	L.510		fújtató, pofon
BÚN	L.30	ba_5	lélegzik, lélegzet
BUR	L.349	bur	étkezés, kőváza
BÚR(U)	L.11	búr, búl	szállít
$BUR(U)_3$	L.411	bur_3, u	lyuk, forrás, szökőkút, területmérték (= 18 iku), mélyít
$BUR(U)_5$	L.79*		madár, szöcske
BUR.U	L.350		területmérték
$BURU_4$	L.71	sir	holló
$BURU_8$	L.2	hal	defekál, tisztít
BUZUR	L.411	bu_{12}, u	titok, misztérium
BUZÚR	L.471	man	titok, Samas (=UTU_3), király
$BUZUR_4$	L.26	bu_3	titok
$BUZUR_5$	L.19	bu_6	titok

D

DA	L.335	da, tá	oldal, környék, környezet, mellett, tehetség, erő, szalag, csapat
DAG	L.280	dag	lakhely, szoba
DAGAL	L.237		széles, nagy
DAH	L.169	dah	hozzáad, helyettes, segít → Merkúr
DAL	L.86	dal, tal	elrepül, edény, léc
DALLA	L.74*	bar, mas	ragyogóvá tesz
DAM	L.557	dam	férfi, férj
DAN_4	L.248		?
DAR	L.114	dar, tar_2	kettéválaszt, hasít, repedés, kibillentett, tarka
DÁRA	L.535	ib	díszruha → L.100 $DARA_5$-BAR szarvas
$DARA_4$	L.540		sötétvörös gyapjú
$DARA_5$	L.100	dar_3, tar_3	bakkecske, vadkecske, Ea isten, Adad isten
DÉ	L.338	te_3	beszél, kiált, (ide)hoz, elvisz
DE_3	L.172	te_3	fáklya, láz
DELLU	L.122a		hajókötél
DI	L.457	di	ítélet
DI_5	L.86	dal	ragyog
DIB	L.537	dib	elfoglal, megfog, befogad, átlép (ütközet)
DIH	L.138	dub	láz
DIL	L.1	dil (as, rum)	ember → Istar istennő
$DILIB_2$	L.24		ember
$DILIB_3$	L.118		haj
DÍLIM	L.377	lis(z)	tálka, spatula, mérleg serpenyője
$DILIM_4$	L.510		tűzhely
DIM	L.94	dim, tim	kötél, oszlop
DÍM	L.440	dím	teremt(ő), építő
DIM_3	L.150	dim_3	erkélykorlát, mellvéd
DIM_4	L.60	pap	nagy
DIMGUL	L.122a		árbóc
DIN	L.396	dí	felügyelő (lásd L.465)
DIN	L.465	din	felügyelő
DINGIR	L.13	il_3	istenség (DET is) /akkádul: ilu/
DIR(IG)	L.123	dir, mál	meghaladó, többlet, teli, friss, elmegy, fut, közbeiktatott hónap
DIS	L.480	dis	1, állandóan, kitartóan, Anu isten (írásjelként: vessző)
	L.480	ana	ana (akkád szó) = felé, számára
DU	L.206	du	megy, mozog, állhatatos, méltányos
DU(H)	L.167	duh	kinyit, hasít, felszabadít, bőség, (téglát) önt
DU_{10}	L.396	du_{10}, ta_3	jó, édes /akkádul: tâbu/, kegy
DU_{12}	L.574	dúk	zenél, húros hangszeren játszik
DU_{14}	L.172	te_3	ellenség
DU_{14}	L.330	lú, qál, na_6	harc, rivalizálás
DU_3	L.230	du_3	teremt, épít, csinál, minden
DU_6	L.459	dul, tíl	domb, halom
DU_7	L.441	ul	üt, ver, megbuktat, illik, befejezett, tökéletes
DU_9	L.11	búr	rágalmaz
DUB	L.138	dub	tábla, születésjelző
DÚB	L.352	dúb	széttép, üt, ráver
DUBBIN	L.92b		köröm, pata, láb
DUBUR	L.400	bir	here
DUG	L.309	dug	lábas, váza
DUG_3	L.396	du_{10}, ta_3	jó, édes /akkádul: tâbu/, kegy
DUG_3	L.396	du_{10}, ta_3	térd, pénisz
DUG_4	L.15	ka, pi_4	mond
DUGGAN	L.400	bir	harisnya, zsák
DUGUD	L.445		nehéz(kes), súlyos, fontos, hatalmas, hull, esik, betegség rohama
DUL	L.459	dul	fut, teljesség
DUL_3, ANDUL	L.329		segítség, védelem, háremhölgy
DUMGAL	L.224		must, préselő, söristen
DUMU	L.144	tur, mar_5	fiú, gyerek → DUMU.ZI
DUN	L.467	dun	ás, mélyít
DUN_3	L.595	du_3	mélység, lyuk, szökőkút, alsó rész
DUN_4	L.348		járom, iga (a máj része)
DUR	L.108	dur, tur	kötél, szakasz, köldök
DÚR(UN)	L.536	dúr	ül, előfordul, lakik, trón, alap(oz)
DÚRU	L.536	dúr	tiszta

E

E	L.308	e	beszél, töltés, árokpart, Babilon (város) → E.NE a tsz. szuffixuma	
É	L.324	é, bit	ház, lakhely /akkádul: bîtu/, templom, születési azonosító jel	
E', 'E	L.397	e'	L.398 (rovar, féreg, hernyó) megduplázva	
E_{11}	L.459	dul	(=DUL.DU) magas, megmászik, lemegy	
E_3	L.381	e_3, ud	lemegy, kimegy, lát, befűz, aszal	
E_4	L.579	a	víz, áradás (E_4.LA_6, ILLU)	→ A.EDIN, ÉRU ♍ Szűz csk.
E_4.$DURU_5$	L.583	(aa)	fiú (lásd L.579 E_4.$DURU_5$)	
E_8	L.381	e_3, ud	aszal	
EDIN	L.168	szeri	alföld, sztyeppe, művelhető magaslat, hát, a máj egyik része, -on	
EGIR	L.209		hátsó, után, utolsó	
ELAM	L.433	nim, num	Elam ($NIMMA^{ki}$)	→ hasonló jel: L.424 kír, L.434a kír
ELAMKUS	L.510		pecsenyesütő	
ELLAG	L.483	kil	nehéz, hatalmas	
EME	L.32	em_4	nyelv, penge, hullám	→ EME.KÚ sumer nyelvjárás
EMÉ	L.315		gyerekfelügyelő	
EN	L.99	en	úr, pap, Bél isten, amíg	
ÉN	L.546		varázslat, varázsige (isteni erő)	
ENGUR	L.484		mélység, óceán, Ea isten	
ENSADA	L.295l		Nusku istenség (Enlil vagy Szin fia, tűzisten)	
ÉR	L.579	ér	könny, siralom	
ER(I)$_3$	L.50	er_3	szolga, rabszolga	→ Ura / Erra istenség
ERES	L.556	eres, nin	ERES.KI.GAL	ERES = SZAL.LA (ligatúra)
ERES(.KI)	L.165		Eres (város)	
ERIM	L.393	szab, zab	katona, kereskedő	
ERÍM	L.172	rim_3	ellenség	
ERIN	L.541		cédrus	
$ERIN_3$, $ERIM_3$	L.49		magtár, csűr	
ES	L.128	es	ház, ünnep(nap), szoba	
ES	L.472	es	3, olajoz (Deimel 472/5 felső)	
ÉS	L.536	és	felé, kötél, húr	
ES_{10}	L.579	a, $'e_4$	víz, áradás, hullám (tenger)	
ES_5	L.593		3 (ismétlés jele)	
ESSANA	L.593		király, 2 cent	
ÉSZES	L.579	a, ér	gyónás, siralom	
ESZI(G)	L.322	kal	diorit, jávorfa	
ESZIR	L.579	a, $'e_4$	bitumen (L.579+L.487)	
ESZÍR	L.487		bitumen, aszfalt	
EZEN	L.152	sir_3	ünnep	

G

GA	L.319	ga	tej (Deimelnél: megy, hoz, elvisz, mell, fonetikai kieg., suffixum)
GÁ	L.233	gá, mal	helyez, alkalmaz
GA_5	L.62	ga_5, qa	(csak összetételekben fordul elő)
GAB(A)	L.167	gab	mellkas → Skorpió csk. α-ja
GAD(A)	L.90	gad, kad	lenszövet, takács
GAES	L.319a		póréhagyma
GAG	L.230	gag	csap, mérlegnyelv, bever, süllyeszt
GAGIA	L.256		kolostor, kerengő
GAKKUL	L.416		edény, tartály, medence
GAL	L.343	gal	nagy
GÁL	L.80	ig	van (létige)
GAL(L)A	L.554	szal, sal	nem (női), méh, vulva → RAG.RAG.MUSEN gólya
GAL_3	L.49*	gal_3	szolga, rabszolga
GALGA	L.278		tanácsol, felszabadít, döntés
GAM	L.362	gam	hajlít, görnyed, behódol, kifúr, pusztít, dől, meghal
GÁM	L.60*	pap	sarló, penge
GAN	L.143	gan	hordó, kétfülű (kő)edény, rúd
$GAN(A)_2$	L.105	gan_2	szántóföld
$GANA_6$	L.540		juh
$GANAM_3$	L.493		birka, (anya)juh
$GANAM_3$	L.494	ú', ua	birka, (anya)juh
GANMUS	L.140		sötétség, homály
GANUN	L.244		csűr
GAR	L.597	gar	helyez, tesz, forma, helytartó, vezető
GÁR	L.319	ga	sűrű (zsíros) tej
GAR_3	L.333	gar_3	→ összetételben: a gomb, alak szavak részeleme
$GARAS_3$	L.319a		határozat, jóslat
GARIN	L.513		(kis) tó
GARSZU	L.295a		rítus, jóslat, döntés
GARZA	L.295b		rítus, (szent) szabály, szent dekrétum
GASAN	L.350		asszony, uralkodónő, királynő, Bêlet (istennő)
GAZ	L.192	gaz, kasz	öl, vág, mészárlás, összezúz, zuhan
GÉ	L.313	ke_4, líl	(nád)csokor, gombolyag
GE_{16}	L.67	gil	ív, összeköt, háló
GE_6	L.427	gi_6, mi	fekete. éj
GEDIM	L.576		lélek, szellem, holtak lelkei
GEDÍM	L.74*		szellem, kísértet
GEME	L.554	mín, szal	asszony DET
GEMÉ	L.558	amat	szolga, rabszolga (akkádul: amtu)
GEME.ÚR	L.563	nig	kutya
GEN_3	L.366	gin_3, kur	hegy
GESAS	L.598b	as_3	360 (=6x60)
GESIA	L.598a	í	300 (=5x60)
GESILIMMU	L.598e		540 (=9x60)
GESTIN	L.210		bor, szőlő
GESTU	L.296	gis, iz	fül, meghallgat, engedelmes
GESTU	L.383	pi, tál	fül, értelem, ítélőképesség
GESUMUN	L.598c		420 (=7x60)
GESUSSZU	L.598d		480 (=8x60)
GI	L.85	gi	nád, egészséges, ép, érintetlen
GI_{10}	L.173	bíl	(fa)csúcs, felső rész
GI_4	L.326	gi_4	megfordul, visszajön, válasz
GIB	L.67	gil	elbarikádoz
GIBIL	L.173	bíl	új, friss, halotthamvasztás
GIBÍL	L.548		(izzó) parázs, ég
GÍD	L.371	gíd, bu	hosszú, távoli, húz, megfog, beszív
GIDRI	L.295	had	jogar
GIG	L.446	qiq	búza (pánácfű), beteg (homonimája: fekete L.427)
GÍG	L.427	gi_6, mi	fekete, éj
GIGIR	L.486		kocsi, Perzeusz+Bika csk. Göncöl csk.
GIGÍR	L.511		szekér
GIGURU3	L.24		lenyel
GIL	L.67	gil	szomszédos, melletti, zár, rombol (GILIM is)
GÍL	L.483	gíl	présel, nyom, kiolt
GIM	L.440	kim	mint
GIM_7	L.371	gíd, bu	fűzfa

GIN	L.206	gin	megy, mozog, állhatatos, méltányos
GÍN	L.595	tu	balta, szichel (súlyegység)
GÍR	L.10	gír	tőr, pallos, villám, skorpió, csont
GIR)	L.346	gir	sertéshús
GIR_{11}	L.152	hir	elront, hamisít, ligatúra, kötözés
GIR_{12}	L.148	in	vándorpatkány
GIR_3	L.444	gir_3	láb, út, nyom
GIR_4	L.430	qir_4	kemence, tűzhely /akkádul: kêru/ → D.430/3 ISZIM = sarj, csíra
GIRAG	L.483	gíl	agyagrög, halom
GIRIN	L.483	kir_3	virág
GIRIS	L.400	bir	pillangó
GIS	L.211	us	térd, pénisz, megtermékenyítés, férfi
GIS	L.296	gis, iz	fa, liget, sikerül, jogos → GIS.GIN.MAS Gilgames
GÍS	L.480	gi_3	60
	L.480	ana	ana /akkád szó/ = felé, számára
GIS_3	L.296	gis, iz	sikerül, jogos
GISGAL	L.49*	gal_3	hely
GISIMMAR	L.356	sza_6	datolyapálma
GISU	L.534		600 (D.890)
GISZAL	L.226		(vető)ekevas
GU	L.559	gu	zsinór, szál, konyhakerti növény → GU.LA = nagy
GU_2	L.106	gu_2, tik	tarkó, part, erő, első, hajlong
GU_3	L.15	ka, pi_4	ordít
GUB	L.206	gub	állva marad, előfordul
GÚB	L.59	gub	tiszta
GUB_3	L.88	kab, kap	bal, nyom, kiterít → ? L.578 bal (akkádul: šumêlu)
GUD, GU_4	L.297		ökör, erő, hős → GU_4-UTU Merkúr, GU_4.AN.NA Bika csk.
GUD_8	L.483	kil	rövid
GUG	L.591	gug	tiszta, világos, bőrjel, áldozat
GÚG	L.345	gúg, kuk	héj, lencse (hasonló jel: L.146 HASHUR alma)
GUG_4	L.66		nemezel, tapos
GUL	L.429	gul	rombol, pillér, támasz
GUM	L.191	gum	tör, összezúz, habarcs
GÚM	L.565	gúm, lum	tör, zúz
GUN	L.108*	biltu	teher, járandóság, adó, súlyegység (GUN akkádul: biltu)
GUN_3	L.113	szu_4, si_5	ragyogó
GUR	L.111	gur	megfordul, tisztít, dörzsöl, térfogategység, kosár
GUR_{10}	L.538	kin	arat
GUR_3	L.320	íl	teli
GUR_4	L.483	kir_3	fut, sűrű
GUR_5	L.46		vág, keresztez
GUR_7	L.542		hordó (nagyméretű), siló, verem, halom
GUR_8	L.58	tu	(csak összetételekben fordul elő, pl. MA_2.GUR_8 szállítókosár, csónak, hajó)
GUR_9	L.176		mérték, kökörcsin
GURUN, $BURU_7$	L.69*	be, til	Hold, gyümölcs
GURUS	L.322	kal	férfi, hős
$GURUS_3$	L.46		vág, keresztez
GUZ	L.565	gúm, lum	tör, zúz

H

HA	L.589	ha, ku_6	(ligatúrák része – pl. kapor, fűzfa, elmenekül, pusztulás)
HÁ	L.404	szun	DET (többes szám és gyűjtőnevek = /nom/ collectif)
HAB	L.483	hab, kil	rossz szag, bűz, enyv, manna
HÁB	L.511		rossz illat
HABRUD	L.462		lyuk
HAD	L.295	had	jogar
HAL	L.2	hal	feloszt, megoszt
HAR	L.401	har	érdek, jelentőség, máj → SZAGGÁR, GADIBDIM Bunene isten
HARUB	L.290	zibín	teknő, medence, lavór
HAS	L.12	has	megtör, tisztít
HÁS	L.190	hís	comb
HASHUR	L.146		alma
HE	L.396	he	összekever
HÉ	L.143	hé	összetételekben: bőség (pl. HÉ.GÁL)
HENDUR	L.295	had	Isum (istenség)
HUB	L.89	hub, kup_3	kudarc, vereség
HUB_3	L.88	hub_3	(csak összetételekben fordul elő, pl. HUB_3.SZAR = fut)
HUL	L.456	hul	gonosz, rossz, démon, rombol
HÚL	L.550	húl	vidám, öröm
HUM	L.565	hum, lum	zúz, megsemmisít, 1/5, alom, trágya
HUN(.GÁ)	L.536	hun	nyugodt, dicsér, zsoldos, bérlő, Kos csk.
HUR	L.401	hur	vés, leír, vázol, pecsétnyomó → HUR.SZAG=hegy
HUS	L.402	hus	dühös, mérges, vörös láng

I

Í	L.142	i	tisztel, rajong, panasz
Í, IA_3	L.231	i_3	zsíros anyag, olaj
I', 'I	L.397	i'	L.398 (rovar, féreg, hernyó) megduplázva
IÁ	L.598a	iá	5
$IÁ_4$, I_4	L.229	$iá_4$	kő, súly, mag
IB	L.535	ib	belső, égtáj → NINIB isten (Deimelnél)
ÍB	L.207	íb, ép	szabás, vágás, közeg, környezet, igei prefixum
IBIRA	L.23		kereskedő
ÍD	L.579	ít, a	csatorna, DET (folyó, folyóvíz), barázda a májon (L.579+L.484)
IDIGNA	L.74*	bar, mas	Tigris (folyó) = BAR.TIG.GAR
IDIM	L.69	be, til	súlyos
IG	L.80	ig	kapu, ajtószárny
IGI	L.449	gi_8, lim, si, li_3	szem, arc, kap, elfogad
IGI	L.449	gi_8, lim, si, li_3	korábbi, első → IGI.GUB=PALIL=előd, megelőz, Palil istenség
IGI	L.449	gi_8, lim, si, li_3	néz → IGI.É=U_6=lát
IKU	L.105	ga_3	hold (területegység), a Pegazus csk. négyszöge
IL	L.205	il, el_3	felső, magas
IL	L.320	íl	emel, magas
ILIMMU	L.363		9 (ismétlés, elválasztás jele)
ILIMMU	L.598e		9 (5+4, IÁ+LIMMU)
ILLAT	L.166	kas(z)	hatalom, erő
IM(I)	L.399	im, em	szél, rossz szél, eső, felhő, agyag, tábla
IM_3	L.202	im_3	futó
IMI	L.399	im	Vénusz
IMI	L.399	im	parázstartó
IMIN	L.598c		7 (5+2, IÁ+MIN), Hét (isten)
IMMA	L.28		szomj
IN	L.148	in	len, prefixum
INIM	L.15	ka, pi_4	szó
INNA	L.540		gyapjú
INNANA	L.103	mus_3	Innana /akkád nevén: Istar/ istennő
IR	L.231	ir, er	összeköt, megy, oszlop, pillér
IR(IG)	L.231	ir, er	izzad, parfüm
IR_6	L.581		sír
ISDAR	L.418		Istar (és jelzője, Massât)
ISHARA	L.252		Ishara (istennő, aki később Istárrá asszimilálódott)
ISIB	L.532	sib, szib	ördögűző, megtisztító
ISKUR	L.399	im	viharisten /akkádul: Adad/
ISZI	L.212	isi	gödör, árok
ISZÍS	L.579	a, ér	gyónás, siralom
$ISZIS_3$	L.581		sír
ITI, ITU	L.52		hónap
IZI	L.172	bil, ne	tűz, fáklya, hamu
IZKIM	L.452		előjel, jel

K

KA	L.15	ka, pi_4	száj, orr → a száj akkádul: pû
KÁ	L.133	ká, $báb_3$	kapu, oszlop, nyílás → $KÁ.DINGIR.RA^{ki}$ Babylon
$KA.KU_{10}$	L.31		sötét, komor
KA_5	L.355	lul, lib	→ összetételben KA_5.A: róka, Nagy Medve csk.
KA_6	L.596		mungo
KAB	L.88	kab, kap	bal → ? L.578 bal /akkádul: šumêlu/
KAD_2	L.63	$kád_2$	(meg)köt, kapcsol
KAL(AG)	L.322	kal	erős, hatalmas, első, pontos
KALAM	L.312	un	ország /akkádul: mâtu/, Sumer földje
KALÁM	L.400	bir	vese, ülep, Hajófara+Hajóvitorla csk.
KAM	L.398* (L.406)	kam	művel, ültetvény, vágy, sorszámnevek determinatívuma (DET)
KÁM	L.143	kám	vágy, ültetvény
KAN_2	L.119		sötét, szomorúság
KAR	L.376*	kar	töltés, gát
KAR(A)	L.376*	kar	elvisz, elrabol. elenged, pusztítás
$KÁR(A)_2$	L.105	kar_2	kötél ($KARA_4$, $KIRI_2$), beszennyez, fosztogató
KAS	L.214	kas	sör
KÁS	L.166	kás	sör → KAS.KUR.A Babilon folyója
KAS_3	L.202	kas_3	fut(ó), behatol
KAS_3	L.211a		vizelet
KAS_3	L.546		Kes (város)
KASZKAL	L.166	kasz	út, katonai szolgálat, expedíció, elszállítás → Harrán (város)
KESDA	L.152	ser_3	kapcsol, kötelék
KI	L.461	ki	föld, Föld, -val, alsó, lenn, hely, talaj
	L.461		→ KI.EN.GI Sumer, KI.NE = IZÍ tűz, parázs
KIBIR	L.548		mezőgazdasági eszköz
KID_2	L.63	kid_2	csíp, megmintáz, nyit, vulva
KIM	L.440	kim	tesz
KIMIN	L.464	KIMIN	ditto (ismétlés jele)
KIN	L.538	kin	munka, küldemény, üzenet, keres, figyel, aug.-szept. hó
KÍN	L.401	kín	gesztenye
KINGUSZILA	L.573		5/6
KINGUSZILLÁ	L.475		5/6
KÍR	L.424	kír	hangszer
KIR(I)	L.346	kir	sertéshús
KIR, TUM ?	L.434a	kír, tum_3	→ hasonló jel: L.424 kír
KIR_3	L.483	kir_3	csíp(tet), szorít
KIR_5	L.69	be, til	pokol
KISI	L.425	kis	teljesség, univerzalitás, hatalom, energia → Kis (város)
$KISI_{16}$	L.318	ú	akác
$KISI_5$	L.596		patkány, egér
$KISI_6$	L.551		hangya
$KISI_7$	L.284		hangya
$KISI_9$	L.290	zibín	hangya
KISIB	L.314	sid	ökül, tenyér
$KISIM_3$, $KISI_8$	L.281a		hangya, lárva
KISLA<u>H</u>	L.463		(köz)raktár, szérű, terület
KISZAL	L.249		előcsarnok, súlymérték (a szichel alegysége)
KISZIM	L.290	zibín	kukac, féreg, lárva
KU	L.536	ku	alapoz, dob, nyereg (végbélnyílás)
KÚ	L.36		eszik, eltűr
KU_{10}	L.427	gi_6, mi	sötét, üt, sérült, sebzett, ür(eg)es, odvas, beesett
KU_3	L.468	ku_3	tiszta, szent, fényes → AZAG (KU_3.AN) tilos, tabu, démon
KU_6	L.589	<u>h</u>a, ku_6	hal, ♓, Déli Halak csk.
KU_7	L.110		édes, melasz
KUD, KU_5	L.12	kud	vág, elválaszt
KUK(.KA)	L.345	kuk, gúg	héj, lencse (hasonló jel: L.146 HASHUR alma)
KUL	L.72	kul	(csak összetételekben fordul elő, pl. $KUL.AB^{ki}$ = Kullab városa)
KULLA	L.567	(bar_5)	téglaisten
KÚM	L.172	kúm	meleg, meggyullad
KUN	L.77	kun	farok, vége, váll → KUN.MES = Halak csillagkép
KUNIN	L.487		szilárd bitumen
KUR	L.366	kur, mat	hegy, ország /akkádul: mâtu/, fog, fogás, elér, ragyog, felkel,
	L.366		palota, ló, (kettőzve: ellenséges ország) → KUR.GAL Enlil
KÚR	L.60	kur	idegen, más, ellenséges
KUR_4	L.483	kur_4	súlyos, domináns

KÚRUN	L.210		az élet vize (pálinka)
KUS	L.7	kus	test, hús
KUS	L.329		nyugodt
KUS_3	L.318	ú	alkar, könyök, hosszmérték (40-50 cm)
KUS_4	L.295b		rítus, (szent) szabály, szent dekrétum
KUS_6	L.110		zsíros
KUSÚ	L.562	u<u>h</u>$_3$	Umma (város), kétéltű (Deimelnél: krokodil, teknős, hüllő)

L

LA	L.55	la	bőség
LA_3	L.75	la_3	(csak összetételekben fordul elő, pl. LA_3.$BANDA_5$ = főnök)
LAG	L.314	lag	gyúr, teremt, hígít
LAGAB	L.483	kil	halom, rög
LAGAR	L.458		templomi szolga, ministráns
LAH_3	L.321	láh	mos, fél, remeg
LAH_4	L.206a	$la(h)_4$	csúszik, tekeredik
LAHAR	L.494	ú', ua	mezőgazdasági istenség, tönkölybúza
LAL	L.481	lal	összeköt, megláncol, irány, bekötöz, borogatás, mér, fizet, ritka,
LAL	L:481	lal	magas, ápol, rendes, harc
LÁL	L.482	lál	hozzáfog, bekötöz, pépes borogatás, összekapcsol, fizet, mér
LAL_3	L.109	lal_3	méz, édes → KABTA istennő (Szin holdisten vezére)
LAM	L.435	lam	LAM.MAR = tölgyfa
LAMMA	L.322	lab, kal	védőszellem
LAMMUBI	L.398	u<u>h</u>, a<u>h</u>, e<u>h</u>, i<u>h</u>	serke
LI	L.59	li	erdei fenyő
LIBIR	L.455	u_3	öreg, megöregszik
LIL	L.336	lil	gyenge, ostoba
LÍL	L.313	líl	lélegzik, fúj, szél, sztyeppe, betegség
LILIZ	L.422		timpanon
LIMMU	L.473	nin_5	4
LIMMU	L.586	za	4
LIMMU	L.597	ni_3	4
LIPIS	L.424	kír	szív
LIS	L.377	lis(z)	darab, töredék
LU	L.537	lu	bőséges, kövér
LÚ	L.330	lú, qál, na_6	ember, aki, mindenki
LU_3	L.345	lu_3, gúg	zavar, sötét, komor (hasonló jel: L.146 HASHUR alma)
LUD	L.309	lud	lábas, serpenyő
LUGAL	L.151	lugal, sar(u)	király, Regulus csk., szent nevek előtagja
LUGÚD	L.483	kil	rövid
LUH,	L.321	luh	mos
LUL	L.355	lul, lib	hazudik
LUM	L.565	lum, <u>h</u>um	gyümölcsözik

M

MA	L.342	ma	hív, név	→ MA.DA ország
MA_2	L.122	ma_2	hajó	→ MÁ.GUR szállítókosár (hajó)
MA_3(.E)	L.233	mal, gá	én, nekem	
MA_5, MU_3	L.33	ma_5	őröl	
MA_6	L.532	me	rendelet, rítus, jóslat, döntés	
MAH	L.57	mah	magas, nagy	
MAKKAS	L.480	dis	kiáltás, panasz (=TAL_4)	
MAN, MIN_3	L.471	man, man_3	2, 2., elér, talál, Samas (=UTU_3), király	
MAR	L.307	mar	alkalmaz, kapa	→ MAR.GÍD.DA Nagy Medve („Szekér”) csk.
	L.307			→ MAR.TU nyugat, Amurru (ország)
MAS	L.74	mas	tiszta, fele, iker, Ninurta, Gibil → Ikrek csk.	
MÁS	L.76	más	kecskegida, bárány, (ki)növés, álom	
MASKIM	L.295d, e		őr, ügyelő, démon	
ME	L.532	me	rendelet, rítus, jóslat, döntés, beszél, figyelem, többessz. jele (DET)	
ME_3	L.98		harc	
MEGIDA	L.125		koca	
MEN, MIN_7	L.270		koszorú, tiara, korona	
MEN_4	L.517		korona, koszorú	
MER	L.347	mir	korona, tiara	
MÉR	L.399	im	eső, szél, felhő	
MÉS	L.532	mes	többesszám jele (DET)	
MÉS	L.533	mes	többesszám jele (DET)	
MEZ	L:314	mesz	hős, férfi, cédrus	
MÉZ	L.138	dub	(hős)	
MEZE	L.426	kír	duda	
MÍ	L.554	mín, szal	asszony	
MIN	L.570		2, második, másik (helyettes), DET (ismétlés, kettősség)	
MU	L.61	mu	magas, hegycsúcs, név, év, fiú, ad	
MÚ	L.152	sir_3	fúj, meggyújt, énekel	
MU_4	L.536	ku	felöltözött	
MU_7	L.16		varázsige	
MUATI	L.295	had	Nabu (istenség)	
MUD	L.81	mud	szül, reng, kengyel	
MÚD	L.69	mút	vér	
MUD_3	L.394d		kétfülű kőedény	
MUDUL	L.371	gíd, bu	pózna	
MUG	L.3	mug, puk	szál	
MUL	L.129	mul	csillag, bolygó, ragyog	→ MUL.MUL Plejádok, Bika csk.
MÚL	L.376	te	csillag, csillagkép	→ MÚL(U).BABBAR Jupiter
MUL_3	L.405	hir_3	rágcsáló	
MUN	L.95	mun	só, jótett, jó	
MUNS(Z)UB	L.543		szőr, haj, sörény	
MÚR(UB)	L.337	múru	vágás, rovás, közép	
MURGU	L.567	(bar_5)	hátgerinc, csont	
MURUB	L.554	szal, sal	nem (női), méh, vulva	→ RAG.RAG.MUSEN gólya
MUS	L.374	mus	kígyó	
MUS_2	L.102	mus_2	arcvonás	
MUS_3	L.103	mus_3	arcvonás	
MUSEN	L.78	hu	madár	
MUSLAH	L.20		a kígyók papja	

N

NA	L.70	na	ember, kő
NÁ	L.431	ná	szülés, ágy
NA.AB	L.129	nap	Deimel I-IV.: isten(ség), ikeristenség (AN.AN, NA.AB)
NA_3	L.97	ag, ak	nevez, Nabû isten
NA_4	L.229	$iá_4$	kő, súly, mag
NA_4	L.353	sa	rezonanciaszekrény, gomb, oszlopfő
NAG	L.35	nag	iszik, öntöz
NAGA	L.165		lúgtartalmú növény → NIDABA Niszaba istennő
NAGAR	L.560		ács → NA(N)GAR, $ALLU_5$ Rák csk.
NAM	L.79	nam	vezető, helytartó, sors, elvont fogalmak előtagja
NÁM	L.536	us_4	értelem, igazság
NAMMU	L.484		Nammu isten (Pa.B.835)
NANNA(R)	L.331	nanna, ses, uri_3	A Hold/Újhold istene /Szin/
NANSE	L.200		Nanse istennő (Ursanábi felesége)
NAR	L.355	nar	beavatott, dalnok, már nem szűz nő, énekesnő
NE	L.172	ne	júl.-aug. hónap → NE.SZAG áldozatot hoz
NE_3	L.444	gir_3	hatalom → Nergal istenség ($NE_3.IRI_{11}.GAL$)
NI	L.231	ni	birtokos szuffixum (Deimelnél még: befejez) → $NI.TUK^{ki}$=Tilmun
NÍ	L.399	im, ni_6	test, önmaga
NI(M)GIR	L.347	mir	felügyelő
NÍB	L.131a		leopárd
NÍG	L.597	ník	absztrakt szavak képzője (pl. NÍG.SU = vagyon)
NIGI(N)	L.529	(nín)	körülkerít, megfordul, összevissza mozog, vadászik, összegyűjt
NIGI(N)	L.529	(nín)	megerősít, növel, tejesség (boróka)
NIGÍN	L.483	kil	megfordul
NIGÍR	L.348		felügyelő
NIGRU	L.20		ördögűző
NIM	L.433	nim, num	magas, reggel, kápricserje
NIMGÍR	L.348		felügyelő
NIMIN	L.473	nin_5	40, Ea isten
NIN	L.556	nin, ním, in_6	asszony, uralkodónő, nővér, DET (csillag, istennő)
NIN	L.556		NIN = SZAL.LA (ligatúra, lásd L.554-nél)
NIN	L.556	nin	→ Ninkaszi (sör istennője), Ninib isten, Ninazu (Ninib csk.)
NIN_4	L.483	kil	megfordul
NINA	L.200		Ninive (város), Lagas városrésze
NINÁ	L.540		gyapjú
NINDA	L.597	ník, ni_3	kenyér, táplálék, idő-, terület- és térfogatmérték (1/10 ka)
NINDÁ	L.176		kormányrúd
$NINDA_3$	L.510		tűzhely
NINDU	L:528		melegítő
NINNÁ	L.515	bul	bagoly → NENNI egy bizonyos
$NINNI_5$	L.375	tir	hosszmérték (csomó)
NINNU	L.475		50, Enlil isten
NIR	L.325	nir	hős, büszke, tanács, segítség, rak, fészek → NIR.GÁL
NIS	L.471	nis	20
NISZAG	L.337	múru	első, pap
$NITA_2$	L.50	er_3	férfi
NITÁH	L.367	se	sűrű, zsíros (LÚ.SE)
NÍTAH	L.211	nita	férfi
NU	L.75	nu	nem, szobor, alak → NU.DIM.MUD = Ea (Enki) isten
NUM	L.433	num, nim	légy
NUMUN, NU_5	L.72	kul	vetőmag, bevetett
$NUMUN_2$	L.66		káka, alfafű
NUN	L.87	nun	fejedelem, herceg → NUN^{ki} = Babilon, NUN.KI.GA = Eridu
NUN	L.87	nun	→ NUN.GAL.MES = igigi (akkád égi istenek)
NUNDUN	L.18		ajak
NUNUZ	L.394		pete, tojás, bevonat, nyaklánc

P

PA	L.295	pa	kis ág, elágazás, szárny → PA.BIL.SZAG Nyilas csk.
	L.295		→ PA.TE.SZI (ENSZÍ) helyettes fejedelem, telepes, bérlő
PAB	L.60	pap	atya, férfi, teljesség, csatorna
PAD	L.469	pad	darab, kosár, virágágy
PAD_3	L.450	pa_3	elmond, könyörög, lát, hív, nevez (név)
PAG	L.78	pag	elzár, bezár
PAR	L.381	par, bír, ud	kvarchomok
PAR_3	L.280	par_3	elterül, kiterjeszt
PES	L.346	pes, kir	kaviár, ikrázás, magzat (nagy)
PÉS	L.596		patkány, egér
PES_3	L.342	ma	füge
PES_4	L.390		állapotos, szül
PI	L.383	pi, tál	területmérték (36 qa)
PIRIG	L.444	gir_3	oroszlán
$PIRIG_3$	L.130	ug	oroszlán, király, fény
PISZAN	L.233	ba_4, mal, gá	edény, kád
PISZÁN	L.314	pis_{10}	teknő, edény
PISZÁN	L.317		edény
PÚ	L.511		szökőkút

R

RA	L.328	ra	üt, vágás, öl, mos, ár, topog, részeshatározói szuffixum
RÁ	L.206	gin, du	megy, mozog, állhatatos, méltányos
RAB	L.149	rab	bilincs
RI	L.86	ri, re	szabály, jellemvonás, topog, eltapos
RIG_7	L.295c		legeltet, kormányoz, ad, áldoz, szerzetesjelölt, templomi szolga
RIN	L.483	rin, kir_3	virág
RÍN	L.393	szab	mérleg
RU	L.68	ru	ad, szentel
RU_5	L.441	ul, ru_5	üt, ver, megbuktat
RUS	L.402	rus	vörös láng, vörös disznó

S

SA_3	L.384	sa_3, lib_3	szív, has, belső /akkádul: libbu/, mell
SA_4	L.82	sa_4	hív, deklarál
SA_5	L.97	ag, ak	szétvág
SA_6	L.356	sza_6	datolyapálma jó, édes
SA_8	L.13	sa_8	a telihold ünnepe
SAB	L.295k		vág, megnyír, lapos tál, segéd, inas
SABRA	L.295f		magas rangú pap
SAG_5	L.356	sza_6	jó, édes, kegy
SAH	L.53	sah	disznó, vaddisznó
SÁH	L.467	sáh	disznó
SAKAN	L.428		fiola, „pofa”, térfogatmérték
SAKIR	L.34		(lásd L.46 SAKIR korsó)
SAKIR	L.46		korsó (lásd L.34)
SAL_3	L.231	sal	büntet, kínoz
SÁM	L.187	sám	vásárol, ár
SAMAN	L.428		korsó
SANABI	L.572		2/3
SANABÍ	L.473	nin_5	2/3
SANGÁ	L.320	íl, gíl	tisztítópap
SAR	L.152	szar	gyümölcsöskert
SÁR	L.396	sár	teljesség, 3600, Assur istenség
SARA	L.344	bár	király, fejedelem
SARAN	L.292		kukac, féreg
SARIN	L.290	zibín	kukac, féreg
SATAM	L.355	lul, lib	helyi adminisztrátor
SE	L.367	se	mag, árpa, súlyegység
SE(.GA)	L.367	se	jóindulatú /akkádul: magâru/, engedelmes, meghallgat
SE_{12}	L.103a		hideg, nyugodt
SE_3	L.536	se_3	ürülék, szemét
SE_4	L.103b		jég
SE_8	L.544		sír
SEG_3	L.579	a	eső, esik
SEG_9	L.551		vadkecske (fiatal), jég
SEM	L.215	sim, rik	illatos növény /akkádul: rikku/ → ámbrafa, storax (növény)
SEM_3	L.424	kír	üstdob, fémpohár
SEM_4	L.426	kír	üstdob, fémpohár
SEN	L.8	sin, ruk	világos, tiszta, ütközet
SEN	L.79	sim_2	fecske (madár → $BURU_5$ madár)
SENNUR	L.228	kib	naspolya → körte
SER_3	L.152	ser_3	kapcsol, kötelék
SES	L.331	ses, nanna	testvér, szeret, dörzsöl
SES	L.544		dörzsöl, kefél, felken, kenet
SES_3	L.581		sír
SES_4	L.541		sír, dörzsöl → L.544 sír
SESLAM	L.65		világtáj
SÍB	L.68	sub	érint, üt
$S(Z)IBIR_2$	L.54		termés, aratás, fű
SID, $SITA_5$	L.314	sid	számol, elmond, recitál
SIG_5	L.454		jó, édes, jóindulatú, kegy, tisztít
SIKA	L.55	la	teknő, pikkely
SILAM	L.87b	nun	tehén
S(Z)ILIG	L.44		hatalmas
SINIG	L.93		tamariszk(usz)
SIR	L.71	sir	fény, here
SÍR(.RA)	L.371	sír, bu	üt, nyom
$SITA_3$	L.83	rad, rud	vízvezeték, csatorna /akkádul: râţu/
SITIM	L.440	tím, gim, kim	kőműves, építész
SU	L.354	su, qat	kéz /akkádul: qâtu/, hosszmérték, kegyes, megvéd, jún.-júl. hó
	L.354		(jelmegerősítő előtag)
SÚ	L.545	sú	komor, (nap)lemente, univerzum, felsőség, remeg, inog, énekes,
SÚ	L.545	sú	Marduk, földre lök, fut, jótett, 1/6
SU_4	L.411	u	lerombol, legyőz, elvisz
? (KAB, GUB_3)	L.578		bal /akkádul: šumêlu/ → L.88 KAB bal
SUB	L.68	sub	elesik, vereség, alapít, elválaszt, megszökik
S(Z)UBUR	L.53	sah	rabszolga
SUDUG	L.398	uh	pap, kenőcs, nádtető

SUDUN	L.549		iga, járom, Bootes csk.	→ hasonló jel: L348 DUN_4 iga
SUG	L.469	sug	áldozati élelmiszer	
SUHUB	L.546		tapos, sajtol, öszvér	
SUL	L.467	sul	férfi, hős	→ SUL.PA.E_3 Jupiter, isten (Marduk?)
SUM	L.126	sum	öl	
SÚR	L.329		dühös, titkos(an)	
SURIM	L.494	ú', ua	tehéntrágya, tömlő, marhaistálló, alom	
$SURIN_5$	L.250	zibín	tücsök	
$SURUN_4$	L.286		tücsök	
SUS	L.411	u	1/6	
SUS_3	L.212	is, mil	pusztítás	
SUSANA	L.571		1/3	
SUSANÁ	L.471	nis	egyharmad	
SUSBU	L.102	szuh, suh	pap	

SZ

SZA	L.104	sza, sa_{10}	izom, ín, betegségnevek, kosárfajták első tagja
SZÁ	L.457	szá	egyenlővé válik, versenyez, vesz
SZA_{11}	L.113	szu_4, si_5	sötétvörös
SZA_5	L.123	sza_5	vörös, fájdalom
SZAG	L.115	szag, res(z)	fej, koponya, homlok, csúcs, első, főnök, eskü /SZAG akkádul: rêšu/
SZAGSU	L.419		turbán, frizura, „sapka” (a tüdő része)
SZAHAR	L.212	is, mil	homok, por
SZAL(.LA)	L.554	szal, sal	nem (női), méh, vulva → RAG.RAG.MUSEN gólya
SZAMÁG	L.138	dub	tábla, születésjelző
SZANGA	L.314	$szin_3$	pap, helyettes
SZAR	L.152	sar	ír, elsöpör, lenyír, 1/100 IKU (területegység)
SZE_3	L.164	sze_3	ad
SZI	L.112	s(z)i, s(z)e	szarv(as), ujj → SZI.SZÁ észak
SZI_3	L.164	szi_3	lerombol, lök, dob
SZI_4	L.113	szu_4, si_5	sötétvörös
SZI_5	L.455	sa_{19}, u_3	nyerges szamár
$S(Z)IBIR_2$	L.54		termés, aratás, fű
SZID	L.103b		hideg, nyugodt
SZIG	L.592	szik, pik	gyenge, kicsi, mély, vékony, éles, este, késő
SZÍG	L.539	sík	gyapjú, szőr, haj(zat), gyapjútermék DET
$SZIG_{14}$ (SZIGGA)	L.551		vadkecske (fiatal)
$SZIG_3$	L.295	zág	üt, kopog, elnyom, gyötör
$SZIG_4$	L.567	(bar_5)	tégla, máj.-jún. hó
$SZIG_6$	L.356	sza_6	jó, édes, kegy
$SZIG_7$	L.351		zöld (sárga), 10 000
SZIKIL	L.564	el, il_5	tiszta, világos, tisztítás, áldozati sütemény (vadnaspolya, kristály)
SZIL(A)	L.12	szil	vág, elválaszt, út
$SZIL_5$	L.152_4		öröm
SZILÁ	L.252		bárány
$SZILA_4$	L.62	$s(z)il_3$	dézsma, térfogategység, borotva, út
S(Z)ILIG	L.44		hatalmas
SZILIM	L.457	szá	érintetlen, jó állapotú/egészségű, a máj része, kegyes, kegy, béke
SZIM	L.79	szim	szűr, rostál
SZIMUG	L.338	te_3	kovács
SZIPA, SZÍB	L.295m		pásztor, felségjog, népfelség, hatalom → SZIPA.ZI.AN.NA Orion csk.
$SZIR_3$	L.152	sir_3	énekel
SZIZKUR	L.438		imád(kozik), áldozatot mutat be
SZU	L.7	szu	növel, család → $SZU.BIR_4^{ki}$ Mezopotámia
SZU(MU)N	L.69	szun, be	öreg
SZU_3	L.373	szu_3, sud	örvend, gördül, folyik
SZU_6	L.18*		szakáll
SZU_7	L.460		ugar, megműveletlen terület, szérű
SZUB	L.26	pu(m)	áld, imád → adomány
S(Z)UBUR	L.53	sah	rabszolga
SZÚD	L.83	rad, rud	őröl, megtör
SZUD(.DA)	L.373	szu_3, sud	hosszú, távoli, üres, megdönt
SZUG	L.522	szuk	nádas, rózsakert, szentély
SZÚG	L.206a	szúg	állva marad, kapaszkodik
SZUH	L.102	szuh, suh	kitermel, alap
$SZUH_3$	L.569	$szuh_3$	zavar, összeesküvés, lázadás, felforgatás
$SZUH_6$	L.201	kas_5	alap, gyökér
SZUHUR	L.403	$szu\underline{h}_3$	hajszál, hajzat, csokor, rombol → kecskehal, Bak jegye
SZUHUS	L.201	kas_5	alap, gyökér
SZUKAL	L.321	luh	nagyvezér, üzen, küldött → Ninsubur istenség
SZUKUD	L.190h		magas (/…/IL = művészi, ügyes, bölcs)
$SZUKUR(.RI^{ki})$	L.436		Suruppak (város)
SZÚL	L.231	szal	→ $SZUL.DU_8$ kapus
SZUM	L.164	szúm	fokhagyma, ad
SZUMUKAN	L.444	gir_3	Szumukan (Szakkan) istenség
SZÚN	L.429	szún	vadmarha, vízemelő kerék
$SZUN_4$	L.18*		szakáll
SZUR	L.101	szur, sur	fizet, megtakarít, sző, (eső) esik, kever, nyom
$SZUR_3$	L.405	hir_3	nyílás, (vakond)járat, vízvezeték
$SZUR_5$	L.481	lal	félbeszakít, felfüggeszt
SZUZBU	L.102	szuh, suh	pap

T

TA	L.139	ta	-tól, -val, -ban, túl, kívül, igei infixum	
TAB	L.124	tab	kettőz, sokszoroz, iker, elreteszel (Deimel I-IV.: MIN 2)	
TAG	L.126	tag	érint, hagy, eltör	
TAG_4	L.63	tak5	hagy	
TÁL(A)	L.383	tál, pi	bölcs, nagy	
TAR	L.12	tar	tör, rombol, felügyel	
TE	L.376	te	közeledik, közelében, összeköt, arc	
TE(N)	L.376	te	csillapít, enyhít	
TE_3	L.165		lúgtartalmú növény, szakafű	
TEMEN	L.376	te	terasz, alap	
TÉS	L.575	tés, ur, lik	nem (férfi), nemi erő, szégyell	
TI	L.73	ti	borda, befogad, felépítés	→ TI.AMAT tenger
TIBIRÁ	L.23		kereskedő	
TIL	L.69	til	kész, vége teljes, öreg	
TIL_3	L.73	ti	él, gyógyít	
TIL_4	L.1	til_4	panasz	
TIN	L.396	tí	élet, gyógyít (lásd L.465)	
TIN	L.465	tin	él, meggyógyít, sör, ital	→ $TIN.TIR^{ki}$ Babilon
TIR	L.375	tir	erdő, liget, gyékény, alfa	→ TIR.AN.NA = szivárvány
TIRU(M)	L.343	gal	palotaőr (GA.TE)	
TU(D)	L.58	tu	szül	
TU, TUR_5	L.58	tu	belép, beteg	
TU_{15}	L.399	im	szél, a 4 világtáj/égtáj (DET)	
TU_5	L.354	su, qat	mos, fürdet, rituális tisztálkodás	
TU_6	L.16		varázsige	
TUG	L.574	tug, rás	megfog, lefoglal, bír (akkádul: rašũ), van (hitelező), megházasodik	
TÚG	L.536	túk	ruha, (ruha)anyag /DET/, szabó (sapka, ágyékkendő)	
TUHUL	L.561		testrész (végtag, comb)	
$TUKU_4$	L.515	bul	ráz, reng, megmozdít	
TUKUL	L.536	tukul	fegyver, segítség	
$TUKUR_2$	L.27		csend	
TÚL	L.511		(szökő)kút, árok, mélyföld, barlang	
TUM	L.207	tum, dum	gerenda, támasz	
TÚM	L.206	túm	elvisz, tart, átkelés	
TUM_3	L.434	tum_3	(oda)visz, elvisz, idehoz	→ L.424 kír
TUN, TU_{10}	L.89	hub, kup_3	lerombol, elnyom	
TUN_3	L.595	tu	tok, tartály, edény, (alsó) ajak	
TUR	L.144	tur, mar_5	kicsi (fiatal)	
TUR_3	L.87a	nun	ól, karám, alom, fényudvar	
TUS	L.536	tus	ül, előfordul, lakik, trón, alap(oz)	

U

U	L.411	u	10, kb. 10, ujj, Adad (isten) → Deimelnél: Samas (napisten)
Ú	L.318	ú	növény, gyógynövény, legelő, eszik
U(G)$_4$	L.381	ug$_4$, ud	oroszlán
U.GUR	L.417	(la$_{11}$)	kard, Nergal (isten)
U', 'U	L.397	u'	L.398 (rovar, féreg, hernyó) megduplázva
U'A	L.494	ú', ua	hélasz, jaj, sajnos
U$_3$	L.455	u$_3$	és, terjed, alszik, álom, aggodalom
U$_3$	L.464	u$_3$	lásd L.455 U$_3$ és, álom, veszély
U$_5$	L.78*	u$_5$	lovagol, kocsit hajt, felszökik, magas, nemz, teremt
U$_8$	L.494	ú', ua	juh
UB	L.306	ub	régió, az univerzum részei, belső
UB$_3$	L.424	kír	üstdob, fémpohár
UBARA	L.152$_4$		privilégium, protekció
UBUR	L.291		mell, kebel (méh)
UD	L.381	ud	nap, idő, vihar, amikor, styrax (növény)
	L.381		UD.KIB.NUN^{ki} → ZIMBIR Szippar, BURANUN Eufrátasz
UDU	L.537	lu	juh, birka → UDU.IDIM Merkúr, bolygó
UDUG	L.577		démon /akkádul: utukku/
UDÚL	L.398* (L.406)	kam	váza (DET), korsó
UDUL$_3$	L.293		pásztor
UDUL$_5$	L.289		pásztor, ökörhajcsár (érett bika)
UDUL$_7$	L.143	gan	korsó
UDUN	L.415		kemence, melegítő
UG	L.130	ug	harag, vihardémon, (vad)állat
UG$_3$	L.444	gir$_3$	oroszlán
UG$_5$	L.152$_4$	u(g$_5$)	meghal, öl → Holló+Kráter csk.
UGA	L.318	ú	holló, Holló csk.
UGU	L.412	mu<u>h</u>	koponya, -on, mentén, fenn, felső
UGUDILI	L.185		hal(fajta)
UGULA	L.295	pa	főnök, felügyelő, hivatalnok
UGUN	L.418		garnitúra, befed
UGUN$_3$	L.412	muh	szül. nemző, atya (anya)
U<u>H</u>(U)	L.398	u<u>h</u>, a<u>h</u>, e<u>h</u>, i<u>h</u>	rovar, féreg, hernyó, tetű (köpés)
ÚH(U)	L.392	úh	elutasít, méreg, nyál, köpet → AKSAK, UPE (városok)
UIA	L.470		15, jobb, igaz, ^{d}XV = Istar istennő
UKKIN	L.40		gyűlés
UKÚ	L.482	lál	földre esik
UKU$_3$, UG$_3$	L.312	un	emberek
UKUM	L.212	is, mil	porfelhő
UKÚS	L.550	<u>h</u>úl	uborka
UL(U)	L.441	ul	csillag, korsó
ULAL	L.69	us$_2$, be, til	kemence
ULLÚ	L.228	kib	lánc, póráz
ULU$_3$	L.49*	gal$_3$	(csak összetételekben fordul elő, pl. LU$_2$.ULU$_3$ jelentés nélkül)
UM	L.134	um	anya, idős asszony
UMA<u>H</u>	L.512		mocsár, láp
UMMEDA	L.315		gyerekfelügyelő
UMUN	L.411	u	úr (akkádul: bêlu)
UMUN	L.598c		7
UMÚN	L:338	te$_3$	tölt, dönt, szépasszony, vadházas
UMUN$_5$	L.512		mocsár
UNU	L.195		lakás, hely
UNU$_7$	L.337		lásd UNU
UNUG(.KI)	L.195		Uruk (város)
UNUGI	L.196		sír, temetés
ÚR	L.203	úr	comb, kebel, öl, alap(zat), gyökér, lefekszik
ÚR	L.575	ur, lik	kutya, oroszlán, vidra → Herkules csk., Nagy/Kis Kutya csk.
ÚR	L.575	ur, lik	férfi, hős
ÚR(U)$_6$	L.185		ívás, halikra (após, rokonság)
UR$_3$	L.255	ur$_3$	tető, terasz, gerenda, boronál, árkot ás, forgat, dörzsöl, kiolt
UR$_4$	L.594	ur$_4$	begyűjt, arat
UR$_5$	L.401	ur$_5$	tüdő, jóslat (mozsár), ez (így), egyenlő, együtt
URAS	L.535	ib	Uras (Ninurta, Urta) isten
URGU$_3$	L.22*		harag, Gibil isten
URI	L.359		akkád, Akkád országa /akkádul: Akkadû/, gyeplő
URI$_3$	L.331	uri$_3$, ses, nanna	Ur (város) = SES.UNUG^{ki}

URU	L.38	ur, ri_2, eri_4	város, kör → Eridu
URU_2	L.43	ru_4	vízözön, város
URU_3	L.331	uri_3, ses, nanna	őriz, véd
URU_4	L.56	pin	alapozás, megalapítás
URU_5	L.58	tu	vízözön, vihar
URUDU	L.132	gin_6, gi_{27}, da_5	réz → TIBIRA = URUDU.NAGAR fémműves
US	L.211	us	katona, örökség, követ)és), tám(fa), limit → US.KU, GALA = pap
ÚS	L.69	ús	meghal, halál, vér
US_{12}	L.17		nyál, köpés
US_{13}	L.25		L.17 (US_{12} nyál, köpés) variánsa
US_{14}	L.28b		L.17 (US_{12} nyál, köpés) variánsa
US_3	L.271		sarj, pokla
US_4	L.536	us_4	értelem, igazság (UMUS is)
USBAR	L.181		após
USU(M)	L.11	bur_2, bul_2	sárkány
USU_3	L.472	es	30
USUMGAL	L.343	gal	sárkány (GAL.USUM)
USUS	L.244		öntözőpárkány
USZAN	L.107		este
$USZAN_3$	L.394c		ostor
USSZU	L.598d		8
USZUN	L.394c		ostor
UTU	L.381	ut, utu	Nap, Napisten
UTU	L.393	$bír_3$, pír	Napisten (akkádul: Samas)
UZ(.MUSEN)	L.372	uz	liba → BIBE = UZ.TUR.MUSEN = kacsa
UZ_3	L.122b		nőstény kecske, Lant csillagkép
UZU	L.171	sir(i)	hús, előjel
UZÚ	L.181		jós

Z

ZA	L.586	za	ember, férfi, kő
ZÁ	L.229	$iá_4$	kő, súly, mag
ZABAR	L.29		bronz, réz, világos, tükör
ZADIM	L.4	muk_3	faragó
ZAG	L.332	zag	oldal, határ (szentély)
ZAH	L.172	zah	nyugodt
ZAL	L.231	zal	ragyog, süt
ZALAG	L.381	sza_{15}, ud	világos, tiszta
ZALÁG	L.393	pír	ragyog, fény, világosság, mész
ZALAM	L.329		Samas /akkád napistenség/
ZANGA	L.231	ia_6	összenyom
ZAR	L.491	zar	fon, sző, megy, feltör
ZÉ	L.147	zé, szi	keserű
ZI	L.84	zi, ze	élet, torok, közeledik, emel(és), emelkedés
ZI(D)	L.84	zi, ze	jobb, bizonyos, megbízható, normális
ZI(D)	L.536	ku	liszt, por
ZIB	L.395	zib	→ Deimel: 30, 40 (szám)
ZÍB	L.190	szíb	prostituált
ZIBIN	L.283		hernyó
$ZIBIN_4$	L.290	zibín	hernyó
ZIG	L.190	zik	gége, torok
ZIKUM	L.484		Ég
ZÍZ	L.339	ás	tönkölybúza, jan.-febr. hó
ZIZ_3	L.405	hir_3	rágcsáló
ZU	L.6	zu	tud, képes, erő, győzelem → AB.ZU óceán, ABSZU
ZÚ	L.15	ka, pi_4	fog (főnév)
ZUB(I)	L.60*	pap	sarló, penge
ZUM	L.555	zum	fésül, méh, öl, méh, izzad, szivárog
ZUR	L.437	zur	illendő rendelkezés

JELKERESŐ TÁBLÁZAT

A mezopotámiai jelek csoportosítása **formai tulajdonságaik** alapján

1. „IKREK” (szimmetrikus alakzatok, ismétlődő elemek)

144 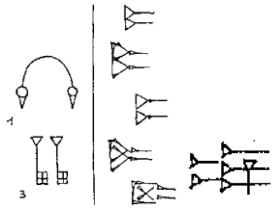	164 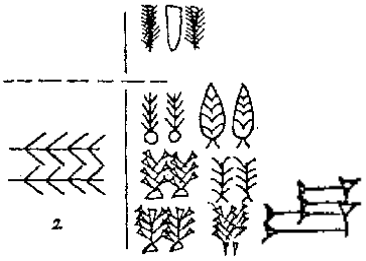	249 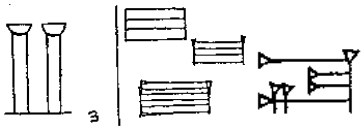 308 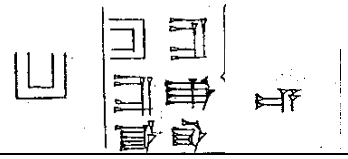
167 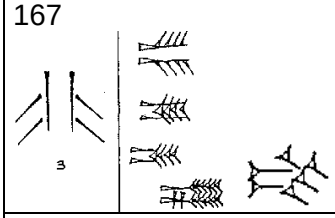	66 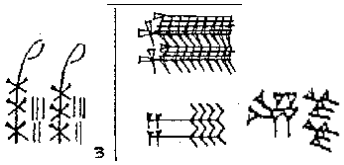	67 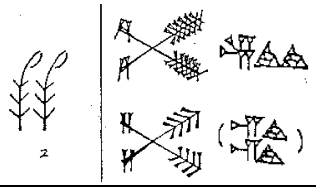
152 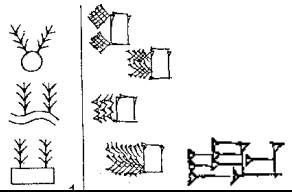	169 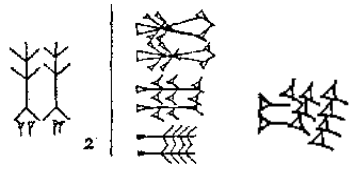	165 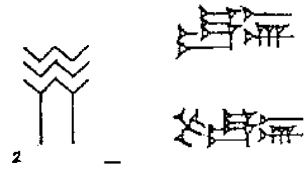
435 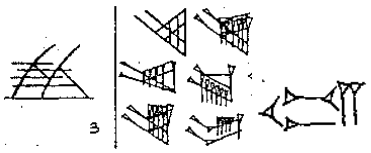	325 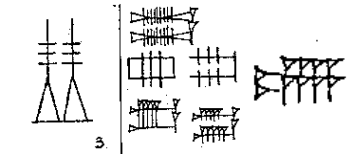	579 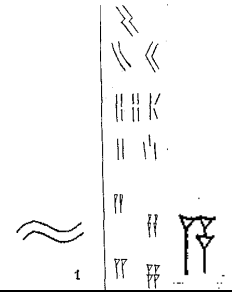
436 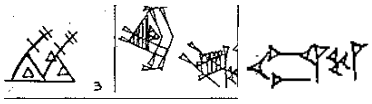	494 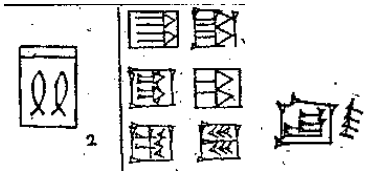	143 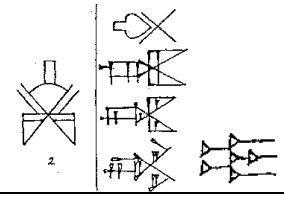
434 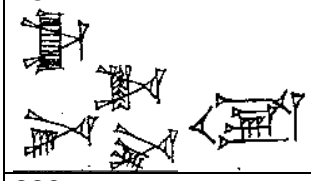		191 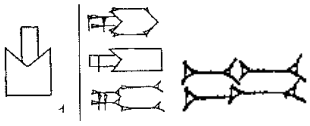
280	358 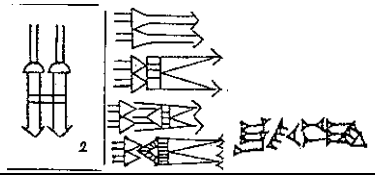	332

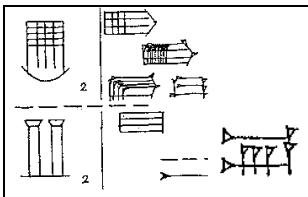		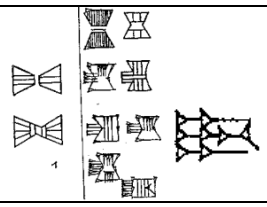
103 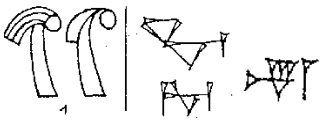	383 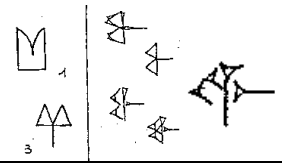	94 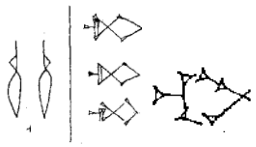
376 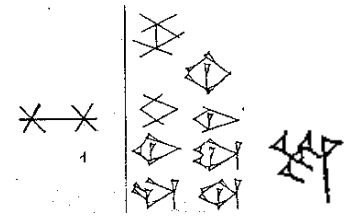	376* 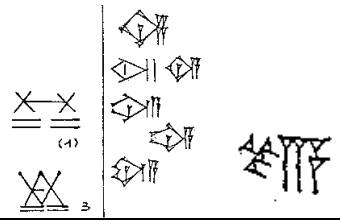	394 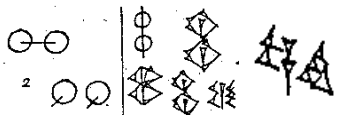
295 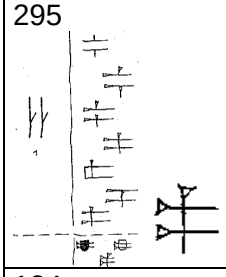	433 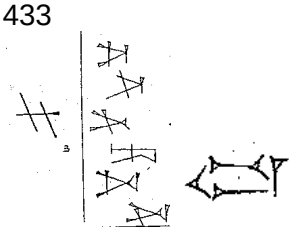	328 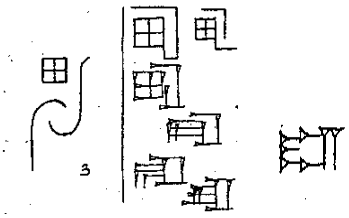
124 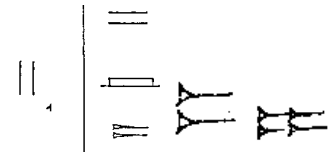	83 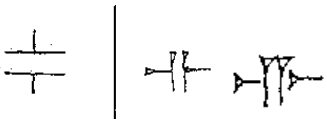	63 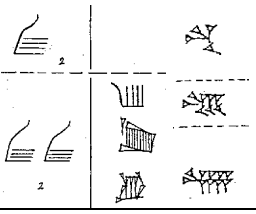
428 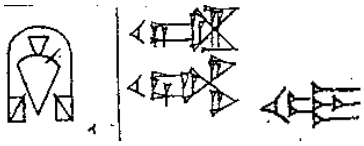	586 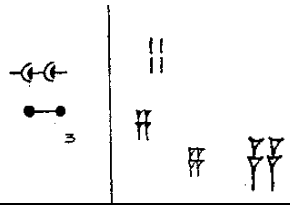	122b 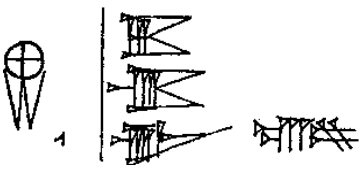
187 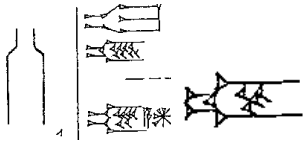	176 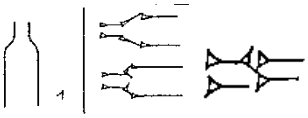	123 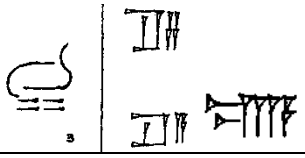
183 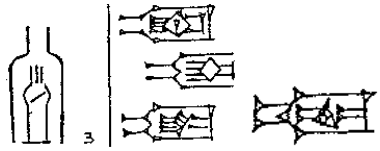	128 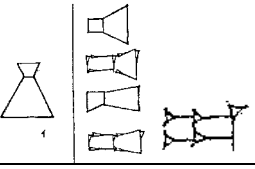	

2. CSILLAG

484 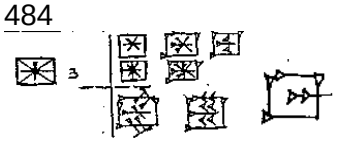	559 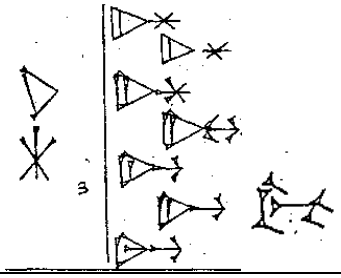	13 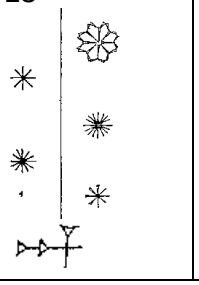	129 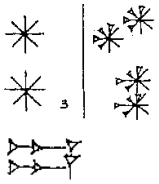
237 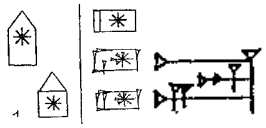	569 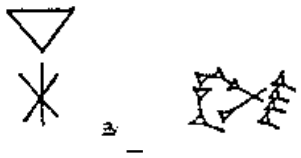	129a 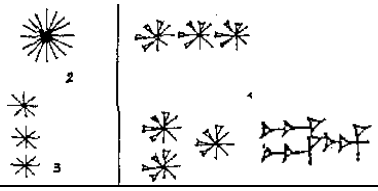	
546 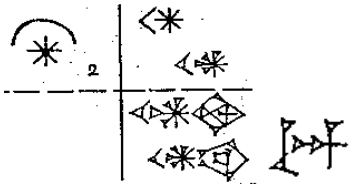	306 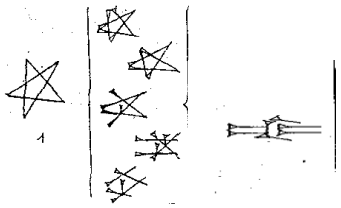	2 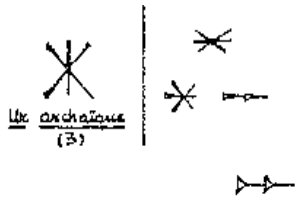	
376 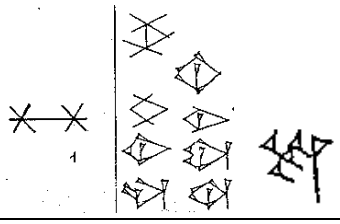	376* 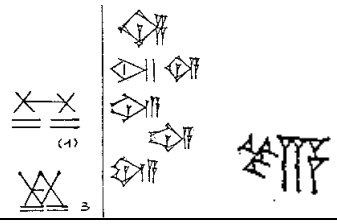		

3. ÉK

465 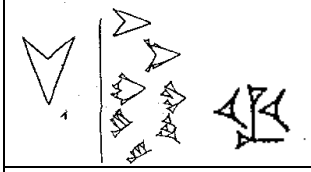	210 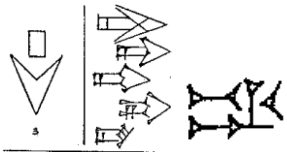	437 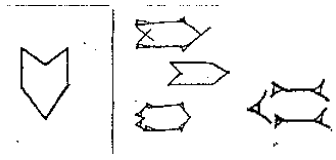
396 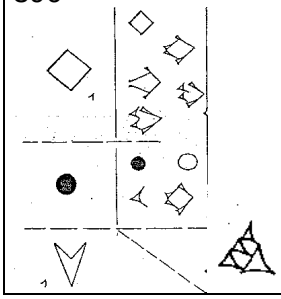	383 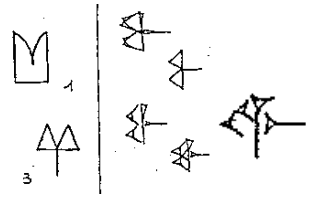	

4. EGYSZERŰ JELEK, HULLÁMOS vagy CIKK-CAKKOS VONALAK (pl. folyótorkolat)

1	545 68	69
481	532	90
295	433	12
124	83	111
142	167	166
74	565	579

		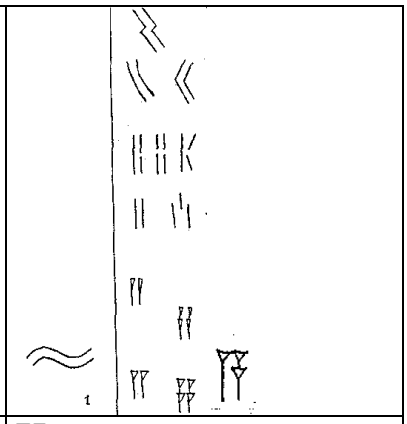
112 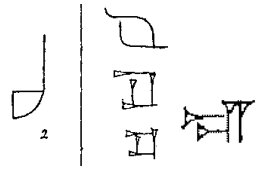	482 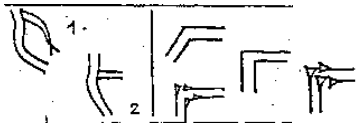	75 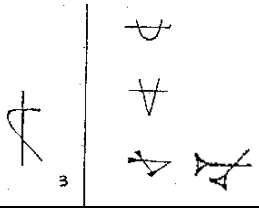
342 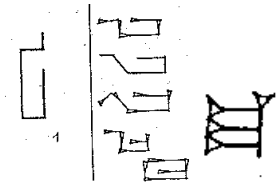	308 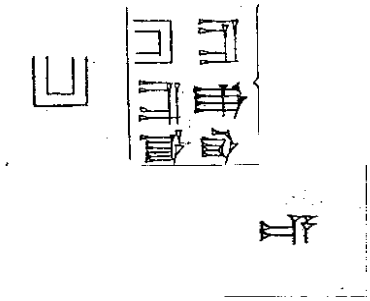	567 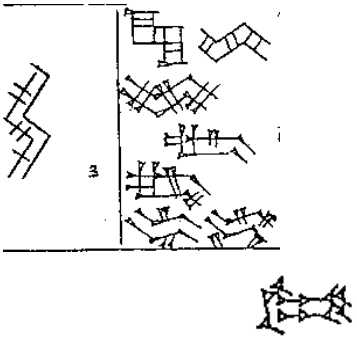
123 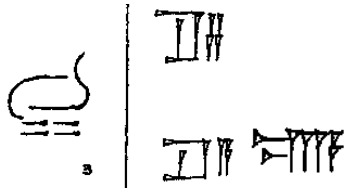	60 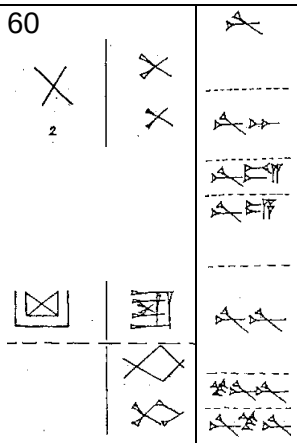	69 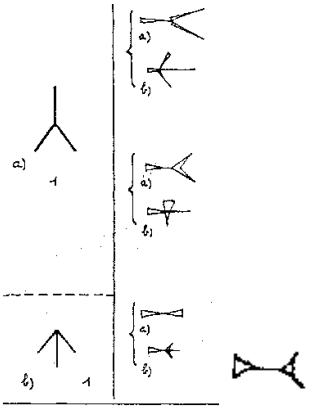
128 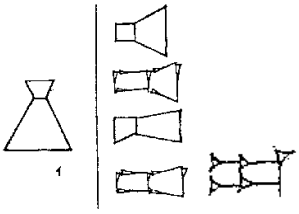	350 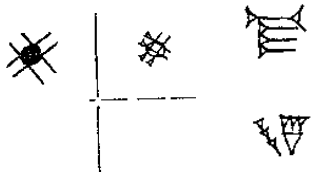	343 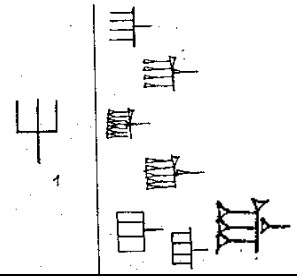
195		

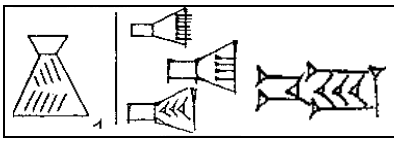		

5. SUGÁRZÁS

329

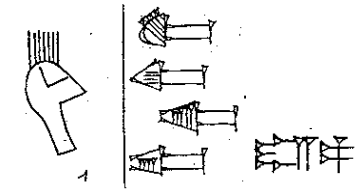

232

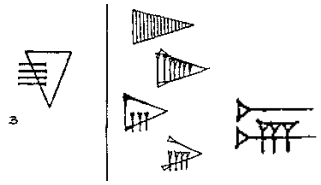

338

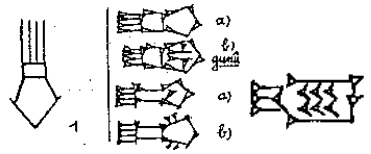

172

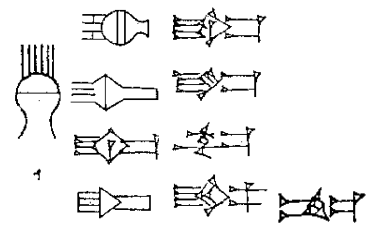

349

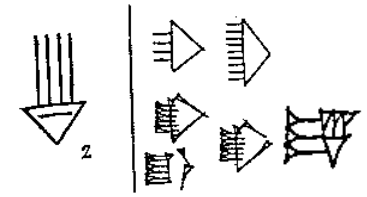

353

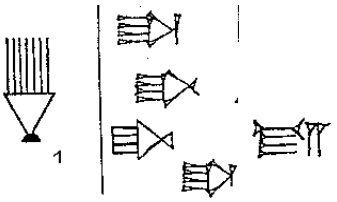

59

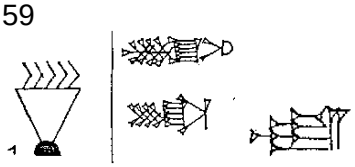

594

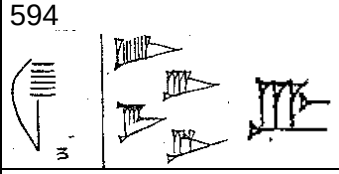

183

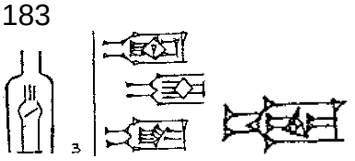

52

348

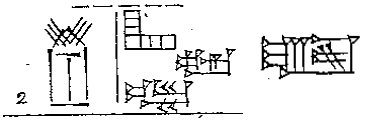

538

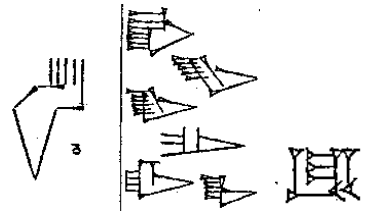

58

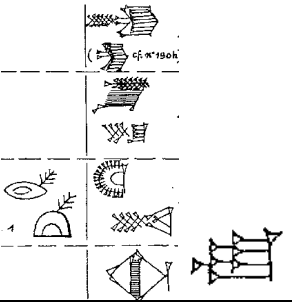

354

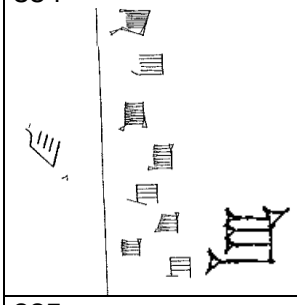

318

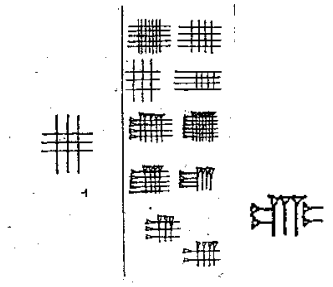

212

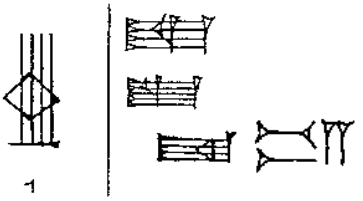

335

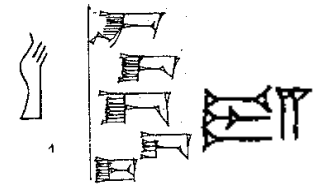

535

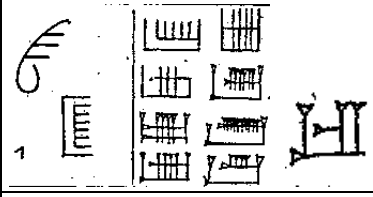

88

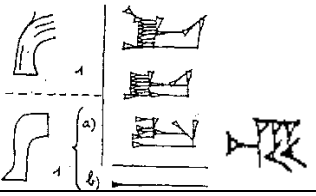

339

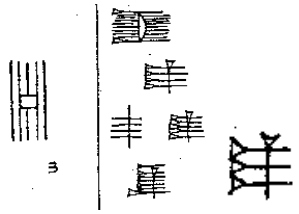

343

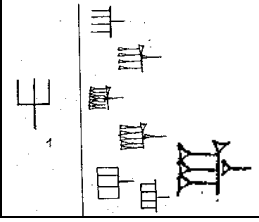

459

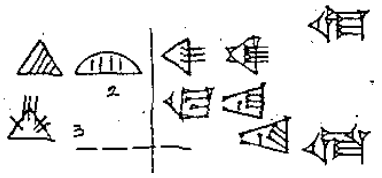

347	319	321
62		
334	63	344
133	168	212

6a HÁROMSZÖG

229	230	5
554	458	101
556	564	7
558	469	6
349	353	351
319	459	232
109	441	139
560	557	73

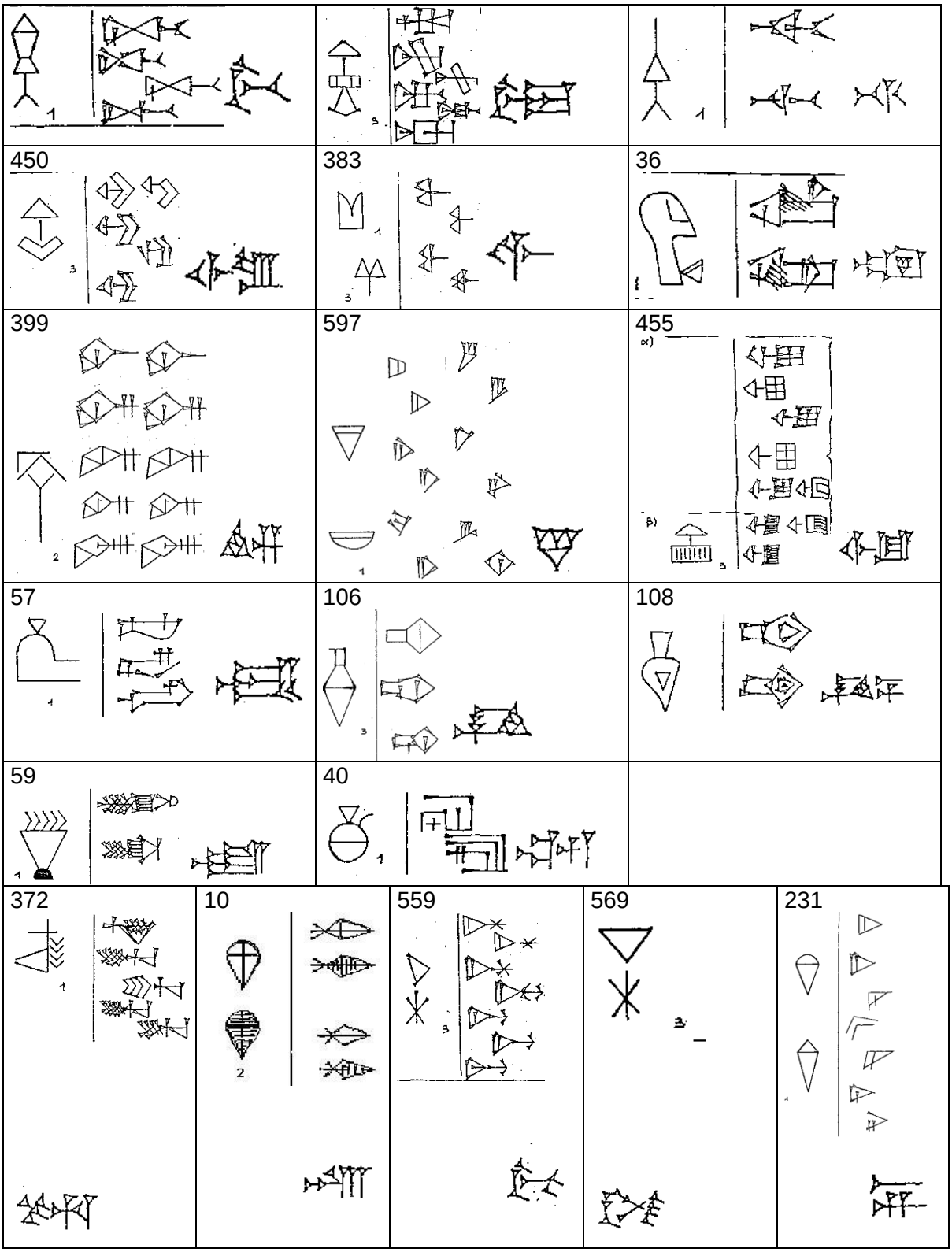

Megj.: a jobb áttekinthetőség végett a L.399 és L.597 jeleknél (és más táblázatokban a L.172 és L.381 jeleknél is) a klasszikus sumer jelek két oszlopra bontva (középen) szerepelnek.

6b CSEPP, DELTOID, RAKÉTA

231 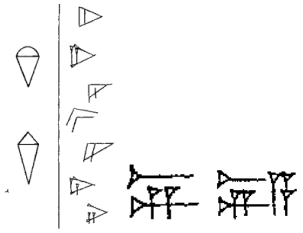	10 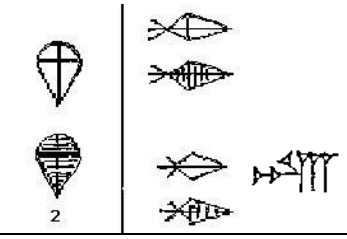	104 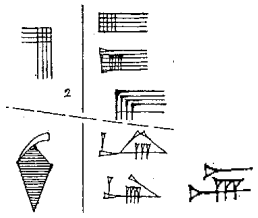
560 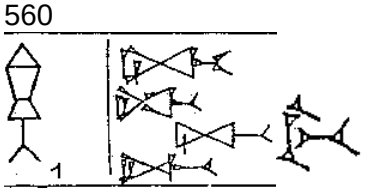	557 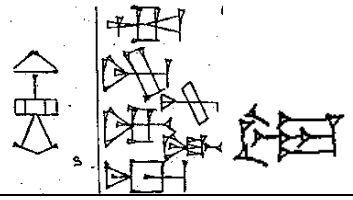	338 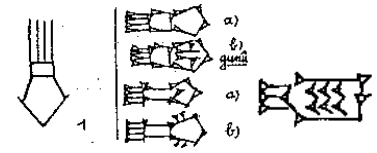
61 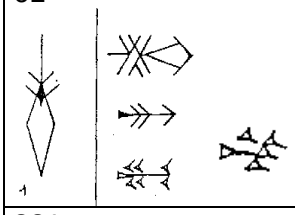	424 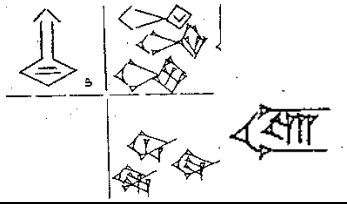	430 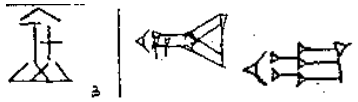
321 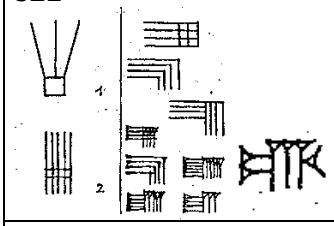	446 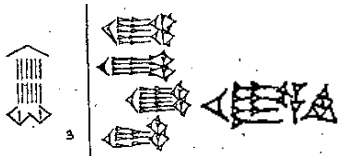	332 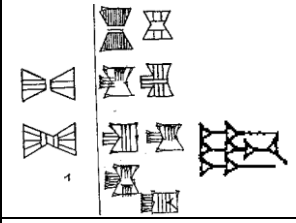
72 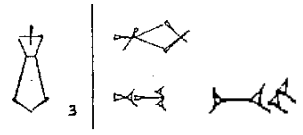	71 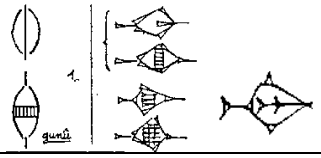	11 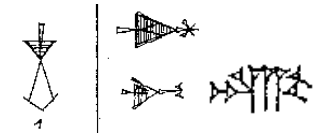
		73 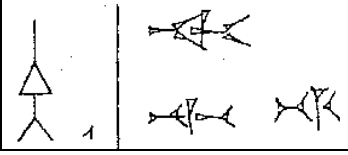

Hasonló, de elsősorban nem ide besorolható jelalakok:

597 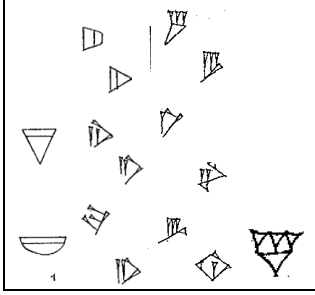	128 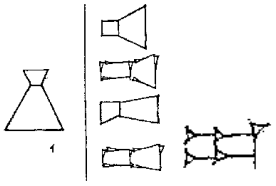	77 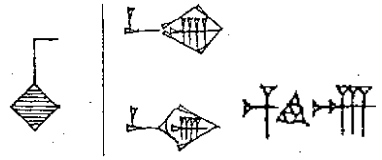

6c NYÍL, DÁRDA

429 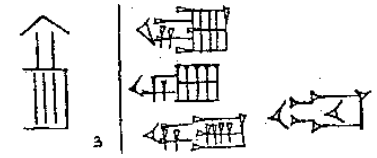	424 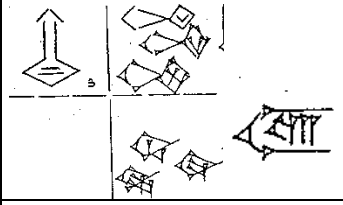	450 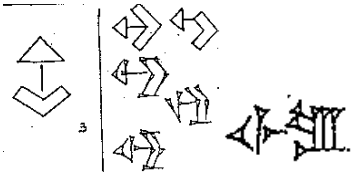
441 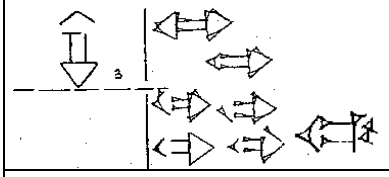	80 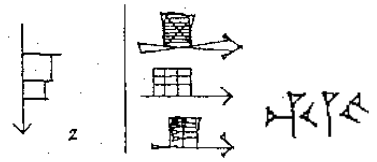	430 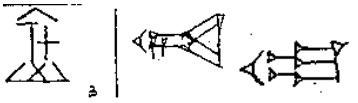
399 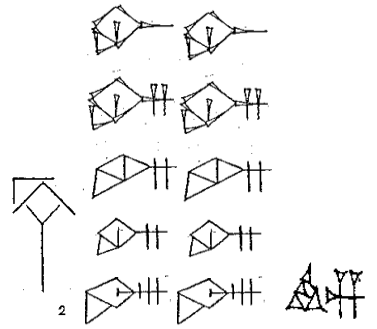	69 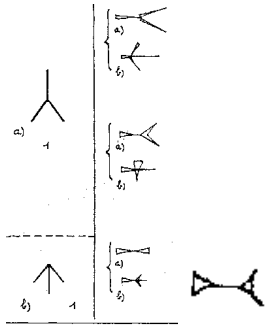	61 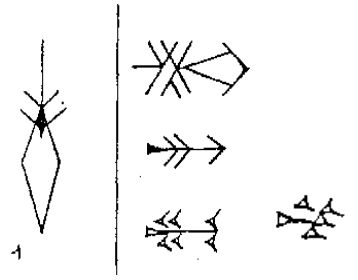
73 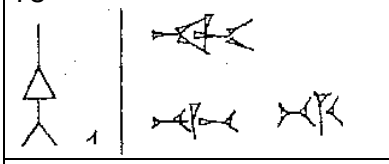	72 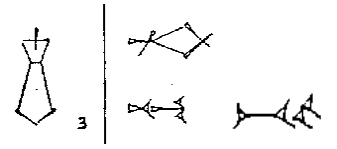	11 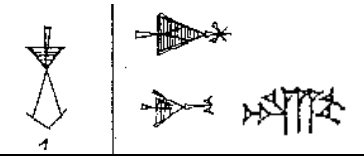
109 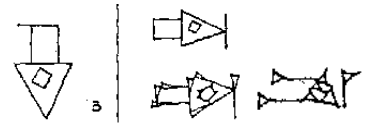	139 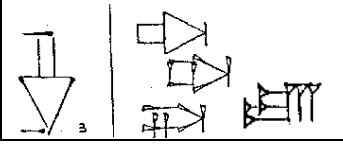	

133 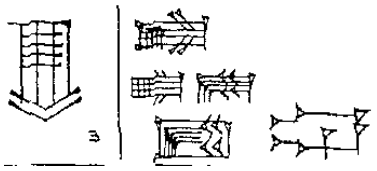	455 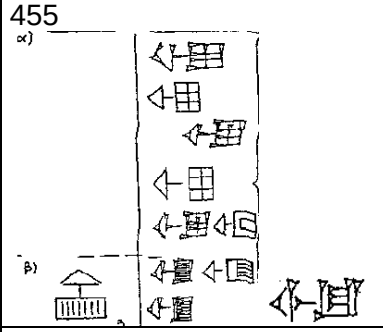	351 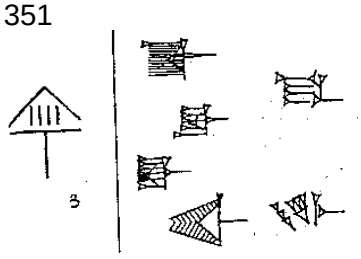
319 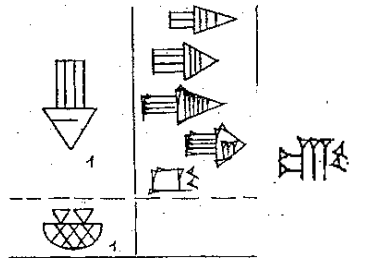		449 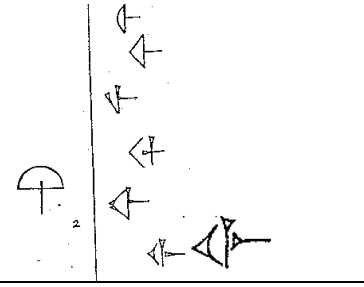

7. KÖR, KÖRÍV, TÁL, ÍJ, LENCSE, KERESZT

362 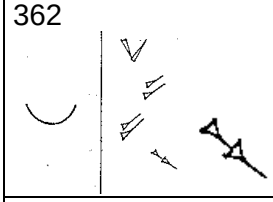	558 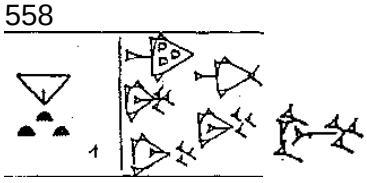	366 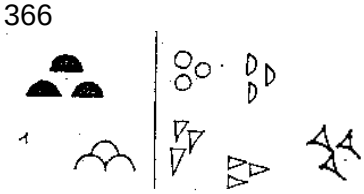
377 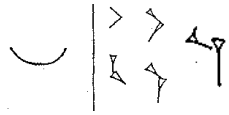 359 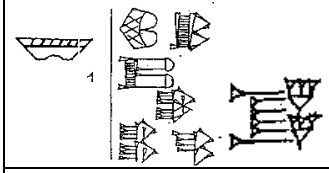	468 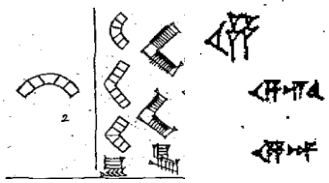	592 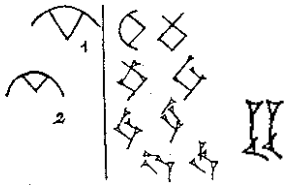
411 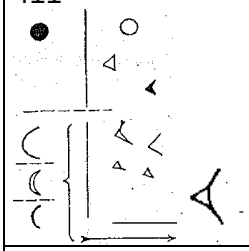	427 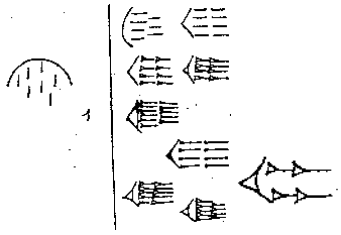	459 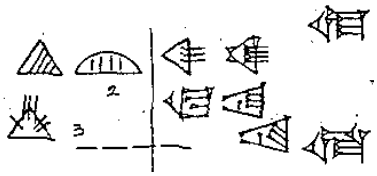
381 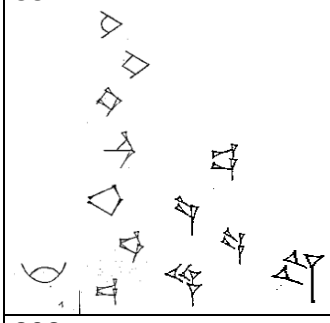	597 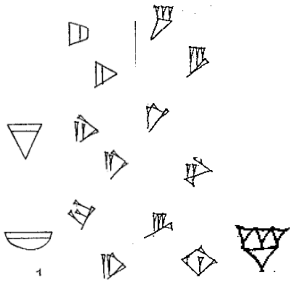	396 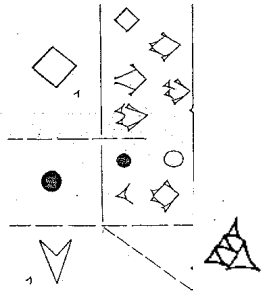
393 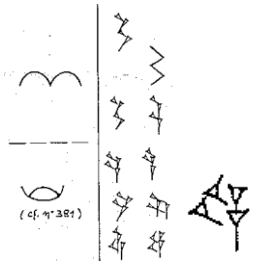	231 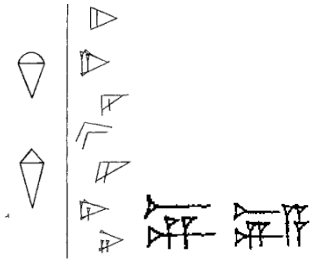	461 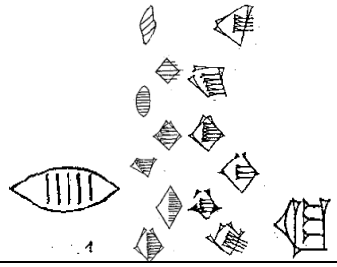
420 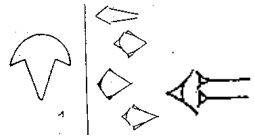	469 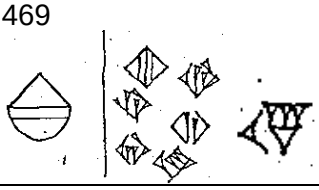	345 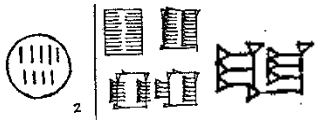
449		398

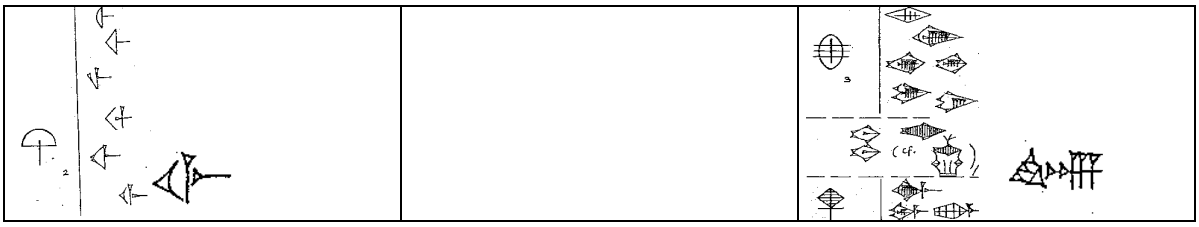

483

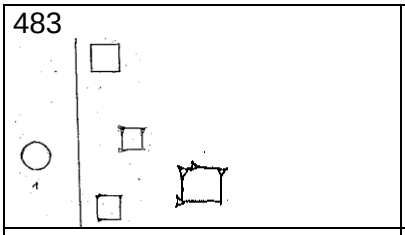

522

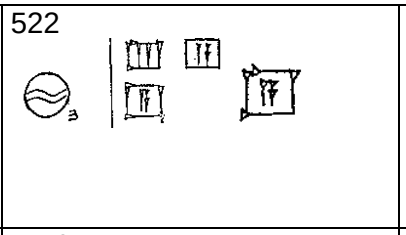

511

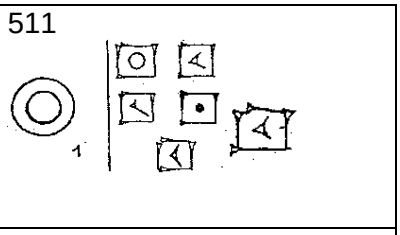

537

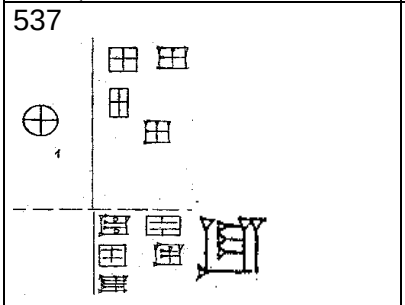

122b

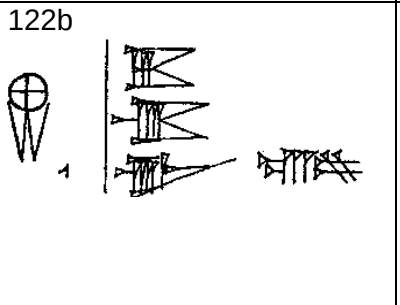

52

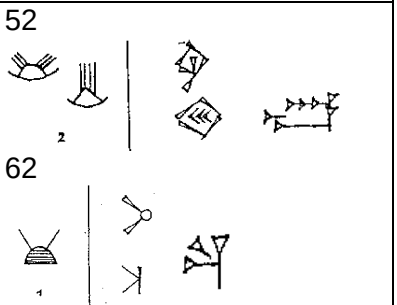

62

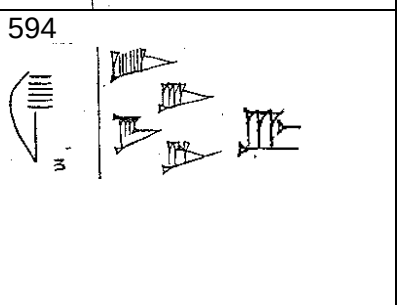

58

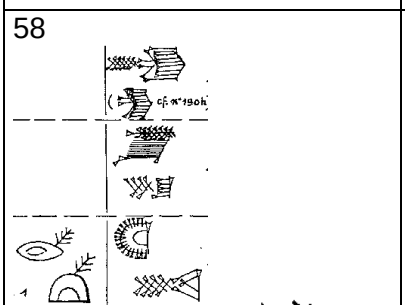

10

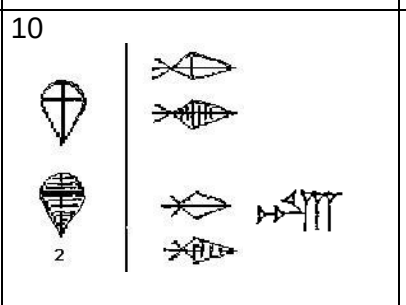

594

74

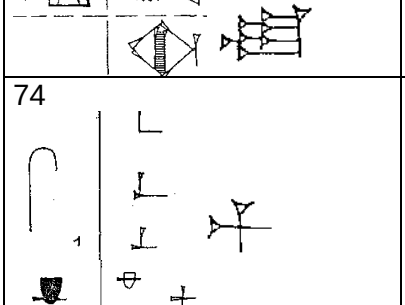

60

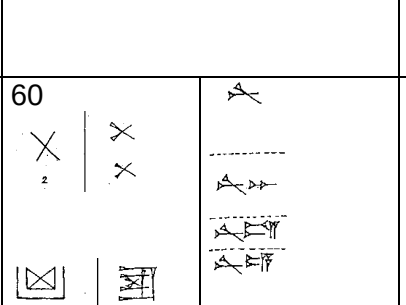

76

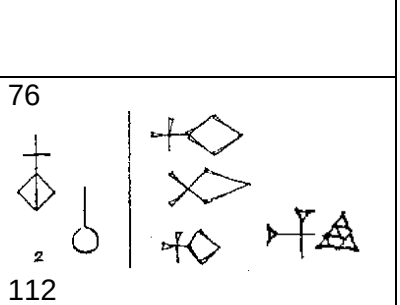

112

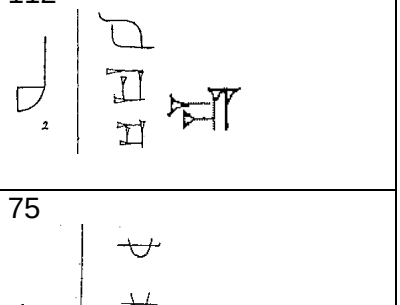

328

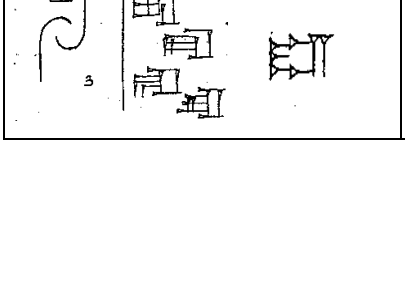

86

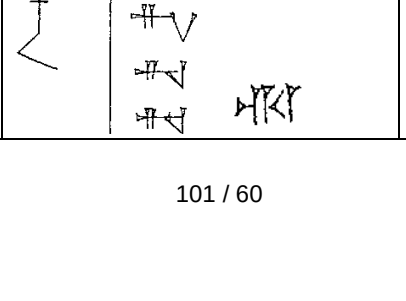

75

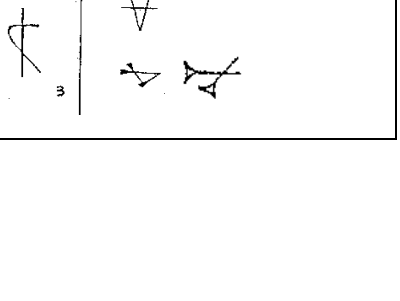

350 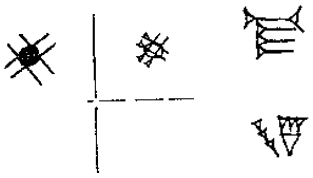	344 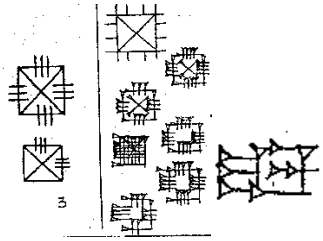	74* 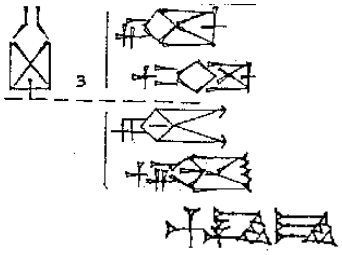

8. ÉPÜLETALAPRAJZ, TEMPLOMTORONY, GYERTYA, NÉGYSZÖG (pl. rombusz)

38 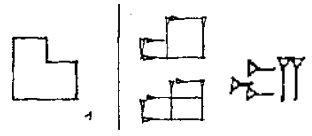	80 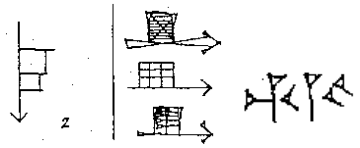	210 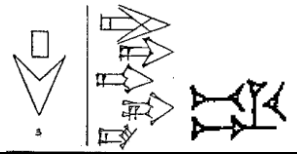
43 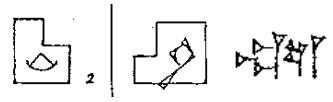	595 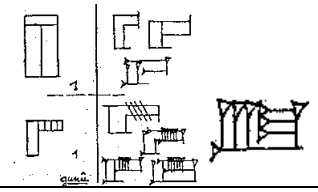	348 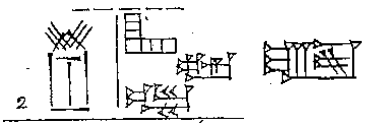
132 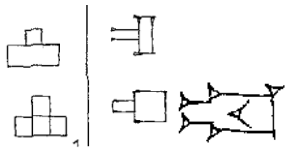	68 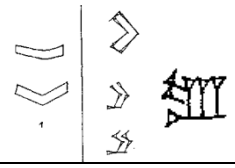	55 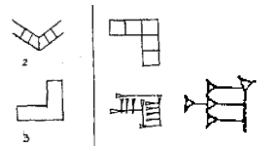
252 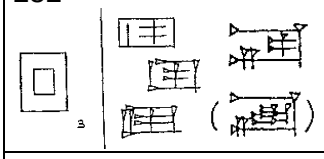	270 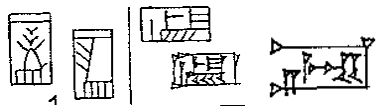	49* 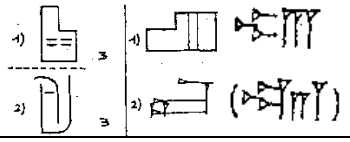
152 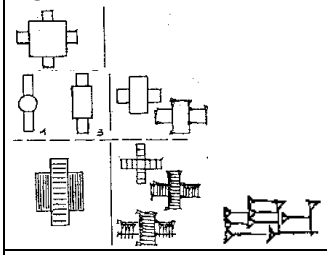	152/4 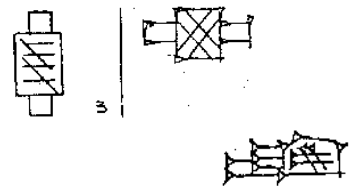	152/8 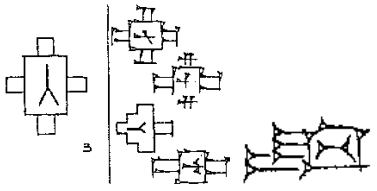
539 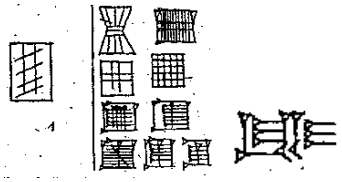	313 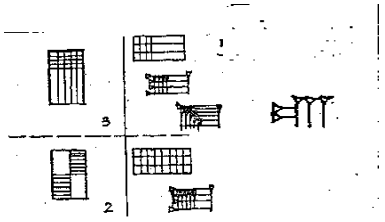	324 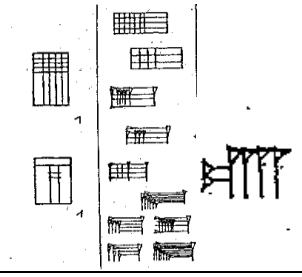
134 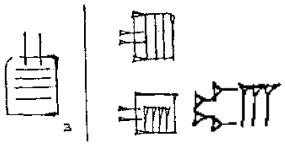	138 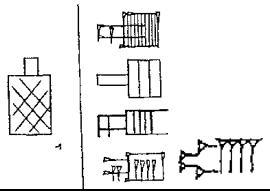	308 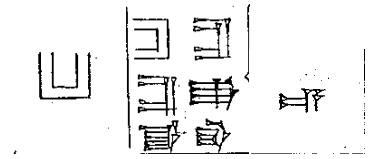
296	536	233 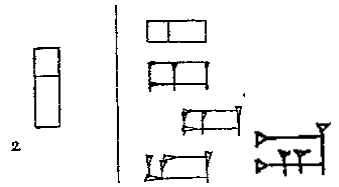

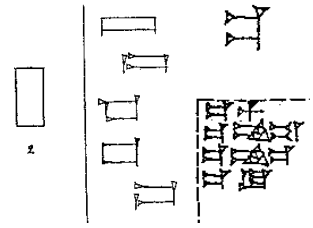	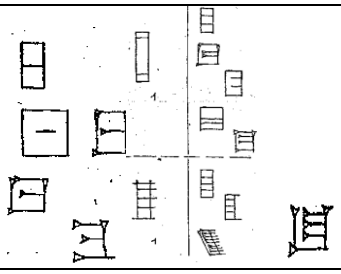	
344 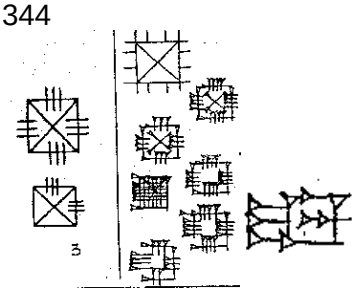	50 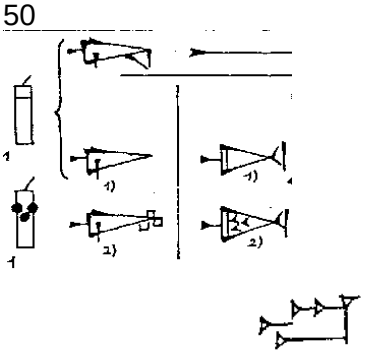	211 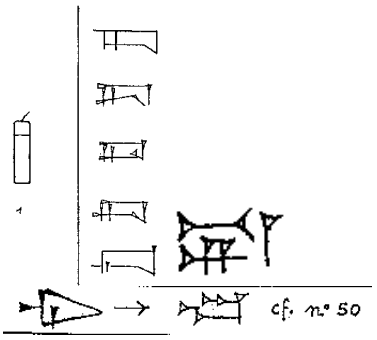
60 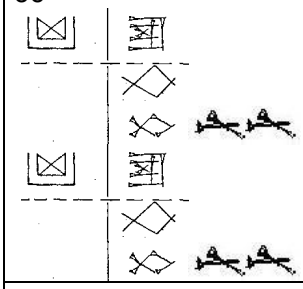	97 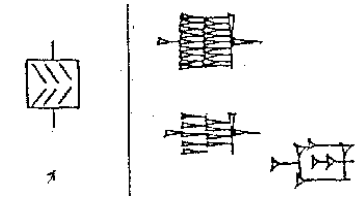	307 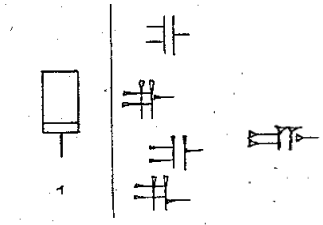
342 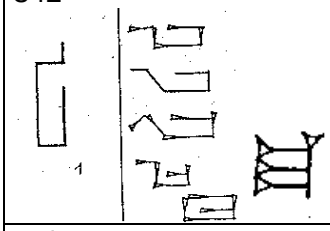	237 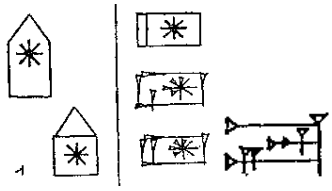	128 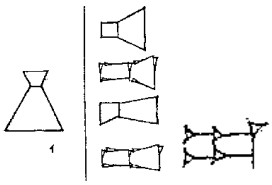
87/a 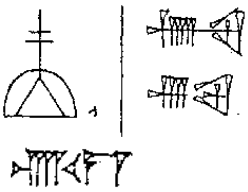	87 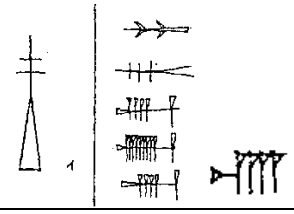	372 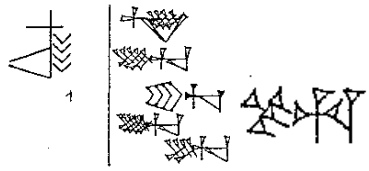
99 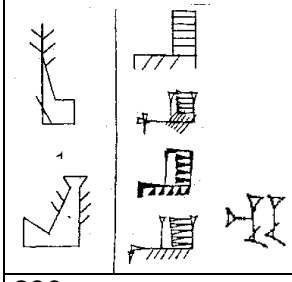	86 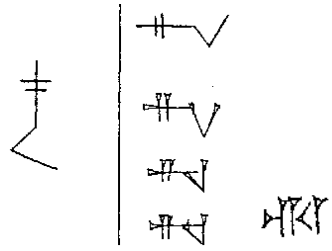	331 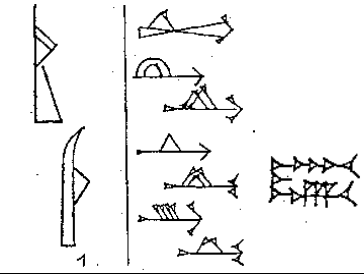
396	398	77

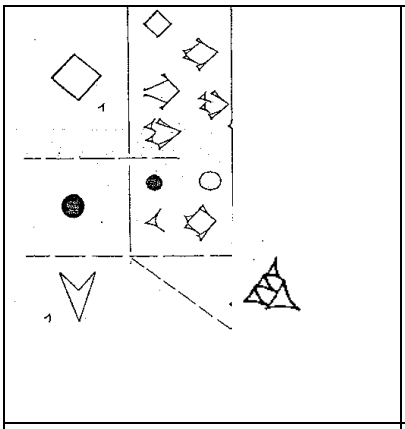	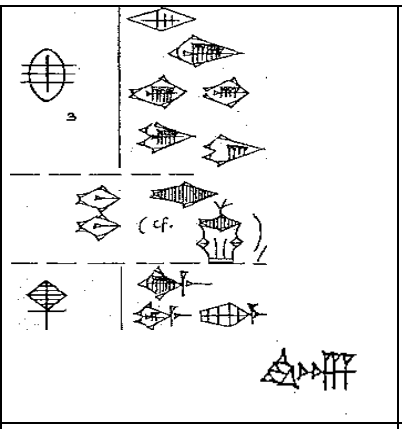	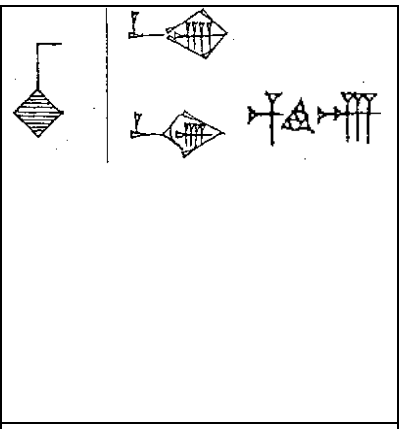
457 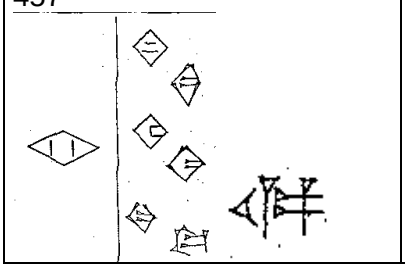	401 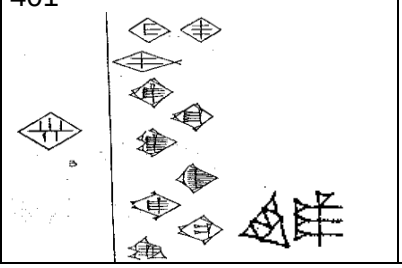	

9. ABLAK, RÁCS

105 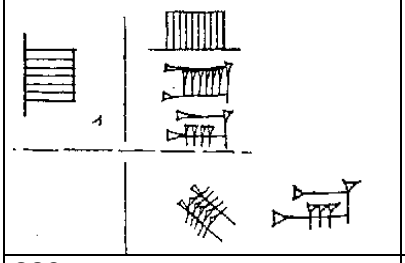	133 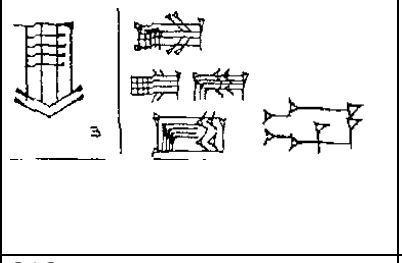	280 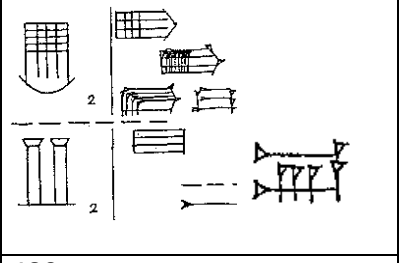
339 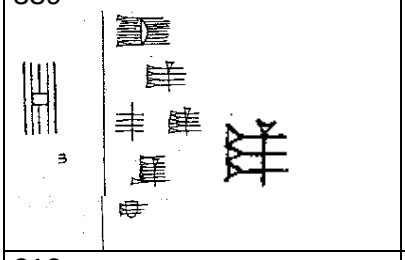	313 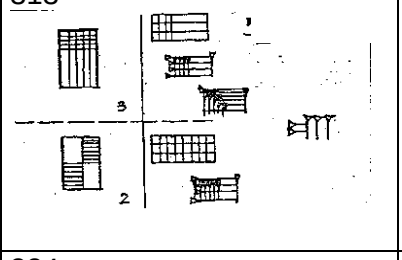	429 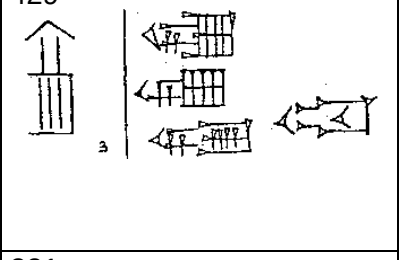
212 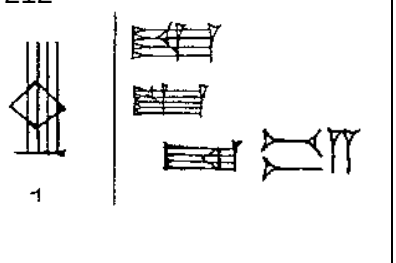	324 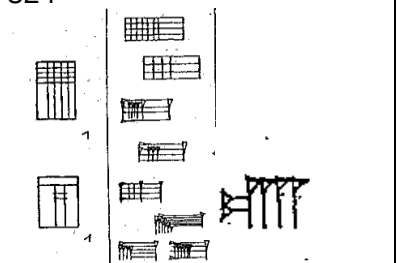	321 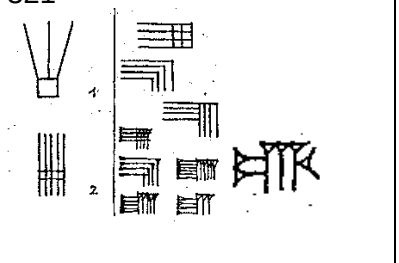
455	318	104

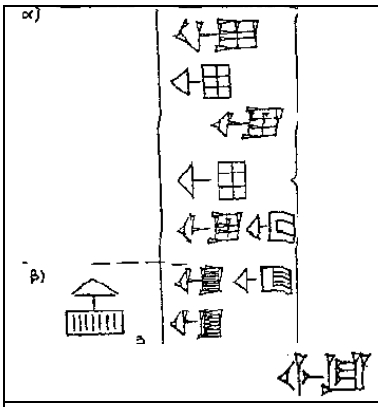	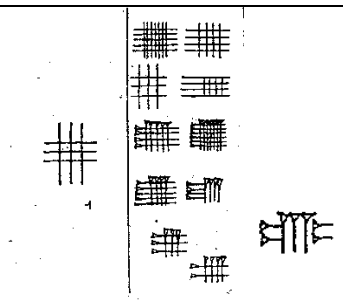	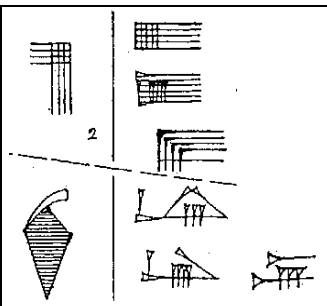
328 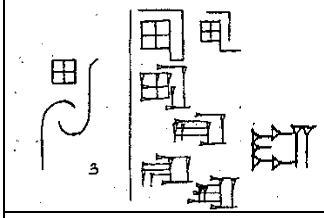	350 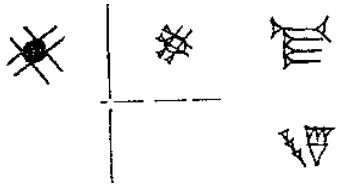	77 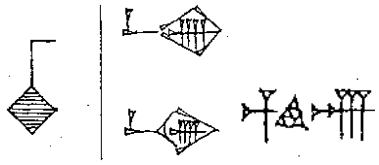
595 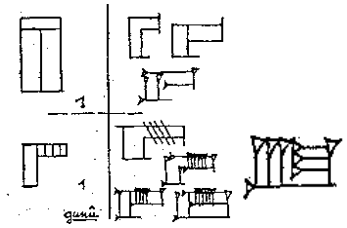	152 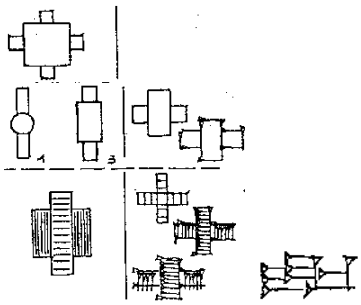	152/4 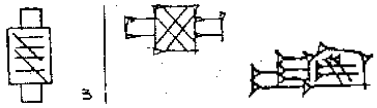
367 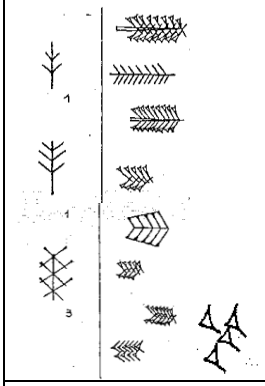	536 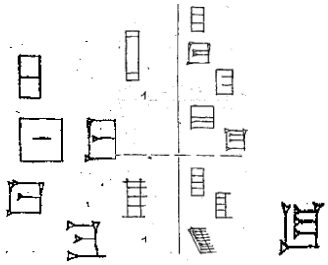	539 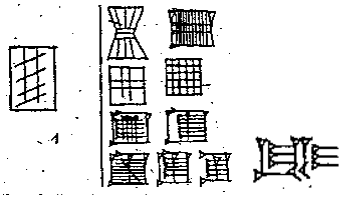
352 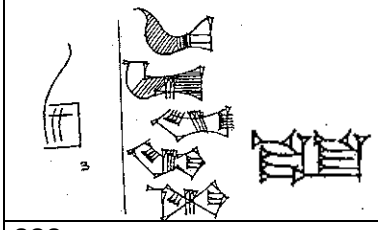	134 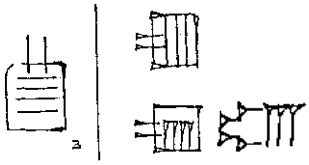	138 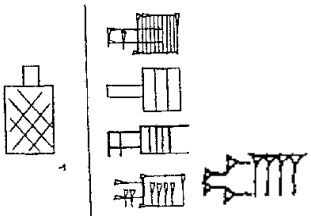
232	145 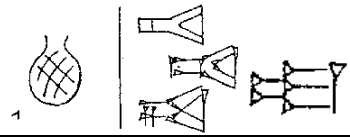	195 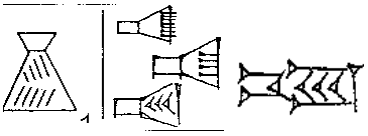

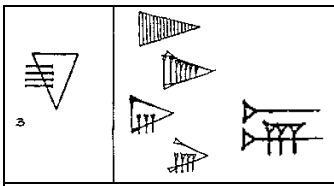		
398 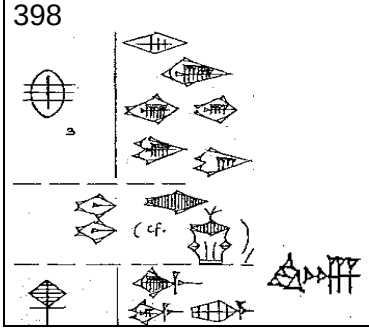	345 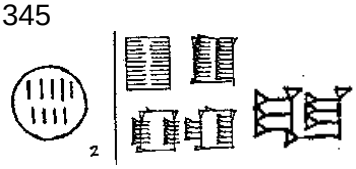	461 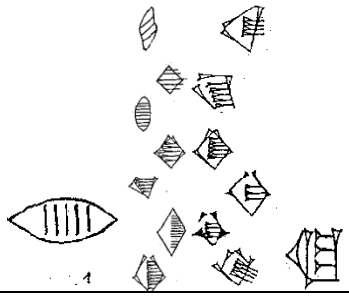

10. KORSÓ (EGYSZERŰ ÉS IKERNYAKÚ), **PALACK, LOMBIK**

309 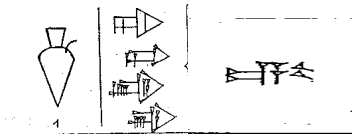	214 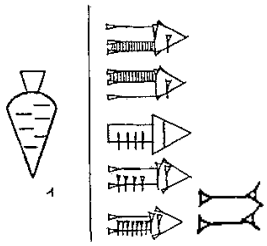	215 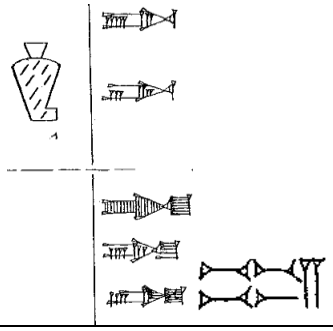
	108 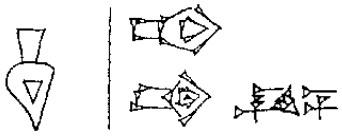	107 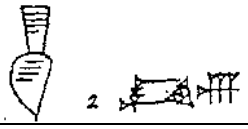
	40	145 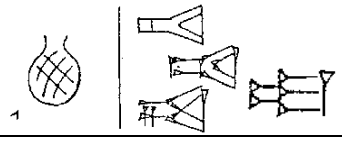
314 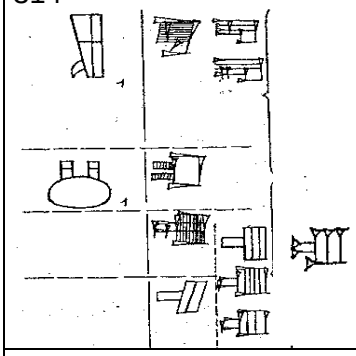	317 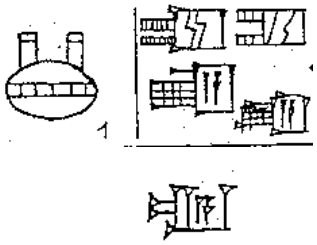	319 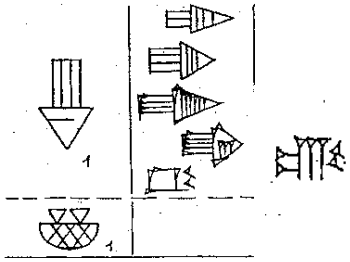
139 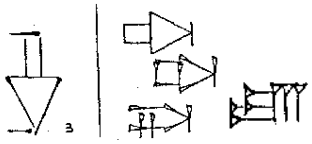	109 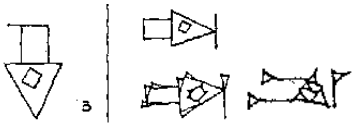	424 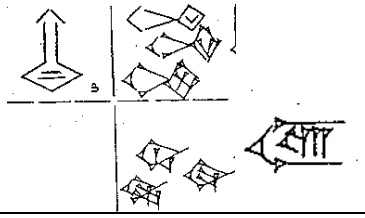
106 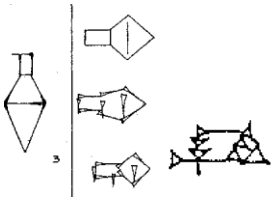	168 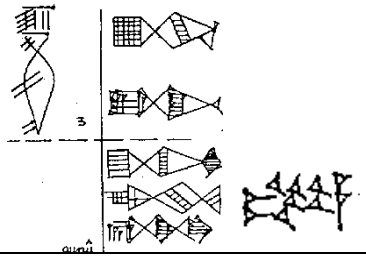	126 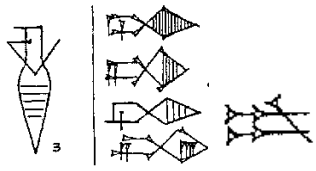
428 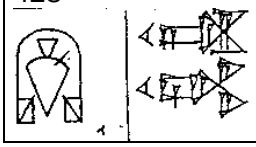	143	430 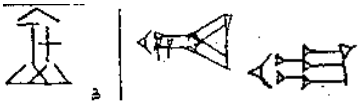

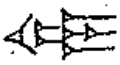	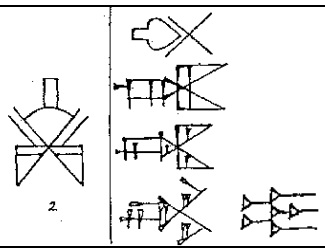	
191 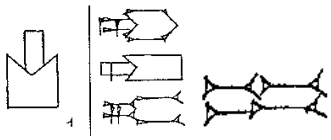	128 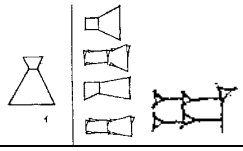	195 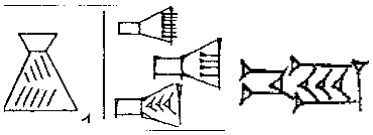
	134 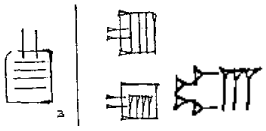	138 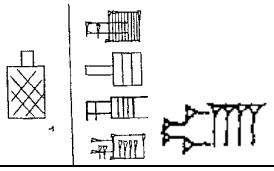
176 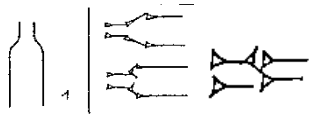	181 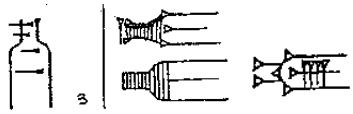	183 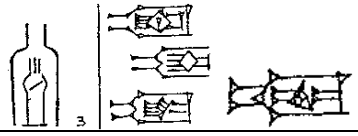
187 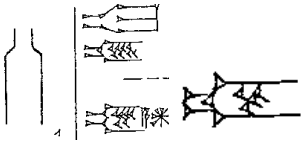	74* 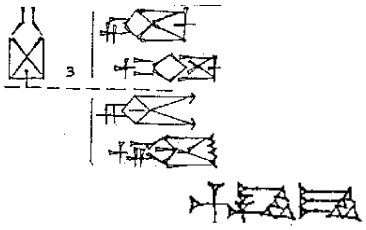	225 ??? 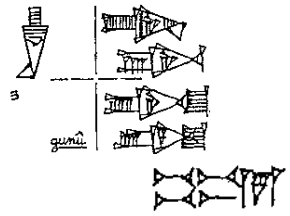
359 ??? 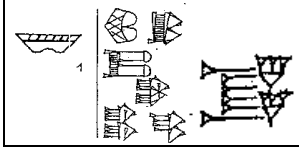		

11. CSÓNAK, HAJÓ

113	112 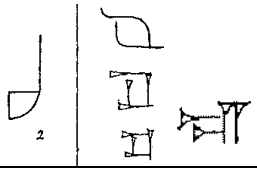	57 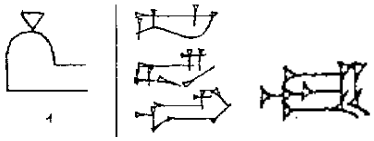
322 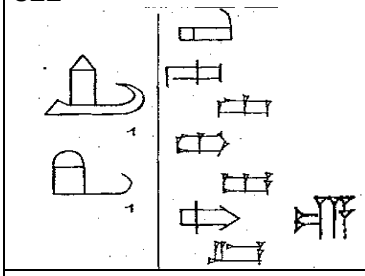	123 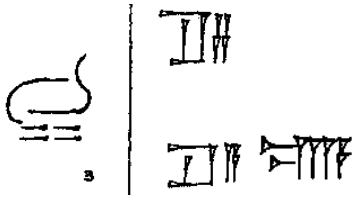	331 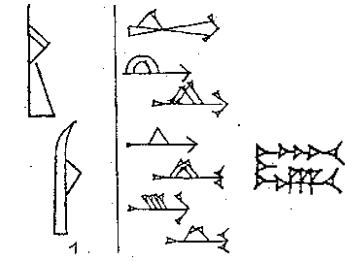
56	58	

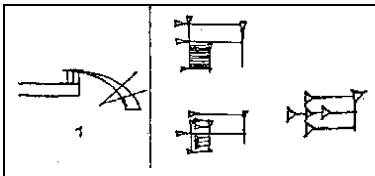	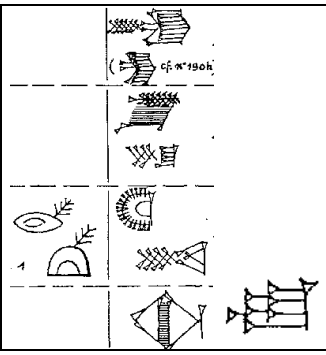	

12. EMBER és TESTRÉSZEI (láb, fej, kéz stb.)

205 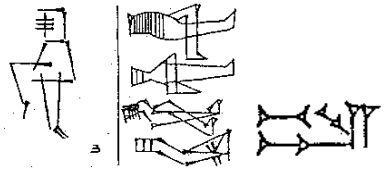	425 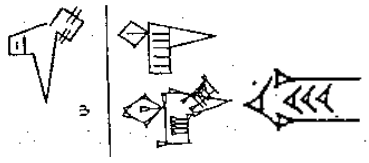	209 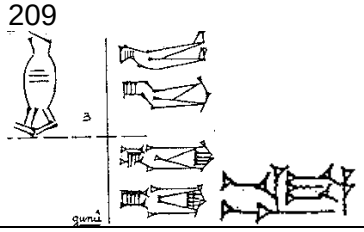
330 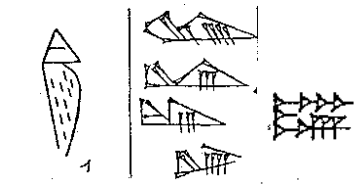	331 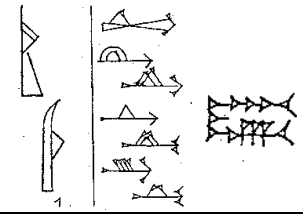	421 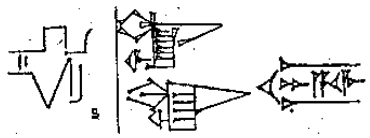
15 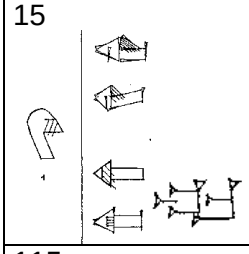	19 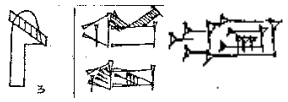	36 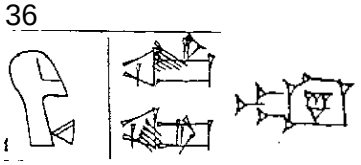
115 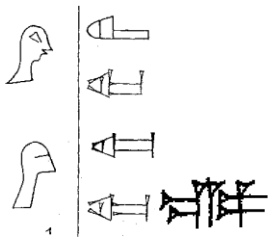	172 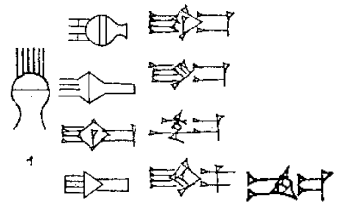	329 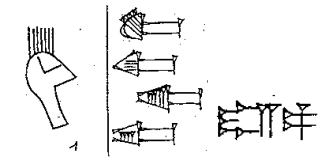 419 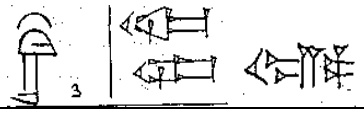
203 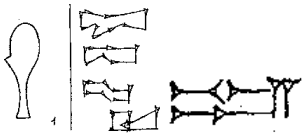	298 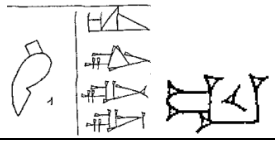	574 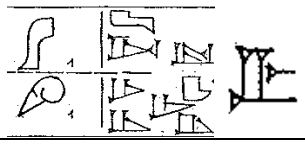
207 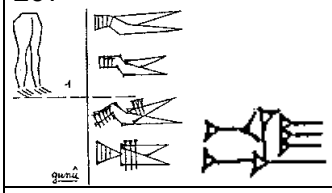	206 (206a, 201, 202) 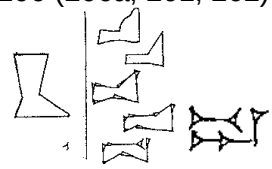	88 (89) 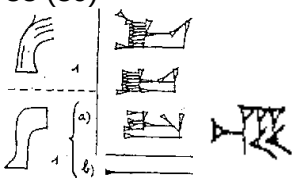
334 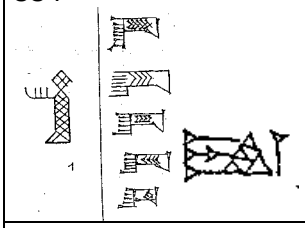	335 (50, 56, 57) 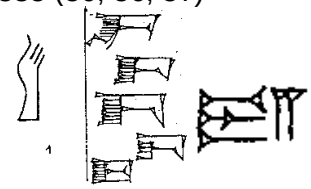	354 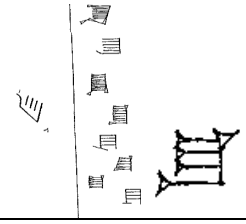
225	440 (418, 392)	103 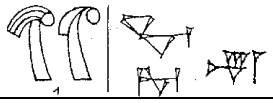

		103a –

13. ÁLLAT (L.399 és L.421 „ősi sumer” jelformája nem sorolható ide, de a „klasszikus sumer” igen)

371	374	373
421		399
131	346	589
419	494	123
78	79	81
114	330	467
355	297	53

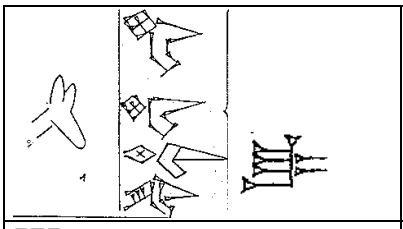	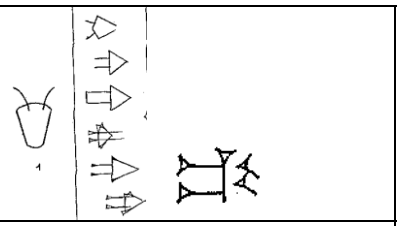	
575 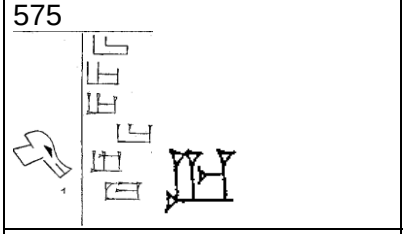	208 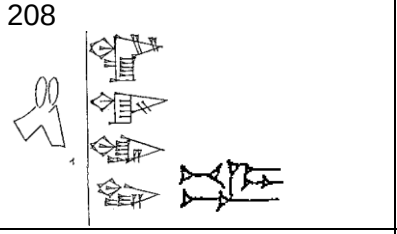	63 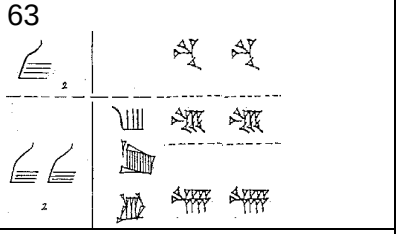
402 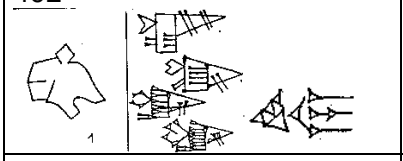	62 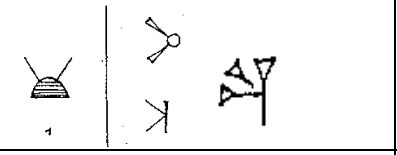	574 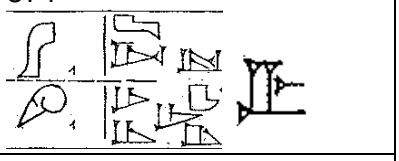
425 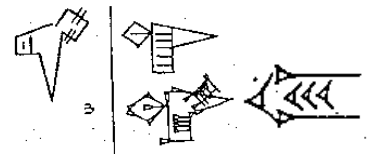	420 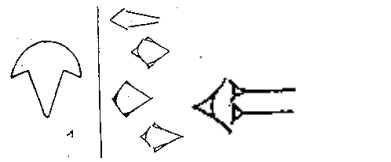	298 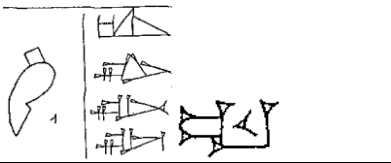

14. NÖVÉNY, GOMBA, MAG, OVÁLIS FORMA

400 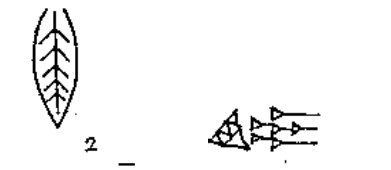	398 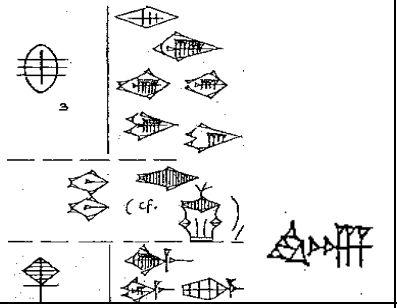	71 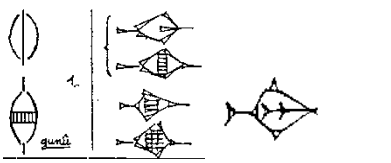
461 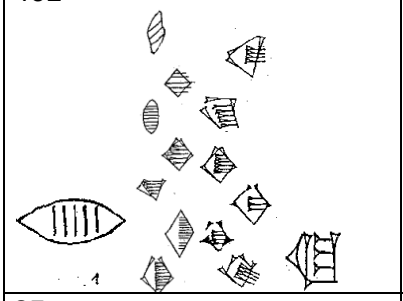	384 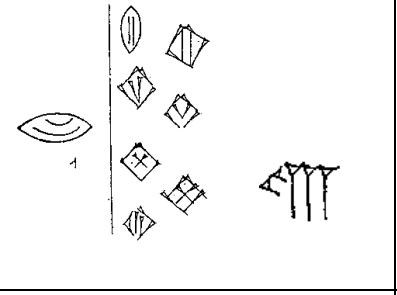	70 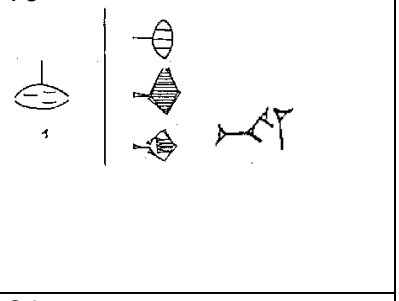
85 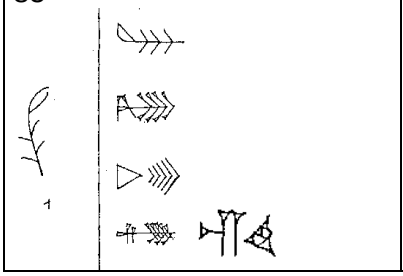	326 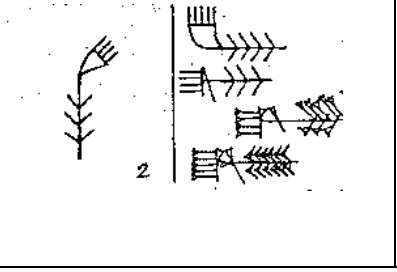	84 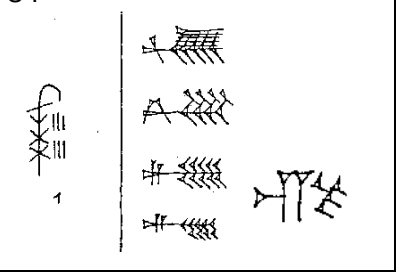

	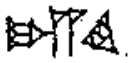	
367 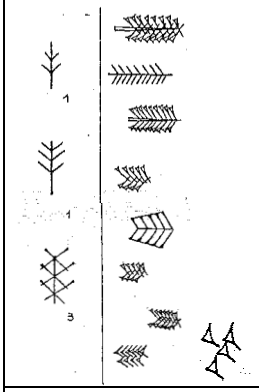	173 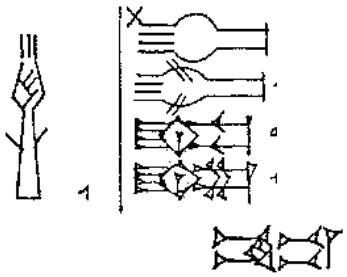	356 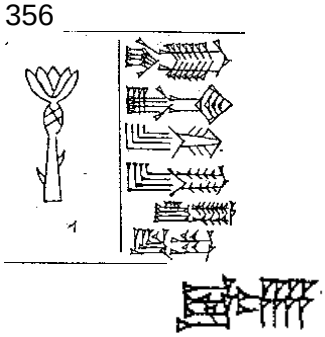
535 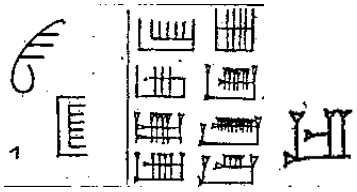	58 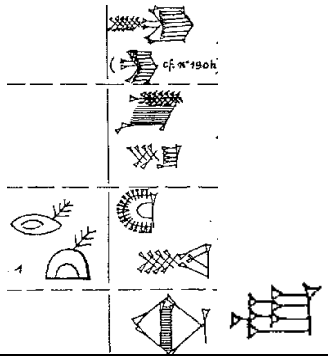	372 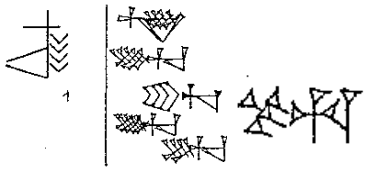
420 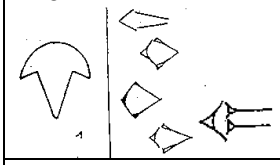	403 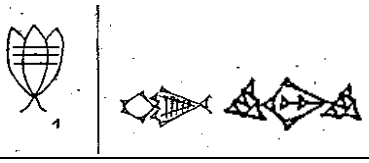	
62 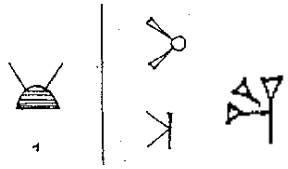	152 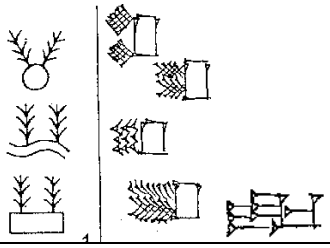	270 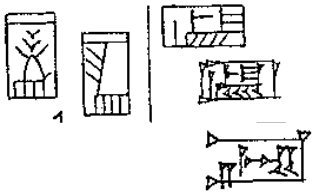
164 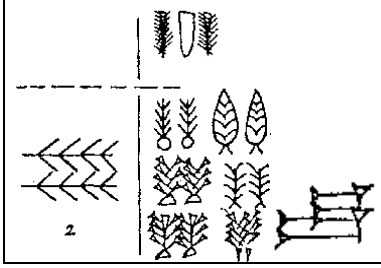	165 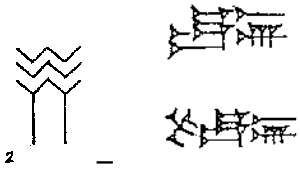	169 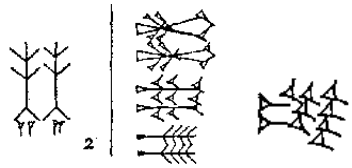

15. SZÁMOK, SZÁMOSSÁG (csak az ékjelek alapján)

480	1			
471 2	579	124	570	571
472 3	366		593	
473 4	573 124 (kettőzve)	586	572	597a
597		475 5	598a	142
598b 6	598c 7	598d 8	598e 9 (L.480 9-szer)	

A Mesopotamian Word and Symbol Dictionary

Edited by András Záhonyi

Summary

Contents

I. Dictionary of Symbols

Tables for a fast and reliable search for Sumerian ideograms

II. Dictionary of Mesopotamian (Sumerian, Akkadian) Words

(Sumerian-Akkadian-Hungarian dictionary together with the symbols)

Preface

This work is based on René Labat's book entitled

Manuel d'Epigraphie Akkadienne (Imprimerie Nationale, Paris, 1948)

The main goal is to give an overview of the phonetic values consisting of only one syllable.
In this work you can find:

- The tables of the symbols (ideograms, signs of cuneiform writing)
- The phonetic values of the signs
- The Sumerian readings
- The Akkadian readings
- The Hungarian meanings of the signs (translated from German and French)
- The references to other Mesopotamian dictionaries

One of the main results of this symbol dictionary is the coordination of the existing dictionaries (i. e. the passages or „trespasses" are presented), which are built up in different systematization.
E. g. Deimel's Šumerisches Lexikon I and Pantheon Babylonicum contain signs under the numbers 1-972, see

Šumerisches Lexikon, Teil I, Roma, 1928-33,
Pantheon Babylonicum, Päpstliche Bibelinstitut, Roma, 1950 (Šumerisches Lexikon, IV/1).

Deimel's Šumerisches Lexikon II and Labat's dictionary contain signs under the numbers 1-598, see

Anton Deimel: Šumerisches Lexikon**,** Teil II, Roma, 1928-1933,
René Labat: Manuel d'Epigraphie Akkadienne, Imprimerie Nationale, Paris, 1948.

in Deimel's Planetarium Babylonicum the names of the stars and constellations are arranged in alphabetical order, see

Planetarium Babylonicum, Päpstliche Bibelinstitut, Roma, 1950 (Šumerisches Lexikon, IV/2).

The signs (symbols)

The 1st tablet (only 8 pages) gives us a short summary of the signs. In Labat's Manual they are marked with the numbers 1-598.
The 2nd tablet shows us the ancient-, middle- and new-Assyrian/Babylonian versions of signs (12 pages).

This part is the speciality of Labat's Manual, since the development of the signs through time can be found only in Labat's Manuel.
The 3rd tablet contains the ideograms arranged by their formal parallels, resemblances.
The ligatures or expressions consisting of 2 or more syllables can be found in:

Anton Deimel: Šumerisches Lexikon**,** Teil II, Roma, 1928-1933.

In **Labat**'s Manual there are much fewer items, without displaying all of the cuneiform signs.

The symbols are shown in Deimel's Lexicon only with the signs of cuneiform writing, but there is a monovalent correspondence between the ideograms and the cuneiform signs in Labat's Manual. So we can "reconstruct" the original signs of the old Mesopotamian scriptures.

So it is necessary to use **Deimel**'s 4-volume work (Deimel II) having more than 1200 pages, if we want to interpret the ancient texts correctly.
In our dictionary You can find all the info(rmation) referring to one item in the same line. The unknown details are marked with a question mark (?). So the clearly arranged tablets provide a structure which can be easily overviewed even by those people who do not have any practice in the study of Mesopotamian texts.
We hope our dictionary can help the research work of both the **Sumerologist**s (the Sumers used typically ideograms) and **Assyriologist**s (the Akkads – the Babylonians and the Assyrians – used mainly syllabic script).

Short summary of Labat's introduction
The difference between the ideograms, cuneiform signs and letters
Ideography and syllabic script
The development of signs through time
The grammatical elements used
Different language types (agglutinative, inflecting, incorporating, isolating)
Prefixes, suffixes
Polyphony, Homonymy
Vocals, consonants
Ancient texts: continuous reading or long-lasting interpretation (explanation)?
Indexes, determinatives, phonetic complements
Special punctuation-marks

Abbreviations

L.: ***Manuel d'Epigraphie Akkadienne,*** Imprimerie Nationale, Paris, 1948.
Pa. B.: ***Pantheon Babylonicum***, Päpstliche Bibelinstitut, Roma, 1950 (Šumerisches Lexikon, IV/1).
Pl. B.: ***Planetarium Babylonicum***, Päpstliche Bibelinstitut, Roma, 1950 (Šumerisches Lexikon, IV/2).
D.II.: ***Anton Deimel: Šumerisches Lexikon*****,** Teil II, Roma, 1928-1933.
DET: determinatives
FON: phonetic complements
Cs.: stars („**cs**illagok")
Csk.: constellations („**cs**illag**k**épek")
? : no data
??? : no connection between the signs
cf n° : compare with

Further steps of developing the symbol collection and dictionary
1st step: Sumerian-Akkadian-Hungarian dictionary
2nd step: Hungarian-Sumerian-Akkadian dictionary
3. step: Akkadian-Hungarian dictionary

We plan to complete the English and the German version of the dictionary presented here.

The main constellations of the celestial map

Hungarian name	Latin / English name
Androméda	Andromeda
Bika	Taurus (the Bull)
Cet	Cetus (the Whale)
Egyszarvú	Monoceros (the Unicorn)
Eridanus folyó	Eridanus
Északi Háromszög	Triangulum (the Triangle)
Északi Vízikígyó	Hydra
Fiastyúk	Pleiades
Főnixmadár	Phoenix
Galamb	Columba (the Dove)
Hajófara	Puppis
Halak	Pisces (the Fishes)
Hiúz	Lynx
Hyádok	Hyads (the Hyades)
Ikrek	Gemini (the Twins)
Kemence	Fornax
Kentaurusz	Centauros (the Centaur)
Kis Kutya	Canis Minoris (the Canis Minor)
Kis Oroszlán	Leo Minor
Kos	Aries (the Ram)
Légszivattyú	Antlia (Antlia Pneumatica)
Nagy Kutya	Canis Majoris (the Canis Major)
Nagy Medve	Ursa Major (the Great Bear, the Charles' Wain)
Nyúl	Lepus (the Hare)
Orion	Orion
Oroszlán	Leo (the Lion)
Perzeusz	Perseus
Rák	Cancer (the Crab)
Serleg	Crater (the Beaker, the Chalice)
Szekeres	Auriga (the Wagoner)
Szekesztáns	Sextans (the Sextant)
Szobrász	Sculptor
Tájoló	Pyxis (the Compass)
Véső	Caelum (the Graving Tool)
Vitorla	Vela (the Sails)

The structure of the dictionary
8 columns – 8 categories

1	2	3	4
Sign N^{o}, ideogram, cuneiform sign	Important phonetical values	Important Sumerian readings (or phonetical values)	The Akkadian equivalents of the Sumerian readings (or phonetical values)
5	6	7	8
Important Hungarian	Name of sign +basic	Names of stars, planets,	Names of Goddesses (based on Pantheon

(or English, German, French) meanings	meaning (based on Deimel I and II)	constellations (based on Planetarium Babylonicum)	Babylonicum)

We sorted the pictograms of **Labat**'s Manual /dictionary/ by forms (not by the geometrical structure of the cuneiform signs). E. g. the tablet of the leg-formed pictograms:

Legs – see table 12 in the symbol collection

334	335	89
225		
440	418	392
206	88	205
201	202	203
226	206a	207
298	574	209
57	50	56

FÜGGELÉK

Labat Akkád Epigráfiai Kézikönyve alapján készült kisszótár

(sumer-magyar kisszótár a kép- és ékjelek feltüntetése nélkül, Labat számozása szerint)

René Labat Akkád Epigráfiai Kézikönyvének alapszavai (szóösszetételek, ligatúrák nélküli alapkifejezések)

René Labat Akkád Epigráfiai Kézikönyvének alapszavai (szóösszetételek, ligatúrák nélküli alapkifejezések)

A sumer nyelvű feliratokat tartalmazó gyakorlatok követését egy kisszótár segíti. Először Labat Akkád Epigráfiai Kézikönyve (szó- és képtára) jelzeteinek sorrendjében, a tervezett második kötetben pedig a sumer olvasatok szerint ábécébe rendezve.
A kisszótárban szereplő hangalakhoz tartozó jelalakokat könyvünkben (régebbi írásaimban lásd a *Szótárterv* c. részt) új módon csoportosítom: a formai hasonlóságok, párhuzamok alapján rendezem azokat táblázatba. A táblázatok használatával könnyebben és biztosabban tudjuk kiválasztani a hasonló alakú jelek közül a táblák és a pecséthengerek keresett jeleit.

A több jellel leírt (összetett) kifejezések munkánkban nem szerepelnek. Labat Akkád Epigráfiai Kézikönyve (szó- és jeltára) ugyanis a jelek feltüntetése nélkül adja meg azokat s nem tüntet fel minden, már valamelyik írásemlékben előfordult szóalakot. A több jelből álló „összetételek" részletes formában Deimel **Sumer Lexikon**ában (Teljes ideogramma-gyűjtemény, II. 1-4., Róma, 1928-1933) találhatók meg.

Egy példa:
L. 172 IZI (tűz, fáklya, hamu)
vagy BIL (meleg, füstölgő, gőzölgő)
vagy NE (láz)

Összetételek:
^{d}BIL.GI (akkádul: ^{d}Gibil) *tűzisten*,
BIL.GI *tűz*
a második jel: L.85 GI (alapjelentése: *nád*, továbbá: *ép, érintetlen, egészséges*)
megj.: L.85 feltűnően hasonlít a L.84 ZI (*élet*) jelre!
IZI.GAR *fény*
megj.: a fény leírására a L.71 SIR (*fény*, de *here* is) a gyakoribb!
összetételben: GIS.SIR Samas *akkád napisten*

A jel a **tatárlakai korong**on (Erdély, Maros-mente) is szerepel, ezért választottuk példának!
(Egyes kutatók szerint a hozzá nagyon hasonló L.353 (hangértéke: sa, sumer olvasata: ARA *Janus-arcú isten*, NA *rezonanciaszekrény, rezgőtér*)

A mitológiával, a mezopotámiai kultúrával foglalkozó szakemberek, nyelvészek is időnként **összekeverik** az akkád (babiloni, asszír) és a sumer hangalakokat, jeleket és olvasataikat
/lásd: Záhonyi András: **Ősi titkok nyomában** 47. o., 69-71. o., 87-88. o., 92-93. o., 128. o./

Az ősi jelalakokat nem tartalmazó szótárak segítségével (pl. Halloran szótára) nem lehet nyomon követni és kijavítani az esetleges elírásokat, a homonímák miatti félreértéseket.

A Napisten jelénél más hangalakok is szerepelnek:
L.381 UTU *Nap* (égitest), ^{d}UTU (akkádul: Samas) *Napisten*
UD *nap, idő, vihar*
BABBAR *fehéren izzó* (megj.: mint „Napisten" Apollónak, a „sugárzó Napnak" felel meg)

Az ékjelek összefoglaló táblázata, a **Bevezetés** (a szótár használati utasítása) Zakar András fordításában áll rendelkezésünkre.
Ha a fonetikai értékeknél szereplő hangérték nem található meg a sumer olvasatok között, akkor a hangérték minden bizonnyal akkád (vagy hettita) eredetű.
Az Á. É, Í és Ú a 2-es indexű olvasatokat jelzi (itt megtartottuk Labat jelöléseit), tehát nem utal a magánhangzó hosszúságára.

Deimel: hivatkozás A. Deimel Sumer Lexikonára (SL I-IV., SPIB, Róma, 1928-33)
DET: determinatívum, szócsoport-meghatározó
FON: fonetikai (hangtani) érték

Részlet Labat **Akkád Epigráfiai Kézikönyvé**ből (az L.1 jelzet egy sora):

Ősi képjel	ékjel	fon. ért.	sumer olvasat	akkád olvasat	jelentés

I	►—	aš	AS	ištên	egy, -ban, beken

Labat Akkád Epigráfiai Kézikönyve alapján készült kisszótár
(sumer-magyar kisszótár a kép- és ékjelek feltüntetése nélkül, **Labat számozása szerint**)

Sumer olvasat	fonetikai érték	jelentés	
AS	L.1	as (dil, rum)	Egy (akkádul: ištên, mely hettita eredetű szó), -ban
DIL	L.1	dil (as, rum)	ember → Istar istennő
TIL_4	L.1	til_4	panasz
$BURU_8$	L.2	hal	defekál, tisztít
HAL	L.2	hal	feloszt, megoszt
MUG	L.3	mug, puk	szál
ZADIM	L.4	muk_3	faragó
BA	L.5	ba	ad, birtokos szuffixum
ZU	L.6	zu	tud, képes, erő, győzelem → AB.ZU (édesvízi) óceán, ABSZU
KUS	L.7	kus	test, hús
SZU	L.7	szu	növel, család → $SZU.BIR_4^{ki}$ Mezopotámia
SEN	L.8	sin, ruk	világos, tiszta, ütközet
BAL(A)	L.9	bal, pal	jelvény, elvisz, átkel, orsó
GÍR	L.10	gír	tőr, pallos,villám, skorpió, csont
ÁD	L.10	ád	örökzöld benge
BÚR(U)	L.11	búr, búl	szállít
USU(M)	L.11	bur_2, bul_2	sárkány
DU_9	L.11	búr	rágalmaz
TAR	L.12	tar	tör, rombol, felügyel
SZIL(A)	L.12	szil	vág, elválaszt, út
KUD, KU_5	L.12	kud	vág, elválaszt
HAS	L.12	has	megtör, tisztít
AN	L.13	an	Ég, An (akkádul Anu) istenség → AN.TA = fenn (akkádul: elîš)
DINGIR	L.13	il_3	istenség (DET is) → akkádul ilu
SA_8	L.13	sa_8	a telihold ünnepe
KA	L.15	ka, pi_4	száj, orr → a száj akkádul: pû
GU_3	L.15	ka, pi_4	ordít
DUG_4	L.15	ka, pi_4	mond
INIM	L.15	ka, pi_4	szó
ZÚ	L.15	ka, pi_4	fog (főnév)
TU_6	L.16		varázsige
MU_7	L.16		varázsige
US_{12}	L.17		nyál, köpés
NUNDUN	L.18		ajak
SZU_6	L.18*		szakáll
$SZUN_4$	L.18*		szakáll
$BUZUR_5$	L.19	bu_6	titok
NIGRU	L.20		ördögűző
MUSLAH	L.20		a kígyók papja
$URGU_3$	L.22*		harag, Gibil isten
TIBIRÁ	L.23		kereskedő
IBIRA	L.23		kereskedő

$DILIB_2$	L.24		ember
ARA_9	L.24		ordít, bőg
$GIGURU_3$	L.24		lenyel
US_{13}	L.25		L.17 (US_{12} nyál, köpés) variánsa
$BUZUR_4$	L.26	bu_3	titok
SZUB	L.26	pu(m)	áld, imád → adomány
$TUKUR_2$	L.27		csend
IMMA	L.28		szomj
US_{14}	L.28b		L.17 (US_{12} nyál, köpés) variánsa
ZABAR	L.29		bronz, réz, világos, tükör
BÚN	L.30	ba_5	lélegzik, lélegzet
$KA.KU_{10}$	L.31		sötét, komor
EME	L.32	em_4	nyelv, penge, hullám → EME.KU sumer nyelvjárás
MA_5, MU_3	L.33	ma_5	őröl
SAKIR	L.34		(lásd L.46 SAKIR korsó)
NAG	L.35	nag	iszik, öntöz
KÚ	L.36		eszik, eltűr
URU	L.38	ur, ri_2, eri_4	város, kör → Eridu
UKKIN	L.40		gyűlés
BANSUR	L.41		plató (fennsík, tálca), tábla
URU_2	L.43	ru_4	vízözön, város
S(Z)ILIG	L.44		hatalmas
ASZAR(U)	L.44		szent nevek részeleme
GUR_5	L.46		vág, keresztez
$GURUS_3$	L.46		vág, keresztez
SAKIR	L.46		korsó (lásd L.34)
$ERIN_3$, $ERIM_3$	L.49		magtár, csűr
GAL_3	L.49*	gal_3	szolga, rabszolga
GISGAL	L.49*	gal_3	hely
ULU_3	L.49*	gal_3	(csak összetételekben fordul elő, pl. $LU_2.ULU_3$ jelentés nélkül)
$ER(I)_3$	L.50	er_3	szolga, rabszolga → Ura / Erra istenség
$NITA_2$	L.50	er_3	férfi
ITI, ITU	L.52		hónap
SAH	L.53	sah	disznó, vaddisznó
S(Z)UBUR	L.53	sah	rabszolga
$S(Z)IBIR_2$	L.54		termés, aratás, fű
LA	L.55	la	bőség
SIKA	L.55	la	teknő, pikkely
APIN	L.56	pin	eke
URU_4	L.56	pin	alapozás, megalapítás
MAH	L.57	mah	magas, nagy
TU, TUR_5	L.58	tu	belép, beteg
TU(D)	L.58	tu	szül
URU_5	L.58	tu	vízözön, vihar
GUR_8	L.58	tu	(csak összetételekben fordul elő, pl. $MA_2.GUR_8$ szállítókosár, csónak, hajó)
LI	L.59	li	erdei fenyő
GÚB	L.59	gub	tiszta
KÚR	L.60	kur	idegen, más, ellenséges

PAB	L.60	pap	atya, férfi, teljesség, csatorna
DIM_4	L.60	pap	nagy
$BULUG_3$	L.60	bu_{10}	fog (árpagyöngy)
GÁM	L.60*	pap	sarló, penge
ZUB(I)	L.60*	pap	sarló, penge
MU	L.61	mu	magas, hegycsúcs, név, év, fiú, ad
$SZILA_4$	L.62	$s(z)il_3$	dézsma, térfogategység, borotva, út
GA_5	L.62	ga_5, qa	(csak összetételekben fordul elő)
KAD_2	L.63	$kád_2$	(meg)köt, kapcsol
KID_2	L.63	kid_2	csíp, megmintáz, nyit, vulva
TAG_4	L.63	tak5	hagy
SESLAM	L.65		világtáj
$NUMUN_2$	L.66		káka, alfafű
GUG_4	L.66		nemezel, tapos
GIL	L.67	gil	szomszédos, melletti, zár, rombol (GILIM is)
GIB	L.67	gil	elbarikádoz
GE_{16}	L.67	gil	ív, összeköt, háló
RU	L.68	ru	ad, szentel
SUB	L.68	sub	elesik, vereség, alapít, elválaszt, megszökik
SÍB	L.68	sub	érint, üt
BE	L.69	be	úr, nyit, elmegy, megbékül → Enlil
BAD	L.69	bad	nyit, elmegy, megbékül
TIL	L.69	til	kész, vége teljes, öreg
SZU(MU)N	L.69	szun, be	öreg
ÚS	L.69	ús	meghal, halál, vér
MÚD	L.69	mút	vér
BARÁ	L.69	be, til	elenged
IDIM	L.69	be, til	súlyos
KIR_5	L.69	be, til	pokol
ULAL	L.69	us_2, be, til	kemence
GURUN, $BURU_7$	L.69*	be, til	Hold, gyümölcs
NA	L.70	na	ember, kő
SIR	L.71	sir	fény, here
$BURU_4$	L.71	sir	holló
KUL	L.72	kul	(csak összetételekben fordul elő, pl. $KUL.AB^{ki}$ = Kullab városa)
NUMUN, NU_5	L.72	kul	vetőmag, bevetett
TI	L.73	ti	borda, befogad, felépítés → TI.AMAT tenger
TIL_3	L.73	ti	él, gyógyít
BAR	L.74	bar, par_2	oldal, kívüli, környéki, idegen, kereszt, bőr, test
$BANDA_4$	L.74	bar	kis korsó
MAS	L.74	mas	tiszta, fele, iker, Ninurta, Gibil → Ikrek csk.
DALLA	L.74*	bar, mas	ragyogóvá tesz
IDIGNA	L.74*	bar, mas	Tigris (folyó) = BAR.TIG.GAR
GEDÍM	L.74*		szellem, kísértet
NU	L.75	nu	nem, szobor, alak → NU.DIM.MUD = Ea (Enki) isten
LA_3	L.75	la_3	(csak összetételekben fordul elő, pl. $LA_3.BANDA_5$ = főnök)
MÁS	L.76	más	kecskegida, bárány, (ki)növés, álom
KUN	L.77	kun	farok, vége, váll → KUN.MES = Halak csillagkép
MUSEN	L.78	hu	madár
PAG	L.78	pag	elzár, bezár
U_5	L.78*	u_5	lovagol, kocsit hajt, felszökik, magas, nemz, teremt

NAM	L.79	nam	vezető, helytartó, sors, elvont fogalmak előtagja
SZIM	L.79	szim	szűr, rostál
SEN	L.79	sim_2	fecske (madár → $BURU_5$ madár)
$BUR(U)_5$	L.79*		madár, szöcske
IG	L.80	ig	kapu, ajtószárny
GÁL	L.80	ig	van (létige)
MUD	L.81	mud	szül, reng, kengyel
SA_4	L.82	sa_4	hív, deklarál
$SITA_3$	L.83	rad, rud	vízvezeték, csatorna (akkádul: râţu)
SZÚD	L.83	rad, rud	őröl, megtör
ZI	L.84	zi, ze	élet, torok, közeledik, emel(és), emelkedés
ZI(D)	L.84	zi, ze	jobb, bizonyos, megbízható, normális
GI	L.85	gi	nád, egészséges, ép, érintetlen
RI	L.86	ri, re	szabály, jellemvonás, topog, eltapos
DAL	L.86	dal, tal	elrepül, edény, léc
DI_5	L.86	dal	ragyog
NUN	L.87	nun	fejedelem, herceg → NUN^{ki} = Babilon, NUN.KI.GA = Eridu
NUN	L.87	nun	→ NUN.GAL.MES = igigi (akkád égi istenek)
AGARGARA	L.87		ürölék
TUR_3	L.87a	nun	ól, karám, alom, fényudvar
SILAM	L.87b	nun	tehén
KAB	L.88	kab, kap	bal → L.578
GUB_3	L.88	kab, kap	bal, nyom, kiterít → L.578
HUB_3	L.88	hub_3	(csak összetételekben fordul elő, pl. HUB_3.SZAR = fut)
HUB	L.89	hub, kup_3	kudarc, vereség
TUN, TU_{10}	L.89	hub, kup_3	lerombol, elnyom
GAD(A)	L.90	gad, kad	lenszövet, takács
AKKIL	L.92		panasz, sírás
DUBBIN	L.92b		köröm, pata, láb
SINIG	L.93		tamariszk(usz)
DIM	L.94	dim, tim	kötél, oszlop
MUN	L.95	mun	só, jótett, jó
BULUG	L.96		határ(kő), határjelző karó
AG	L.97	ag, ak	tesz → AKA = ültet
SA_5	L.97	ag, ak	szétvág
NA_3	L.97	ag, ak	nevez, Nabû isten
AKA	L.97	ak	ültet
ME_3	L.98		harc
EN	L.99	en	úr, pap, Bél isten, amíg
$DARA_5$	L.100	dar_3, tar_3	bakkecske, vadkecske, Ea isten, Adad isten
SZUR	L.101	szur, sur	fizet, megtakarít, sző, (eső) esik, kever, nyom
SZUH	L.102	szuh, suh	kitermel, alap
MUS_2	L.102	mus_2	arcvonás
SZUZBU	L.102	szuh, suh	pap
SUSBU	L.102	szuh, suh	pap
MUS_3	L.103	mus_3	arcvonás
INNANA	L.103	mus_3	Innana (akkád nevén: Istar) istennő
SE_{12}	L.103a		hideg, nyugodt
SE_4	L.103b		jég

SZID	L.103b		hideg, nyugodt
SZA	L.104	sza, sa_{10}	izom, ín, betegségnevek, kosárfajták első tagja
GAN(A) $_2$	L.105	gan_2	szántóföld
IKU	L.105	ga_3	hold (területegység), a Pegazus csk. négyszöge
KÁR(A) $_2$	L.105	kar_2	kötél ($KARA_4$, $KIRI_2$), beszennyez, fosztogató
GU_2	L.106	gu_2, tik	tarkó, part, erő, első, hajlong
USZAN	L.107		este
DUR	L.108	dur, tur	kötél, szakasz, köldök
GUN	L.108*	biltu	teher, járandóság, adó, súlyegység (GUN akkádul: biltu)
LAL_3	L.109	lal_3	méz, édes → KABTA istennő (Szin holdisten vezére)
KU_7	L.110		édes, melasz
KUS_6	L.110		zsíros
GUR	L.111	gur	megfordul, tisztít, dörzsöl, térfogategység, kosár
SZI	L.112	s(z)i, s(z)e	szarv(as), ujj → SZI.SZÁ észak
SZI_4	L.113	szu_4, si_5	sötétvörös
SZA_{11}	L.113	szu_4, si_5	sötétvörös
GUN_3	L.113	szu_4, si_5	ragyogó
DAR	L.114	dar, tar_2	kettéválaszt, hasít, repedés, kibillentett, tarka
SZAG	L.115	szag, res(z)	fej, koponya, homlok, csúcs, első, főnök, eskü (SZAG akkádul: rêšu)
$DILIB_3$	L.118		haj
KAN_2	L.119		sötét, szomorúság
MA_2	L.122	ma_2	hajó → MÁ.GUR szállítókosár (hajó)
DELLU	L.122a		hajókötél
DIMGUL	L.122a		árbóc
UZ_3	L.122b		nőstény kecske, Lant csillagkép
DIR(IG)	L.123	dir, mál	meghaladó, többlet, teli, friss, elmegy, fut, közbeiktatott hónap
SZA_5	L.123	sza_5	vörös, fájdalom
TAB	L.124	tab	kettőz, sokszoroz, iker, elreteszel (Deimel I-IV.: MIN 2)
MEGIDA	L.125		koca
SUM	L.126	sum	öl
TAG	L.126	tag	érint, hagy, eltör
AB	L.128	ab	ablak, lyuk, tenger, atya, öreg (férfi) → AB.SZÍN Szűz csk.
ES	L.128	es	ház, ünnep(nap), szoba
MUL	L.129	mul	csillag, bolygó, ragyog → MUL.MUL Plejádok, Bika csk.
NA.AB	L.129	nap	Deimel I-IV.: isten(ség), ikeristenség (AN.AN, NA.AB)
UG	L.130	ug	harag, vihardémon, (vad)állat
$PIRIG_3$	L.130	ug	oroszlán, király, fény
AZ	L.131	az	medve
NÍB	L.131a		leopárd
URUDU	L.132	gin_6, gi_{27}, da_5	réz → TIBIRA=URUDU.NAGAR fémműves
KÁ	L.133	ká, $báb_3$	kapu, oszlop, nyílás → KÁ.DINGIR.RA^{ki} Babylon
UM	L.134	um	anya, idős asszony
DUB	L.138	dub	tábla, születésjelző
SZAMÁG	L.138	dub	tábla, születésjelző
MÉZ	L.138	dub	(hős)
DIH	L.138	dub	láz
TA	L.139	ta	-tól, -val, -ban, túl, kívül, igei infixum

GANMUS	L.140		sötétség, homály	
Í	L.142	i	tisztel, rajong, panasz	
GAN	L.143	gan	hordó, kétfülű (kő)edény, rúd	
HÉ	L.143	hé	összetételekben: bőség (pl. HÉ.GÁL)	
KÁM	L.143	kám	vágy, ültetvény	
$UDUL_7$	L.143	gan	korsó	
DUMU	L.144	tur, mar_5	fiú, gyerek	→ DUMU.ZI
TUR	L.144	tur, mar_5	kicsi (fiatal)	
$BANDA_5$	L.144	tur, mar_5	gyerek, gyenge	
AD	L.145	ad	atya, kiáltás	
HASHUR	L.146		alma	
ZÉ	L.147	zé, szi	keserű	
IN	L.148	in	len, prefixum	
GIR_{12}	L.148	in	vándorpatkány	
RAB	L.149	rab	bilincs	
DIM_3	L.150	dim_3	erkélykorlát, mellvéd	
LUGAL	L.151	lugal, sar(u)	király, Regulus csk., szent nevek előtagja	
EZEN	L.152	sir_3	ünnep	
$SZIR_3$	L.152	sir_3	énekel	
SER_3	L.152	ser_3	kapcsol, kötelék	
KESDA	L.152	ser_3	kapcsol, kötelék	
GIR_{11}	L.152	hir	elront, hamisít, ligatúra, kötözés	
SAR	L.152	szar	gyümölcsöskert	
SZAR	L.152	sar	ír, elsöpör, lenyír, 1/100 IKU (területegység)	
MÚ	L.152	sir_3	fúj, meggyújt, énekel	
UBARA	$L.152_4$		privilégium, protekció	
$SZIL_5$	$L.152_4$		öröm	
BAD_3	$L.152_4$	$u(g_5)$	magas, fal, erőd	
UG_5	$L.152_4$	$u(g_5)$	meghal, öl	→ Holló+Kráter csk.
SZUM	L.164	szúm	fokhagyma, ad	
SZE_3	L.164	sze_3	ad	
SZI_3	L.164	szi_3	lerombol, lök, dob	
NAGA	L.165		lúgtartalmú növény	→ NIDABA Niszaba istennő
TE_3	L.165		lúgtartalmú növény, szakafű	
ERES(.KI)	L.165		Eres (város)	
KASZKAL	L.166	kasz	út, katonai szolgálat, expedíció, elszállítás	→ Harrán (város)
KÁS	L.166	kás	sör	→ KAS.KUR.A Babilon folyója
ILLAT	L.166	kas(z)	hatalom, erő	
GAB(A)	L.167	gab	mellkas	→ Skorpió csk. α-ja
DU(H)	L.167	duh	kinyit, hasít, felszabadít, bőség, (téglát) önt	
EDIN	L.168	szeri	alföld, sztyeppe, művelhető magaslat, hát, a máj egyik része, -on	
BIR_4	L.168	szeri		→ $SZU.BIR_4$
DAH	L.169	dah	hozzáad, helyettes, segít	→ Merkúr
AM	L.170	am	hős, vad marha	
UZU	L.171	sir(i)	hús, előjel	
IZI	L.172	bil, ne	tűz, fáklya, hamu	
BI(L)	L.172	bi(l)	meleg, meggyullad	
KÚM	L.172	kúm	meleg, meggyullad	
DE_3	L.172	te_3	fáklya, láz	
NE	L.172	ne	júl.-aug. hónap → NE.SZAG áldozatot hoz	
ZAH	L.172	zah	nyugodt	
DU_{14}	L.172	te_3	ellenség	
ERÍM	L.172	rim_3	ellenség	

GIBIL	L.173	bíl	új, friss, halotthamvasztás
GI_{10}	L.173	bíl	(fa)csúcs, felső rész
GUR_9	L.176		mérték, kökörcsin
NINDÁ	L.176		kormányrúd
UZÚ	L.181		jós
USBAR	L.181		após
ÁG	L.183	ram	szeret, mér (akkádul: râmu)
UGUDILI	L.185		hal(fajta)
$ÚR(U)_6$	L.185		ívás, halikra (após, rokonság)
SÁM	L.187	sám	vásárol, ár
ZIG	L.190	zik	gége, torok
ZÍB	L.190	szíb	prostituált
HÁS	L.190	hís	comb
SZUKUD	L.190h		magas (/…/IL = művészi, ügyes, bölcs)
GUM	L.191	gum	tör, összezúz, habarcs
GAZ	L.192	gaz, kasz	öl, vág, mészárlás, összezúz, zuhan
UNU	L.195		lakás, hely
UNUG(.KI)	L.195		Uruk (város)
UNUGI	L.196		sír, temetés
NINA	L.200		Ninive (város), Lagas városrésze
NANSE	L.200		Nanse istennő (Ursanábi felelsége)
SZUHUS	L.201	kas_5	alap, gyökér
$SZUH_6$	L.201	kas_5	alap, gyökér
KAS_3	L.202	kas_3	fut(ó), behatol
IM_3	L.202	im_3	futó
ÚR	L.203	úr	comb, kebel, öl, alap(zat), gyökér, lefekszik
IL	L.205	il, el_3	felső, magas
GIN	L.206	gin	megy, mozog, állhatatos, méltányos
RÁ	L.206	gin, du	megy, mozog, állhatatos, méltányos
DU	L.206	du	megy, mozog, állhatatos, méltányos
GUB	L.206	gub	állva marad, előfordul
TÚM	L.206	túm	elvisz, tart, átkelés
LAH_4	L.206a	$la(h)_4$	csúszik, tekeredik
SZÚG	L.206a	szúg	állva marad, kapaszkodik
ÍB	L.207	íb, ép	szabás, vágás, közeg, környezet, igei prefixum
TUM	L.207	tum, dum	gerenda, támasz
ANSE	L.208		szamár, asszír térfogategység (100 qa) → ló = hegyi szamár
EGIR	L.209		hátsó, után, utolsó
GESTIN	L.210		bor, szőlő
KÚRUN	L.210		az élet vize (pálinka)
GIS	L.211	us	térd, pénisz, megtermékenyítés, férfi
NÍTAH	L.211	nita	férfi
US	L.211	us	katona, örökség, követ)és), tám(fa), limit → US.KU, GALA = pap
KAS_3	L.211a		vizelet
SZAHAR	L.212	is, mil	homok, por
UKUM	L.212	is, mil	porfelhő
SUS_3	L.212	is, mil	pusztítás

ISZI	L.212	isi	gödör, árok
KAS	L.214	kas	sör
BÉ	L.214	bé	beszél
BI	L.214	bi	ez
SEM	L.215	sim, rik	illatos növény (akkádul: rikku) → ámbrafa, storax (növény)
DUMGAL	L.224		must, préselő, söristen
BAP(P)IR	L.225		maláta, sörtészta, sörfőző
GISZAL	L.226		(vető)ekevas
ULLÚ	L.228	kib	lánc, póráz
SENNUR	L.228	kib	naspolya → körte
ZÁ	L.229	$iá_4$	kő, súly, mag
$IÁ_4$, I_4	L.229	$iá_4$	kő, súly, mag
NA_4	L.229	$iá_4$	kő, súly, mag
GAG	L.230	gag	csap, mérlegnyelv, bever, süllyeszt
DU_3	L.230	du_3	teremt, épít, csinál, minden
Í, IA_3	L.231	i_3	zsíros anyag, olaj
NI	L.231	ni	birtokos szuffixum (Deimelnél még: befejez) → $NI.TUK^{ki}$=Tilmun
SZÚL	L.231	szal	→ $SZUL.DU_8$ kapus
ZAL	L.231	zal	ragyog, süt
SAL_3	L.231	sal	büntet, kínoz
ZANGA	L.231	ia_6	összenyom
IR(IG)	L.231	ir, er	izzad, parfüm
IR	L.231	ir, er	összeköt, megy, oszlop, pillér
GÁ	L.233	gá, mal	helyez, alkalmaz
MA_3(.E)	L.233	mal, gá	én, nekem
PISZAN	L.233	ba_4, mal, gá	edény, kád
DAGAL	L.237		széles, nagy
AMA	L.237		anya, melegség, DET (istennők neve előtt)
GANUN	L.244		csűr
USUS	L.244		öntözőpárkány
DAN_4	L.248		?
KISZAL	L.249		előcsarnok, súlymérték (a szichel alegysége)
SZILÁ	L.252		bárány
ISHARA	L.252		Ishara (istennő, aki később Istárrá asszimilálódott)
UR_3	L.255	ur_3	tető, terasz, gerenda, boronál, árkot ás, forgat, dörzsöl, kiolt
GAGIA	L.256		kolostor, kerengő
$ARAH_3$	L.261		raktár, csűr
MEN, MIN_7	L.270		koszorú, tiara, korona
ARHUS	L.271	(sal_4)	női mell (Deimelnél: AM, A.MA), szánalom, együttérzés
US_3	L.271		sarj, pokla
GALGA	L.278		tanácsol, felszabadít, döntés
DAG	L.280	dag	lakhely, szoba
PAR_3	L.280	par_3	elterül, kiterjeszt
$BARA_3$	L.280	par_3	elterül, kiterjeszt, nyújt
$KISIM_3$, $KISI_8$	L.281a		hangya, lárva
ZIBIN	L.283		hernyó
$KISI_7$	L.284		hangya
$SURUN_4$	L.286		tücsök
$UDUL_5$	L.289		pásztor, ökörhajcsár (érett bika)
$KISI_9$	L.290	zibín	hangya

ZIBIN$_4$	L.290	zibín	hernyó
SARIN	L.290	zibín	kukac, féreg
KISZIM	L.290	zibín	kukac, féreg, lárva
SURIN$_5$	L.290	zibín	tücsök
HARUB	L.290	zibín	teknő, medence, lavór
AGÁN	L.291		mell
UBUR	L.291		mell, kebel (méh)
SARAN	L.292		kukac, féreg
AMAS	L.293		karám, bekerített terület
UDUL$_3$	L.293		pásztor
PA	L.295	pa	kis ág, elágazás, szárny → PA.BIL.SZAG Nyilas csk.
	L.295		→ PA.TE.SZI (ENSZÍ) helyettes fejedelem, telepes, bérlő
UGULA	L.295	pa	főnök, felügyelő, hivatalnok
SZIG$_3$	L.295	zág	üt, kopog, elnyom, gyötör
GIDRI	L.295	had	jogar
HAD	L.295	had	jogar
HENDUR	L.295	had	Isum (istenség)
MUATI	L.295	had	Nabu (istenség)
BANMIN	L.295	bá	2, űrmérték
GARSZU	L.295a		rítus, jóslat, döntés
GARZA	L.295b		rítus, (szent) szabály, szent dekrétum
KUS$_4$	L.295b		rítus, (szent) szabály, szent dekrétum
RIG$_7$	L.295c		legeltet, kormányoz, ad, áldoz, szerzetesjelölt, templomi szolga
MASKIM	L.295d, e		őr, ügyelő, démon
SABRA	L.295f		magas rangú pap
SAB	L.295k		vág, megnyír, lapos tál, segéd, inas
ENSADA	L.295l		Nusku istenség (Enlil vagy Szin fia, tűzisten)
SZIPA, SZÍB	L.295m		pásztor, felségjog, népfelség, hatalom → SZIPA.ZI.AN.NA Orion csk.
GIS	L.296	gis, iz	fa, liget, sikerül, jogos → GIS.GIN.MAS Gilgames
GIS$_3$	L.296	gis, iz	sikerül, jogos
GESTU	L.296	gis, iz	fül, meghallgat, engedelmes
GUD, GU$_4$	L.297		ökör, erő, hős → GU$_4$-UTU Merkúr, GU$_4$.AN.NA Bika csk.
AL(.LA)	L.298	al	kapa, csákány, igei prefixum
UB	L.306	ub	régió, az univerzum részei, belső
ÁR	L.306	ár	üres terület, pusztítás, dicsfény
MAR	L.307	mar	alkalmaz, kapa → MAR.GÍD.DA Nagy Medve („Szekér”) csk.
	L.307		→ MAR.TU nyugat, Amurru (ország)
E	L.308	e	beszél, töltés, árokpart, Babilon (város) → E.NE a tsz. szuffixuma
DUG	L.309	dug	lábas, váza
LUD	L.309	lud	lábas, serpenyő
BAHÁR	L.309	dug	fazekas
KALAM	L.312	un	ország (akkádul: mâtu), Sumer földje
UKU$_3$	L.312	un	emberek
UG$_3$	L.312	un	emberek
LÍL	L.313	líl	lélegzik, fúj, szél, sztyeppe, betegség
GÉ	L.313	ke$_4$, líl	(nád)csokor, gombolyag
SID, SITA$_5$	L.314	sid	számol, elmond, recitál
SZANGA	L.314	szin$_3$	pap, helyettes
LAG	L.314	lag	gyúr, teremt, hígít
PISZÁN	L.314	pis$_{10}$	teknő, edény
KISIB	L.314	sid	ököl, tenyér
MEZ	L.314	mesz	hős, férfi, cédrus
EMÉ	L.315		gyerekfelügyelő

UMMEDA	L.315		gyerekfelügyelő
ALAL	L.317		víztartó edény
PISZÁN	L.317		edény
KUS_3	L.318	ú	alkar, könyök, hosszmérték (40-50 cm)
Ú	L.318	ú	növény, gyógynövény, legelő, eszik
$KISI_{16}$	L.318	ú	akác
ATTU	L.318	ú	tövis, tüske, születési azonosító jel
UGA	L.318	ú	holló, Holló csk.
GA	L.319	ga	tej (Deimelnél: megy, hoz, elvisz, mell, fonetikai kieg., suffixum)
GÁR	L.319	ga	sűrű (zsíros) tej
$GARAS_3$	L.319a		határozat, jóslat
GAES	L.319a		póréhagyma
IL	L.320	íl	emel, magas
SANGÁ	L.320	íl, gíl	tisztítópap
GUR_3	L.320	íl	teli
LUH,	L.321	luh	mos
LAH_3	L.321	láh	mos, fél, remeg
SZUKAL	L.321	luh	nagyvezér, üzen, küldött → Ninsubur istenség
KAL(AG)	L.322	kal	erős, hatalmas, első, pontos
ESZI(G)	L.322	kal	diorit, jávorfa
GURUS	L.322	kal	férfi, hős
ALÁD	L.322	lab, kal	védőszellem
LAMMA	L.322	lab, kal	védőszellem
$ALAD_3$	L.323		védőszellem, Isum isten, a Tigris (folyó)
É	L.324	é, bit	ház, lakhely (akkádul: bîtu), templom, születési azonosító jel
NIR	L.325	nir	hős, büszke, tanács, segítség, rak, fészek → NIR.GÁL
GI_4	L.326	gi_4	megfordul, visszajön, válasz
RA	L.328	ra	üt, vágás, öl, mos, ár, topog, részeshatározói szuffixum
SÚR	L.329		dühös, titkos(an)
KUS	L.329		nyugodt
ZALAM	L.329		Samas (napistenség)
ANDUL, DUL_3	L.329		segítség, védelem, háremhölgy
DUL_3, ANDUL	L.329		segítség, védelem, háremhölgy
LÚ	L.330	lú, qál, na_6	ember, aki, mindenki
DU_{14}	L.330	lú, qál, na_6	harc, rivalizálás
SES	L.331	ses, nanna	testvér, szeret, dörzsöl
URU_3	L.331	uri_3, ses, nanna	őriz, véd
URI_3	L.331	uri_3, ses, nanna	Ur (város) = $SES.UNUG^{ki}$
NANNA(R)	L.331	nanna, ses, uri_3	A Hold/Újhold istene /Szin/
ZAG	L.332	zag	oldal, határ (szentély)
GAR_3	L.333	gar_3	→ összetételben: a gomb, alak szavak részeleme
Á	L.334	á, id	jobb kar/kéz, oldal, szárny, erő /akkádul: idu/
DA	L.335	da, tá	oldal, környék, környezet, mellett, tehetség, erő, szalag, csapat
LIL	L.336	lil	gyenge, ostoba
MÚR(UB)	L.337	múru	vágás, rovás, közép
NISZAG	L.337	múru	első, pap
UNU_7	L.337		lásd UNU
SZIMUG	L.338	te_3	kovács
DÉ	L.338	te_3	beszél, kiált, (ide)hoz, elvisz
UMÚN	L.338	te_3	tölt, dönt, szépasszony, vadházas
ÁS	L.339	ás	elátkoz, átok, vágy
ZÍZ	L.339	ás	tönkölybúza, jan.-febr. hó
BANES	L.339	ás	térfogategység, területegység

MA	L.342	ma	hív, név → MA.DA ország
PES_3	L.342	ma	füge
GAL	L.343	gal	nagy
TIRU(M)	L.343	gal	palotaőr (GAL:TE)
USUMGAL	L.343	gal	sárkány (GAL.USUM)
BÁR	L.344	bár	megtisztít, zsák, szent trón, szentély, márc.-ápr. hónap
BARA(G)	L.344	bár	szent trón, szentély
SARA	L.344	bár	király, fejedelem
LU_3	L.345	lu_3, gúg	zavar, sötét, komor (hasonló jel: L.146 HASHUR alma)
GÚG	L.345	gúg, kuk	héj, lencse (hasonló jel: L.146 HASHUR alma)
KUK(.KA)	L.345	kuk, gúg	héj, lencse (hasonló jel: L.146 HASHUR alma)
PES	L.346	pes, kir	kaviár, ikrázás, magzat (nagy)
KIR(I)	L.346	kir	sertéshús
GIR)	L.346	gir	sertéshús
MER	L.347	mir	korona, tiara
AGA	L.347	mir	dühös, szél, észak
NI(M)GIR	L.347	mir	felügyelő
NIGÍR	L.348		felügyelő
NIMGÍR	L.348		felügyelő
DUN_4	L.348		járom, iga (a máj része)
BUR	L.349	bur	étkezés, kőváza
BUR.U	L.350		területmérték
GASAN	L.350		asszony, uralkodónő, királynő, Bêlet (istennő)
$SZIG_7$	L.351		zöld (sárga), 10 000
DÚB	L.352	dúb	széttép, üt, ráver
BALAG	L.352	bu_{11}	hangszer
NA_4	L.353	sa	rezonanciaszekrény, gomb, oszlopfő
ARA	L.353	sa	ARA (akkádul: Usmu) isten /Janusz-arcú, a kezdet és vég istene/
SU	L.354	su, qat	kéz (akkádul: qâtu), hosszmérték, kegyes, megvéd, jún.-júl. hó
	L.354		(jelmegerősítő előtag)
TU_5	L.354	su, qat	mos, fürdet, rituális tisztálkodás
NAR	L.355	nar	beavatott, dalnok, már nem szűz nő, énekesnő
LUL	L.355	lul, lib	hazudik
KA_5	L.355	lul, lib	→ összetételben KA_5.A: róka, Nagy Medve csk.
SATAM	L.355	lul, lib	helyi adminisztrátor
GISIMMAR	L.356	sza_6	datolyapálma
SA_6	L.356	sza_6	datolyapálma jó, édes
SAG_5	L.356	sza_6	jó, édes, kegy
$SZIG_6$	L.356	sza_6	jó, édes, kegy
ALAM	L.358		forma, alak, szobor
URI	L.359		akkád, Akkád országa (akkádul: Akkadû), gyeplő
GAM	L.362	gam	hajlít, görnyed, behódol, kifúr, pusztít, dől, meghal
ILIMMU	L.363		9 (ismétlés, elválasztás jele)
KUR	L.366	kur, mat	hegy, ország (akkádul: mâtu), fog, fogás, elér, ragyog, felkel,
	L.366		palota, ló, (kettőzve: ellenséges ország) → KUR.GAL Enlil
GEN_3	L.366	gin_3, kur	hegy
SE	L.367	se	mag, árpa, súlyegység
SE(.GA)	L.367	se	jóindulatú (akkádul: magâru), engedelmes, meghallgat
NITÁH	L.367	se	sűrű, zsíros (LÚ.SE)

BU	L.371	bu	ragyog, fúj, lélegzik
SÍR(.RA)	L.371	sír, bu	üt, nyom
GÍD	L.371	gíd, bu	hosszú, távoli, húz, megfog, beszív
GIM_7	L.371	gíd, bu	fűzfa
MUDUL	L.371	gíd, bu	pózna
UZ(.MUSEN)	L.372	uz	liba → BIBE = UZ.TUR.MUSEN = kacsa
SZUD(.DA)	L.373	szu_3, sud	hosszú, távoli, üres, megdönt
SZU_3	L.373	szu_3, sud	örvend, gördül, folyik
MUS	L.374	mus	kígyó
TIR	L.375	tir	erdő, liget, gyékény, alfa → TIR.AN.NA = szivárvány
$NINNI_5$	L.375	tir	hosszmérték (csomó)
TE	L.376	te	közeledik, közelében, összeköt, arc
TE(N)	L.376	te	csillapít, enyhít
TEMEN	L.376	te	terasz, alap
MÚL	L.376	te	csillag, csillagkép → MÚL(U).BABBAR Jupiter
KAR	L.376*	kar	töltés, gát
KAR(A)	L.376*	kar	elvisz, elrabol. elenged, pusztítás
LIS	L.377	lis(z)	darab, töredék
DÍLIM	L.377	lis(z)	tálka, spatula, mérleg serpenyője
UD	L.381	ud	nap, idő, vihar, amikor, styrax (növény)
	L.381		UD.KIB.NUN^{ki} → ZIMBIR Szippar, BURANUN Eufrátasz
UTU	L.381	ut, utu	Nap, Napisten
BABBAR	L.381	par, bír, bar_{11}, ud	fehér(en izzó)
PAR	L.381	par, bír, ud	kvarchomok
E_3	L.381	e_3, ud	lemegy, kimegy, lát, befűz, aszal
E_8	L.381	e_3, ud	aszal
ARÁ	L.381	ra_3, ud	lángol, ragyog
$U(G)_4$	L.381	ug_4, ud	oroszlán
ZALAG	L.381	sza_{15}, ud	világos, tiszta
TÁL(A)	L.383	tál, pi	bölcs, nagy
PI	L.383	pi, tál	területmérték (36 qa)
GESTU	L.383	pi, tál	fül, értelem, ítélőképesség
SA_3	L.384	sa_3, lib_3	szív, has, belső (akkádul: libbu), mell
PES_4	L.390		állapotos, szül
ÚH(U)	L.392	úh	elutasít, méreg, nyál, köpet → AKSAK, UPE (városok)
ERIM	L.393	szab, zab	katona, kereskedő
RÍN	L.393	szab	mérleg
ZALÁG	L.393	pír	ragyog, fény, világosság, mész
UTU	L.393	$bír_3$, pír	Napisten (akkádul: Samas)
NUNUZ	L.394		pete, tojás, bevonat, nyaklánc
$USZAN_3$	L.394c		ostor
USZUN	L.394c		ostor
MUD_3	L.394d		kétfülű kőedény
ZIB	L.395	zib	→ Deimel: 30, 40 (szám)
HE	L.396	he	összekever
DUG_3	L.396	du_{10}, ta_3	jó, édes (akkádul: tâbu), kegy
DU_{10}	L.396	du_{10}, ta_3	jó, édes (akkádul: tâbu), kegy
DUG_3	L.396	du_{10}, ta_3	térd, pénisz
SÁR	L.396	sár	teljesség, 3600, Assur istenség
TIN	L.396	tí	élet, gyógyít (lásd L.465)
DIN	L.396	dí	felügyelő (lásd L.465)
A', 'A	L.397	a'	L.398 (rovar, féreg, hernyó) megduplázva

U', 'U	L.397	u'	L.398 (rovar, féreg, hernyó) megduplázva
I', 'I	L.397	i'	L.398 (rovar, féreg, hernyó) megduplázva
E', 'E	L.397	e'	L.398 (rovar, féreg, hernyó) megduplázva
UH(U)	L.398	uh, ah, eh, ih	rovar, féreg, hernyó, tetű (köpés)
LAMMUBI	L.398	uh, ah, eh, ih	serke
SUDUG	L.398	uh	pap, kenőcs, nádtető
KAM	L.398* (L.406)	kam	művel, ültetvény, vágy, sorszámnevek determinatívuma (DET)
UDÚL	L.398* (L.406)	kam	váza (DET), korsó
IM(I)	L.399	im, em	szél, rossz szél, eső, felhő, agyag, tábla
IMI	L.399	im	Vénusz
IMI	L.399	im	parázstartó
MÉR	L.399	im	eső, szél, felhő
TU_{15}	L.399	im	szél, a 4 világtáj/égtáj (DET)
NÍ	L.399	im, ni_6	test, önmaga
ISKUR	L.399	im	viharisten (akkádul: Adad)
BIR	L.400	bir	bezúz, feltör
DUBUR	L.400	bir	here
KALÁM	L.400	bir	vese, ülep, Hajófara+Hajóvitorla csk.
GIRIS	L.400	bir	pillangó
DUGGAN	L.400	bir	harisnya, zsák
HAR	L.401	har	érdek, jelentőség, máj → SZAGGÁR, GADIBDIM Bunene isten
HUR	L.401	hur	vés, leír, vázol, pecsétnyomó → HUR.SZAG=hegy
KÍN	L.401	kín	gesztenye
UR_5	L.401	ur_5	tüdő, jóslat (mozsár), ez (így), egyenlő, együtt
AR_3	L.401	ur_5	széttör, őröl, molnár -> ARA_3 = őröl, finom(őrlésű) liszt
HUS	L.402	hus	dühös, mérges, vörös láng
RUS	L.402	rus	vörös láng, vörös disznó
SZUHUR	L.403	$szuh_3$	hajszál, hajzat, csokor, rombol → kecskehal, Bak jegye
HÁ	L.404	szun	DET (többes szám és gyűjtőnevek = /nom/ collectif)
MUL_3	L.405	hir_3	rágcsáló
ZIZ_3	L.405	hir_3	rágcsáló
$SZUR_3$	L.405	hir_3	nyílás, (vakond)járat, vízvezeték
U	L.411	u	10, kb. 10, ujj, Adad (isten) → Deimelnél: Samas (napisten)
UMUN	L.411	u	úr (akkádul: bêlu)
$BUR(U)_3$	L.411	bur_3, u	lyuk, forrás, szökőkút, területmérték (= 18 iku), mélyít
BUZUR	L.411	bu_{12}, u	titok, misztérium
SU_4	L.411	u	lerombol, legyőz, elvisz
SUS	L.411	u	1/6
UGU	L.412	muh	koponya, -on, mentén, fenn, felső
$UGUN_3$	L.412	muh	szül. nemző, atya (anya)
UDUN	L.415		kemence, melegítő
GAKKUL	L.416		edény, tartály, medence
U.GUR	L.417	(la_{11})	kard, Nergal (isten)
UGUN	L.418		garnitúra, befed
ISDAR	L.418		Istar (és jelzője, Massât)
SZAGSU	L.419		turbán, frizura, „sapka" (a tüdő része)
ÁB	L.420	áb, lid	tehén, bika (tehénhal)
ALIM	L.421		bölény, bak (Bak jegye), /hőscincér/, nehéz, durva
LILIZ	L.422		timpanon
UB_3	L.424	kír	üstdob, fémpohár
LIPIS	L.424	kír	szív
KÍR	L.424	kír	hangszer
SEM_3	L.424	kír	üstdob, fémpohár

KISI	L.425	kis	teljesség, univerzalitás, hatalom, energia → Kis (város)
MEZE	L.426	kír	duda
SEM_4	L.426	kír	üstdob, fémpohár
GÍG	L.427	gi_6, mi	fekete, éj
GE_6	L.427	gi_6, mi	fekete. éj
KU_{10}	L.427	gi_6, mi	sötét, üt, sérült, sebzett, ür(eg)es, odvas, beesett
SAKAN	L.428		fiola, „pofa”, térfogatmérték
SAMAN	L.428		korsó
GUL	L.429	gul	rombol, pillér, támasz
SZÚN	L.429	szún	vadmarha, vízemelő kerék
GIR_4	L.430	qir_4	kemence, tűzhely (akkádul: kêru) → D.430/3 ISZIM = sarj, csíra
NÁ	L.431	ná	szülés, ágy
NUM	L.433	num, nim	légy
NIM	L.433	nim, num	magas, reggel, kápricserje
ELAM	L.433	nim, num	Elam ($NIMMA^{ki}$) → hasonló jel: L.424 kír, L.434a kír
TUM_3	L.434	tum_3	(oda)visz, elvisz, idehoz → L.424 kír
KIR, TUM ?	L.434a	kír, tum_3	→ hasonló jel: L.424 kír
LAM	L.435	lam	LAM.MAR = tölgyfa
SZUKUR(.RI^{ki})	L.436		Suruppak (város)
AMAR	L.437	zur	fiú, kicsi → AMAR.UTU Marduk, $MARAD.DA^{ki}$ (város)
ZUR	L.437	zur	illendő rendelkezés
SZIZKUR	L.438		imád(kozik), áldozatot mutat be
BAN	L.439	ban	ív, (hűbér)birtok, Vénusz, Nagy Kutya+Hajófara csk.
DÍM	L.440	dím	teremt(ő), építő
KIM	L.440	kim	tesz
GIM	L.440	kim	mint
SITIM	L.440	tím, gim, kim	kőműves, építész
UL(U)	L.441	ul	csillag, korsó
DU_7	L.441	ul	üt, ver, megbuktat, illik, befejezett, tökéletes
RU_5	L.441	ul, ru_5	üt, ver, megbuktat
GIR_3	L.444	gir_3	láb, út, nyom
PIRIG	L.444	gir_3	oroszlán
UG_3	L.444	gir_3	oroszlán
SZUMUKAN	L.444	gir_3	Szumukan (Szakkan) istenség
NE_3	L.444	gir_3	hatalom → Nergal istenség ($NE_3.IRI_{11}.GAL$)
DUGUD	L.445		nehéz(kes), súlyos, fontos, hatalmas, hull, esik, betegség rohama
GIG	L.446	qiq	búza (pánácfű), beteg (homonimája: fekete L.427)
IGI	L.449	gi_8, lim, si, li_3	szem, arc, kap, elfogad
IGI	L.449	gi_8, lim, si, li_3	korábbi, első → IGI.GUB=PALIL=előd, megelőz, Palil istenség
IGI	L.449	gi_8, lim, si, li_3	néz → IGI.É=U_6=lát
PAD_3	L.450	pa_3	elmond, könyörög, lát, hív, nevez (név)
AR	L.451	ar	ragyog, dicséret, magasztalás
AGRIG	L.452		(templom)felügyelő
IZKIM	L.452		előjel, jel
SIG_5	L.454		jó, édes, jóindulatú, kegy, tisztít
U_3	L.455	u_3	és, terjed, alszik, álom, aggodalom
LIBIR	L.455	u_3	öreg, megöregszik
SZI_5	L.455	sa_{19}, u_3	nyerges szamár

HUL	L.456	hul	gonosz, rossz, démon, rombol
DI	L.457	di	ítélet
SZÁ	L.457	szá	egyenlővé válik, versenyez, vesz
SZILIM	L.457	szá	érintetlen, jó állapotú/egészségű, a máj része, kegyes, kegy, béke
LAGAR	L.458		templomi szolga, ministráns
DU_6	L.459	dul, tíl	domb, halom
DUL	L.459	dul	fut, teljesség
E_{11}	L.459	dul	(=DUL.DU) magas, megmászik, lemegy
SZU_7	L.460		ugar, megműveletlen terület, szérű
KI	L.461	ki	föld, Föld, -val, alsó, lenn, hely, talaj
	L.461		→ KI.EN.GI Sumer, KI.NE = IZÍ tűz, parázs
HABRUD	L.462		lyuk
KISLAH	L.463		(köz)raktár, szérű, terület
KIMIN	L.464	KIMIN	ditto (ismétlés jele)
U_3	L.464	u_3	lásd L.455 U_3 és, álom, veszély
TIN	L.465	tin	él, meggyógyít, sör, ital → $TIN.TIR^{ki}$ Babilon
DIN	L.465	din	felügyelő
SÁH	L.467	sáh	disznó
SUL	L.467	sul	férfi, hős → $SUL.PA.E_3$ Jupiter, isten (Marduk?)
DUN	L.467	dun	ás, mélyít
KU_3	L.468	ku_3	tiszta, szent, fényes → AZAG (KU_3.AN) tilos, tabu, démon
PAD	L.469	pad	darab, kosár, virágágy
SUG	L.469	sug	áldozati élelmiszer
UIA	L.470		15, jobb, igaz, ^{d}XV=Istar istennő
NIS	L.471	nis	20
MAN, MIN_3	L.471	man, man_3	2, 2., elér, talál, Samas (=UTU_3), király
SUSANÁ	L.471	nis	egyharmad
BUZÚR	L.471	man	titok, Samas (=UTU_3), király
USU_3	L.472	es	30
ES	L.472	es	3, olajoz (Deimel 472/5 felső)
BA_3	L.472	ba_3	előjel, máj, has, fele, Szin isten
NIMIN	L.473	nin_5	40, Ea isten
LIMMU	L.473	nin_5	4
SANABÍ	L.473	nin_5	2/3
NINNU	L.475		50, Enlil isten
KINGUSZILLÁ	L.475		5/6
GÍS	L.480	gi_3	60
DIS	L.480	dis	1, állandóan, kitartóan, Anu isten (írásjelként: vessző)
MAKKAS	L.480	dis	kiáltás, panasz (=TAL_4)
	L.480	ana	ana (akkád szó) = felé, számára
LAL	L.481	lal	összeköt, megláncol, irány, bekötöz, borogatás, mér, fizet, ritka,
LAL	L.481	lal	magas, ápol, rendes, harc
$SZUR_5$	L.481	lal	félbeszakít, felfüggeszt
LÁL	L.482	lál	hozzáfog, bekötöz, pépes borogatás, összekapcsol, fizet, mér
UKÚ	L.482	lál	földre esik
LUGÚD	L.483	kil	rövid
GUD_8	L.483	kil	rövid

NIGÍN	L.483	kil	megfordul
NIN_4	L.483	kil	megfordul
HAB	L.483	hab, kil	rossz szag, bűz, enyv, manna
LAGAB	L.483	kil	halom, rög
GIRAG	L.483	gíl	agyagrög, halom
GIRIN	L.483	kir_3	virág
RIN	L.483	rin, kir_3	virág
KIR_3	L.483	kir_3	csíp(tet), szorít
GUR_4	L.483	kir_3	fut, sűrű
GÍL	L.483	gíl	présel, nyom, kiolt
KUR_4	L.483	kur_4	súlyos, domináns
ELLAG	L.483	kil	nehéz, hatalmas
ENGUR	L.484		mélység, óceán, Ea isten
ZIKUM	L.484		Ég
NAMMU	L.484		Nammu isten (Pa.B.835)
GIGIR	L.486		kocsi, Perzeusz+Bika csk. Göncöl csk.
ESZÍR	L.487		bitumen, aszfalt
KUNIN	L.487		szilárd bitumen
ZAR	L.491	zar	fon, sző, megy, feltör
$GANAM_3$	L.493		birka, (anya)juh
$GANAM_3$	L.494	ú', ua	birka, (anya)juh
U_8	L.494	ú', ua	juh
SURIM	L.494	ú', ua	tehéntrágya, tömlő, marhaistálló, alom
U'A	L.494	ú', ua	hélasz, jaj, sajnos
LAHAR	L.494	ú', ua	mezőgazdasági istenség, tönkölybúza
AGÁR	L.500		mező, szántóföld (akkádul: ugaru)
$DILIM_4$	L.510		tűzhely
$NINDA_3$	L.510		tűzhely
BUN	L.510		fújtató, pofon
ELAMKUS	L.510		pecsenyesütő
PÚ	L.511		szökőkút
TÚL	L.511		(szökő)kút, árok, mélyföld, barlang
HÁB	L.511		rossz illat
GIGÍR	L.511		szekér
UMAH	L.512		mocsár, láp
$UMUN_5$	L.512		mocsár
GARIN	L.513		(kis) tó
NINNÁ	L.515	bul	bagoly → NENNI egy bizonyos
$TUKU_4$	L.515	bul	ráz, reng, megmozdít
BU_5	L.515	bu_5	fúj
MEN_4	L.517		korona, koszorú
$BARA_6$	L.517		király
AMBAR	L.522	zuk	(halas)tó
SZUG	L.522	szuk	nádas, rózsakert, szentély
BUGIN	L.522	zuk	dézsa
ABLAL	L.525		fészek, boly
BUGÍN	L.528		kenyeresláda, lisztesszekrény
NINDU	L.528		melegítő
NIGI(N)	L.529	(nín)	körülkerít, megfordul, összevissza mozog, vadászik, összegyűjt
NIGI(N)	L.529	(nín)	megerősít, növel, tejesség (boróka)
ME	L.532	me	rendelet, rítus, jóslat, döntés, beszél, figyelem, többessz.jele (DET)

MA_6	L.532	me	rendelet, rítus, jóslat, döntés
MÉS	L.532	mes	többesszám jele (DET)
ISIB	L.532	sib, szib	ördögűző, megtisztító
MÉS	L.533	mes	többesszám jele (DET)
GISU	L.534		600 (D.890)
URAS	L.535	ib	Uras (Ninurta, Urta) isten
IB	L.535	ib	belső, égtáj → NINIB isten (Deimelnél)
DÁRA	L.535	ib	díszruha → L.100 $DARA_5$-BAR szarvas
KU	L.536	ku	alapoz, dob, nyereg (végbélnyílás)
DÚR(UN)	L.536	dúr	ül, előfordul, lakik, trón, alap(oz)
TUS	L.536	tus	ül, előfordul, lakik, trón, alap(oz)
TUKUL	L.536	tukul	fegyver, segítség
DÚRU	L.536	dúr	tiszta
TÚG	L.536	túk	ruha, (ruha)anyag /DET/, szabó (sapka, ágyékkendő)
MU_4	L.536	ku	felöltözött
ZI(D)	L.536	ku	liszt, por
HUN(.GÁ)	L.536	hun	nyugodt, dicsér, zsoldos, bérlő, Kos csk.
SE_3	L.536	se_3	ürülék, szemét
BE_5	L.536	ku	ürít
BID_3, BI_7	L.536	ku	ürít
ÉS	L.536	és	felé, kötél, húr
US_4	L.536	us_4	értelem, igazság (UMUS is)
NÁM	L.536	us_4	értelem, igazság
UDU	L.537	lu	juh, birka → UDU.IDIM Merkúr, bolygó
LU	L.537	lu	bőséges, kövér
DIB	L.537	dib	elfoglal, megfog, befogad, átlép (ütközet)
KIN	L.538	kin	munka, küldemény, üzenet, keres, figyel, aug.-szept. hó
GUR_{10}	L.538	kin	arat
SZÍG	L.539	sík	gyapjú, szőr, haj(zat), gyapjútermék DET
$DARA_4$	L.540		sötétvörös gyapjú
$GANA_6$	L.540		juh
INNA	L.540		gyapjú
NINÁ	L.540		gyapjú
ERIN	L.541		cédrus
SES_4	L.541		sír, dörzsöl → L.544 sír
GUR_7	L.542		hordó (nagyméretű), siló, verem, halom
MUNS(Z)UB	L.543		szőr, haj, sörény
AS_5	L.543		pók, kétkerekű kocsi
SE_8	L.544		sír
SES	L.544		dörzsöl, kefél, felken, kenet
SÚ	L.545	sú	komor, (nap)lemente, univerzum, felsőség, remeg, inog, énekes,
SÚ	L.545	sú	Marduk, földre lök, fut, jótett, 1/6
ÉN	L.546		varázslat, varázsige (isteni erő)
KAS_3	L.546		Kes (város)
SUHUB	L.546		tapos, sajtol, öszvér
KIBIR	L.548		mezőgazdasági eszköz
GIBÍL	L.548		(izzó) parázs, ég
SUDUN	L.549		iga, járom, Bootes csk. → hasonló jel: L348 DUN_4 iga
HÚL	L.550	húl	vidám, öröm
UKÚS	L.550	húl	uborka
BIBRA	L.550	húl	madár

SEG_9	L.551		vadkecske (fiatal), jég
$SZIG_{14}$ (SZIGGA)	L.551		vadkecske (fiatal)
$KISI_6$	L.551		hangya
GEME	L.554	mín, szal	asszony DET
MÍ	L.554	mín, szal	asszony
SZAL(.LA)	L.554	szal, sal	nem (női), méh, vulva → RAG.RAG.MUSEN gólya
GAL(L)A	L.554	szal, sal	nem (női), méh, vulva → RAG.RAG.MUSEN gólya
MURUB	L.554	szal, sal	nem (női), méh, vulva → RAG.RAG.MUSEN gólya
ZUM	L.555	zum	fésül, méh, öl, méh, izzad, szivárog
NIN	L.556	nin, ním, in_6	asszony, uralkodónő, nővér, DET (csillag, istennő)
NIN	L.556	nin	NIN = SZAL.LA (ligatúra) – lásd L.554-nél
NIN	L.556	nin	→ Ninkaszi (sör istennője), Ninib isten, Ninazu (Ninib csk.)
ERES	L.556	eres, nin	ERES.KI.GAL ERES = SZAL.LA (ligatúra)
DAM	L.557	dam	férfi, férj
GEMÉ	L.558	amat	szolga, rabszolga (akkádul: amtu)
GU	L.559	gu	zsinór, szál, konyhakerti növény → GU.LA = nagy
NAGAR	L.560		ács → NA(N)GAR, $ALLU_5$ Rák csk.
ALLA	L.560		suppositoire = → NA(N)GAR, $ALLU_5$ Rák csk.
TUHUL	L.561		testrész (végtag, comb)
KUSÚ	L.562	uh_3	Umma (város), kétéltű (Deimel: krokodil, teknős, hüllő)
GEME.ÚR	L.563	nig	kutya
SZIKIL	L.564	el, il_5	tiszta, világos, tisztítás, áldozati sütemény (vadnaspolya, kristály)
HUM	L.565	hum, lum	zúz, megsemmisít, 1/5, alom, trágya
GUZ	L.565	gúm, lum	tör, zúz
GÚM	L.565	gúm, lum	tör, zúz
LUM	L.565	lum, hum	gyümölcsözik
$SZIG_4$	L.567	(bar_5)	tégla, máj.-jún. hó
MURGU	L.567	(bar_5)	hátgerinc, csont
KULLA	L.567	(bar_5)	téglaisten
$SZUH_3$	L.569	$szuh_3$	zavar, összeesküvés, lázadás, felforgatás
MIN	L.570		2, második, másik (helyettes), DET (ismétlés, kettősség)
SUSANA	L.571		1/3
SANABI	L.572		2/3
KINGUSZILA	L.573		5/6
TUG	L.574	tug, rás	megfog, lefoglal, bír (akkádul: rašũ), van (hitelező), megházasodik
DU_{12}	L.574	dúk	zenél, húros hangszeren játszik
ÚR	L.575	ur, lik	kutya, oroszlán, vidra → Herkules csk., Nagy/Kis Kutya csk.
ÚR	L.575	ur, lik	férfi, hős
TÉS	L.575	tés, ur, lik	nem (férfi), nemi erő, szégyell
GEDIM	L.576		lélek, szellem, holtak lelkei
UDUG	L.577		démon (akkádul: utukku)
? (KAB, GUB_3)	L.578		bal (akkádul: šumêlu) → L.88 KAB bal
A	L.579	a	víz, áradás, hullám (tenger) → A.USZAR = Assur (isten, város)
A	L.579	a	atya, fiú → A.MA.RU áradás (AMAR=fiú)
E_4	L.579	a	víz, áradás (E_4.LA_6, ILLU) → A.EDIN, ÉRU ♍ Szűz csk.
ES_{10}	L.579	a, $'e_4$	víz, áradás, hullám (tenger)
AM_3	L.579	am_3, a	DET (sorszámnevek), mint
SEG_3	L.579	a	eső, esik
ÉR	L.579	ér	könny, siralom
ÉSZES	L.579	a, ér	gyónás, siralom
ISZÍS	L.579	a, ér	gyónás, siralom
ÍD	L.579	ít, a	csatorna, DET (folyó, folyóvíz), barázda a májon (L.579+L.484)
ESZIR	L.579	a, $'e_4$	bitumen (L.579+L.487)

AGAM	L.580		mocsár
ISZIS$_3$	L.581		sír
SES$_3$	L.581		sír
IR$_6$	L.581		sír
E$_4$.DURU$_5$	L.583	(aa)	fiú (lásd L.579 E$_4$.DURU$_5$)
ZA	L.586	za	ember, férfi, kő
LIMMU	L.586	za	4
KU$_6$	L.589	ḫa, ku$_6$	hal, ♓, Déli Halak csk.
ḪA	L.589	ḫa, ku$_6$	(ligatúrák része – pl. kapor, fűzfa, elmenekül, pusztulás)
GUG	L.591	gug	tiszta, világos, bőrjel, áldozat
SZIG	L.592	szik, pik	gyenge, kicsi, mély, vékony, éles, este, késő
ES$_5$	L.593		3 (ismétlés jele)
ESSANA	L.593		király, 2 cent
UR$_4$	L.594	ur$_4$	begyűjt, arat
GÍN	L.595	ṭu	balta, szichel (súlyegység)
DUN$_3$	L.595	du$_3$	mélység, lyuk, szökőkút, alsó rész
TUN$_3$	L.595	ṭu	tok, tartály, edény, (alsó) ajak
PÉS	L.596		patkány, egér
KISI$_5$	L.596		patkány, egér
KA$_6$	L.596		mungo
LIMMU	L.597	ni$_3$	4
NINDA	L.597	ník, ni$_3$	kenyér, táplálék, idő-, terület- és térfogatmérték (1/10 ka)
GAR	L.597	gar	helyez, tesz, forma, helytartó, vezető
NÍG	L.597	ník	absztrakt szavak képzője (pl. NÍG.SU = vagyon)
IÁ	L.598a	iá	5
GESIA	L.598a	í	300 (=5x60)
AS$_3$	L.598b	as$_3$	6
GESAS	L.598b	as$_3$	360 (=6x60)
IMIN	L.598c		7 (5+2, IÁ+MIN), Hét (isten)
UMUN	L.598c		7
GESUMUN	L.598c		420 (=7x60)
USSZU	L.598d		8
GESUSSZU	L.598d		480 (=8x60)
ILIMMU	L.598e		9 (5+4, IÁ+LIMMU)
GESILIMMU	L.598e		540 (=9x60)